

Seat No.	
----------	--

**B.Ed. (Semester – I) (CBCS) Examination, 2017
CHILDHOOD AND GROWING UP**

Day and Date : Thursday, 4-5-2017

Max. Marks : 70

Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

- Instructions :**
- 1) **All questions are compulsory.**
 - 2) **Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 20 minutes in Answer Book Page No. 3.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 20 Minutes

Marks : 14

1. Choose the correct alternative :

14

- 1) Adolescence is identified to _____ age.
a) 6 to 12 yrs. b) 8 to 12 yrs. c) 13 to 19 yrs. d) 9 to 12 yrs.
- 2) _____ stages are very important from the view point of development of a childhood.
a) Childhood and adolescence b) Early childhood and later childhood
c) Infancy and childhood d) Early childhood and adolescence
- 3) _____ stage is the fast development stage for creative imagination.
a) Infancy b) Childhood c) Adolescent d) Youth
- 4) Mahesh lies hours together in his room. He speaks less with family members. Mahesh's stage of development is
a) Infancy b) Childhood c) Early childhood d) Adolescence
- 5) According to Kohlberg in _____ level moral thinking is based on punishment and obedience.
a) preconventional b) conventional c) post conventional d) concrete
- 6) According to Piaget's development theory, in _____ child can understand other people's point of view.
a) sensorimotor b) preoperational c) concrete operational d) formal operational
- 7) In the recess Anita plays tennis but Amol reads books in the library. The individual difference between the two is in the _____ field.
a) physical b) achievement c) interest d) aptitude
- 8) The concept of emotional intelligence is stated by
a) Spearman b) Goleman c) Thorndike d) Gardner
- 9) According to Mayor, _____ means overall evaluation of self.
a) self-esteem b) self-concept c) self-efficacy d) self-presentation
- 10) Which of the following are transmitted due to environment in children ?
a) colour of hair b) height and complexion
c) activeness and intelligence d) literacy attitude and values
- 11) The emotionally disturbed child needs
a) impressive teaching b) love and affection
c) time d) advanced teaching material
- 12) Development is a product of
a) Heredity and environment b) Society
c) Environment d) Heritage
- 13) Anita solves her problem by using reasoning ability. Here Anita uses her _____ intelligence.
a) linguistic b) spacial c) mathematical d) musical
- 14) Hyperactive is main feature of
a) mentally retarded b) orthopedically handicapped
c) learning disabled d) gifted

मराठी रूपांतर

बाल्यावस्था आणि वाढविकास

14

1. खालील बहुपर्यायी प्रश्नातील अचूक पर्यायाची निवड करा.
 - 1) कुमारावस्था _____ वर्षापर्यंत ओळखली जाते.
 अ) 6 ते 12 वर्षे ब) 8 ते 12 वर्षे क) 13 ते 19 वर्षे ड) 9 ते 12 वर्षे
 - 2) बाल्य विकासाच्या दृष्टीने _____ ह्या अवस्था अत्यंत महत्वाच्या आहेत.
 अ) बाल्यावस्था व कुमारावस्था ब) पूर्वबाल्यावस्था व उत्तर बाल्यावस्था
 क) शैशावस्था व बाल्यावस्था ड) पूर्वबाल्यावस्था व कुमारावस्था
 - 3) सर्जनशील कलांना शक्तीचा वेगाने विकास _____ अवस्थेत होतो.
 अ) शैशावस्था ब) बाल्यावस्था क) कुमारावस्था ड) तरुणावस्था
 - 4) महेश तासनतास आपल्या खोलीत पडून राहतो. घरातले त्याचे बोलणेही खुप कमी झाले आहे. महेशची विकासाची अवस्था _____ असावी.
 अ) शैशावस्था ब) बाल्यावस्था क) पूर्व बाल्यावस्था ड) कुमारावस्था
 - 5) कोलबर्गच्या मते _____ पातळीत आज्ञापालन व शिक्षा यावर आधारित नैतिक वर्तन असते.
 अ) सांकेतिक पूर्व ब) सांकेतिक
 क) सांकेतिकीनंतरची ड) मूर्त
 - 6) पियाजेच्या बोधात्मक विकास उपपत्तीनुसार मूल _____ या अवस्थेत लोकांचे दृष्टिकोन समजून घेते.
 अ) संवेदनकारक ब) क्रियापूर्व क) मूर्त क्रियात्मक ड) अमूर्त क्रियात्मक
 - 7) मधल्या सुट्टीत अनिता टेनिस खेळते, तर अमोल ग्रंथालयातील पुस्तके वाचतो. या दोन विद्यार्थ्यांमधील व्यक्तिभेद मुख्यत्वे _____ क्षेत्रातील आहे.
 अ) शारीरिक ब) प्राविण्य क) अभिरुची ड) अभियोग्यता
 - 8) भावनिक बुद्धिमत्तेची संकल्पना _____ यांनी मांडली.
 अ) स्पिअरमन ब) गोलमन क) थॉर्नडाईक ड) गार्डनर
 - 9) मेयरच्या मते, _____ म्हणजे स्वतःचे केलेले सर्वकष मूल्यमापन.
 अ) स्वः आदर ब) स्व संकल्पना क) स्वः सामर्थ्य ड) स्व-सादरीकरण
 - 10) परिस्थितीमुखे मुलामध्ये खालीलपैकी कोणत्या गोष्टी संक्रमित होतात ?
 अ) केसाचा रंग ब) उंची व वर्ण
 क) क्रियाशीलता व बुद्धिमत्ता ड) वाडमयीन अभिरुची वा मूल्ये
 - 11) भावनिकदृष्ट्या विचलित बालकाला _____ हवे असते.
 अ) प्रभावी अध्यापन ब) प्रेम व आपुलकी क) वेळ ड) प्रगत अध्यापन साहित्य
 - 12) विकास हे _____ फलित आहे.
 अ) अनुवंश व परिस्थितीचे ब) समाजाचे क) परिसराचे ड) वारस्थाचे
 - 13) अनिता तिच्या समस्या तर्कशुद्ध क्षमतेच्या आधारे सोडवते. येथे अनिता _____ बुद्धिमत्तेचा उपयोग करते.
 अ) साहित्यविषयक ब) अवकाशविषयक क) गणितविषयक ड) संगीतविषयक
 - 14) चंचलता हे _____ चे मुख्य वैशिष्ट्य आहे.
 अ) मतिमंद ब) अस्थिव्यंग क) अध्ययन अकार्यक्षम ड) प्रज्ञावंत

Seat No.	
----------	--

**B.Ed. (Semester – I) (CBCS) Examination, 2017
CHILDHOOD AND GROWING UP**

Day and Date : Thursday, 4-5-2017

Marks : 56

Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Instructions : 1) *All questions are compulsory.*

2) *The candidate indent to write **Marathi** should read **English** version also.*

2. Explain the Kohlberg's theory of moral development. According to Kohlberg's theory suggest measures that teacher can adopt to promote good moral development in their students. **10**

OR

What is difference between growth and development ? Explain the Piaget's theory of cognitive development. **10**

3. What are the main characteristics of physical, social and mental development during childhood ? Suggest measures that school can adopt to promote good physical, social and mental development. **10**

OR

Explain problems of adolescents. Explain role of teacher in guidance and counseling to adolescents. **10**

4. Answer the following questions in brief (**any 4**) : **20**

- Explain the factors affecting socialization of the child.
- Explain the concept of social change and its effect on a child.
- Explain the causes of individual differences.
- Explain concept of musical intelligence according to Gardner's theory.
- Explain various programmes to develop self concept in the student.

5. Answer the following questions in brief (**any 4**) : **16**

- Explain the importance of observation about children by parent and teacher.
- Suggest activities for achieving all round development of visually impaired students.
- Explain the constituents of emotional intelligence.
- Explain various factors affecting on growing up as a girl.
- Explain teacher's role in establishing adolescents identity with respect to media.

मराठी रूपांतर

2. कोलबर्गची नैतिक विकासाची उपपत्ती स्पष्ट करा. कोलबर्गच्या उपपत्तीनुसार शिक्षकांनी आपल्या विद्यार्थ्यांमध्ये नैतिक विकासासाठी कोणते उपाय योजावेत ? 10
- किंवा**
- वाढ आणि विकास यामध्ये काय फरक आहे ? पियाजेच्या बोधात्मक विकासाची उपपत्ती स्पष्ट करा. 10
3. बाल्यावस्थेची शारीरिक, सामाजिक आणि मानसिक विकासाची वैशिष्ट्ये कोणती ? बाल्यावस्थेतील मुलांचा शारीरिक, सामाजिक आणि मानसिक विकासासाठी शाळांनी करावयाचे उपाय सुचवा. 10
- किंवा**
- कुमारावस्थेतील समस्या स्पष्ट करा. कुमारावस्थेतील मुलांना मार्गदर्शन आणि समुपदेशनातील शिक्षक भूमिका स्पष्ट करा. 10
4. थोडक्यात उत्तरे लिहा (फक्त 4) : 20
- अ) मुलांच्या सामाजिकीकरणाने परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.
- ब) सामाजिक परिवर्तनाची संकल्पना स्पष्ट करून त्याचा मुलांवर होणारा परिणाम विशद करा.
- क) व्यक्तिभेदाची कारणे स्पष्ट करा.
- ड) गार्डनरच्या बहुविध बुद्धिमत्तेच्या उपपत्तीतील संगीतविषयक बुद्धिमत्ता स्पष्ट करा.
- इ) विद्यार्थ्यांमध्ये स्वसंकल्पना विकसित करण्यासाठी विविध उपक्रमांचे स्पष्टीकरण द्या.
5. थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) : 16
- अ) शिक्षक आणि पालकाद्वारे विद्यार्थी निरीक्षणाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- ब) दृष्टिदोष असणाऱ्या विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगीण विकासासाठी उपक्रम सूचवा.
- क) भावनिक बुद्धिमत्तेचे घटक स्पष्ट करा.
- ड) मुलांच्या वाढीवर विविध घटकांचा होणारा परिणाम स्पष्ट करा.
- इ) माध्यमांच्या संदर्भात कुमारांना स्वओळख करून देण्यासाठी शिक्षकाची भूमिका स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester – I) (CBCS) Examination, 2017
EDUCATION
Contemporary India and Education

Day and Date : Saturday, 6-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Max. Marks : 70

- N.B. :** 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 20 minutes** in Answer Book on Page No. 3. **Each** question carries **one** mark.
2) **All** questions are **compulsory**.
3) Figures to the **right** indicate marks.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 20 Minutes

Marks : 14

1. Choose the correct answer :

14

- 1) 'Four class' in Indian culture shows _____ diversity in Indian society.
a) Cultural diversity b) Caste diversity c) Class diversity d) Religious diversity
- 2) The whole philosophy of Indian Constitution presents _____
a) Political Institutions b) State policies c) Preamble d) Indian Constitution
- 3) The center of providing 'craft based education' to students is included in
a) Inclusive education b) Universal education c) RTE 2009 d) Naye Talim
- 4) There should be relation between education and productivity this recommendation is given in _____ report.
a) Kothari Commission b) National Policy on Education 1986
c) Mudaliyar Commission d) All of these
- 5) The most important medium of socialization is _____ in the following.
a) Family b) School c) Mass Media d) Government
- 6) Uniformity and strengthness is provided to social life due to _____
a) Freedom b) Justice c) Equality d) fraternity
- 7) Inter dependance and Interrelations in various fields are related to _____ in the following.
a) Globalization b) Liberalization c) Privatization d) Industrialization
- 8) _____ is not the objectives of 'Sarva Shiksha Abhiyan' (SSA).
a) to bring the children in school b) to maintain presently of children in school
c) to enrichment of achievement of children d) to give equal treatment to children
- 9) The newly included word in the Preamble, according to the 42nd amendment is _____
a) Secular b) Democratic c) Republic d) Sovereign
- 10) The important factor in human development is always considered to _____
a) Information b) Experience c) Knowledge d) Skills
- 11) Education for marginalized group means _____
a) Women b) Tribal c) Dalits d) All of these
- 12) The concept of 'Modernization' is explained by _____ in the following.
a) Mudaliyar Commission b) Kothari Commission
c) National Policy of Education 1986 d) Sarva Shiksha Abhiyan
- 13) The following _____ and _____ are the two sides of a coin.
a) Freedom and Equality b) Justice and fraternity
c) Freedom and Justice d) Equality and Social Justices
- 14) Age _____ are the meaning of male or female child in Right to Education Act, 2009.
a) 01 to 14 years b) 06 to 14 years c) 3 to 6 years d) 06 years

P.T.O.

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा :

१४

- १) भारतीय संस्कृतीतील 'चारवर्ण' यातून भारतीय समाजातील _____ विविधता लक्षात येते.
अ) सांस्कृतिक विविधता ब) जातीची विविधता क) वर्गीय विविधता ड) धार्मिक विविधता
- २) भारतीय संविधानाचे संपूर्ण तत्त्वज्ञान _____ सादर करित आहे.
अ) राज्यसंस्था ब) राज्याची धोरणे क) सरनामा ड) भारतीय राज्यघटना
- ३) विद्यार्थ्यांना 'हस्तव्यवसाय केंद्रित शिक्षण' देणे पुढीलपैकी _____ मध्ये केंद्रबिंदू मानला आहे.
अ) सर्वसमावेशक शिक्षण ब) सार्वत्रिक शिक्षण
क) शिक्षण हक्क अधिनियम २००९ ड) नई तालिम
- ४) शिक्षण आणि उत्पादकता यांच्यामध्ये संबंध असावा ही शिफारस _____ अहवालात केली आहे.
अ) कोठारी आयोग ब) राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण १९८६
क) मुदलीयार आयोग ड) वरील सर्व
- ५) पुढीलपैकी _____ हे सामाजीकरणाचे सर्वात महत्त्वाचे माध्यम आहे.
अ) कुटुंब ब) शाला क) प्रसारमाध्यमे ड) शासनसंस्था
- ६) सामाजिक जीवनाला 'एकजिनसीपणा आणि बळकटी' देण्याचे कार्य _____ मुळे होते.
अ) स्वातंत्र्य ब) न्याय क) समता ड) बंधुता
- ७) विभिन्न क्षेत्रातील पारस्परिकता व परस्परनिर्भरता हे पुढीलपैकी _____ शी संबंधित आहे.
अ) जागतिकीकरण ब) उदारीकरण क) खाजगीकरण ड) आधुनिकीकरण
- ८) सर्व शिक्षा अभियानाचे _____ हे उद्दिष्ट नाही.
अ) मुलांना शाळेत आणणे ब) मुलांना शाळेत टिकविणे
क) मुलांना शाळेत शिकविणे ड) मुलांना समान वागणूक देणे
- ९) ४२ व्या घटनादुरुस्तीनुसार प्रास्ताविकेत _____ हा शब्द नव्याने समाविष्ट केला आहे.
अ) धर्मातीत ब) लोकशाही क) गणराज्य ड) सार्वभौम
- १०) मानवी प्रगतीमध्ये _____ हा नेहमीच महत्त्वाचा घटक मानला जातो.
अ) माहिती ब) अनुभव क) ज्ञान ड) कौशल्ये
- ११) वंचित समूहांसाठी शिक्षण म्हणजे _____ साठी शिक्षण होय.
अ) महिला ब) आदिवासी क) दलित ड) वरील सर्व
- १२) पुढीलपैकी _____ यांनी 'आधुनिकीकरण' ही संकल्पना स्पष्ट केली.
अ) मुदलीयार आयोग ब) कोठारी आयोग
क) राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण १९८६ ड) सर्व शिक्षा अभियान
- १३) खालीलपैकी _____ व _____ या एकाच नाव्याच्या दोन बाजू आहेत.
अ) स्वातंत्र्य व समता ब) न्याय व बंधुता क) स्वातंत्र्य व न्याय ड) समता व सामाजिक न्याय
- १४) शिक्षण हक्क अधिनियम २००९ मध्ये स्त्री व पुरुष बालकाचा (Child) अर्थ _____ वय असा घेतला आहे.
अ) वय वर्षे १ ते १४ ब) वय वर्षे ०६ ते १४ क) वय वर्षे ३ ते ६ ड) वय वर्षे ०६

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – I) (CBCS) Examination, 2017
EDUCATION
Contemporary India and Education

Day and Date : Saturday, 6-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Marks : 56

N.B. : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right indicate marks.**

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) What is social diversity ? Explain the level of social diversity.
 - 2) Discuss fundamental rights and fundamental duties of citizen according to Indian Constitution.
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Which recommendations are given by Kothari Commission for vocational education ? Explain its relation with productivity.
 - 2) State the brief review of some specific Public Policies in School Education.
4. Answer the following questions in brief (attempt **any 4** out of 5) : **20**
- a) Illustrate the meaning of knowledge and experience diversity.
 - b) Explain the three language formula.
 - c) Explain the concept of multipurpose school stated by Mudaliyar Commission.
 - d) What are the directive principles for a state according to Indian Constitution ?
 - e) Write any five characteristics of Indian Society.
5. Answer the following questions in brief (attempt **any 4** out of 5) : **16**
- a) Explain the concept of privatization of education.
 - b) Explain the concept of case study method.
 - c) Write the fundamental objectivities of Preamble of Indian Constitution.
 - d) Write any four salient features of National Policy of Education – 1986.
 - e) Explain the importance of Multilingual Education.

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) सामाजिक विविधता म्हणजे काय ? सामाजिक विविधतेचे स्तर स्पष्ट करा.
 - २) भारतीय संविधानानुसार नागरिकांचे मूलभूत अधिकार आणि मूलभूत कर्तव्य यांची चर्चा करा.
३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) व्यावसायिक शिक्षणासाठी कोठारी आयोगाने कोणकोणत्या शिफारशी केलेल्या आहेत ? याचा उत्पादकतेशी संबंध स्पष्ट करा.
 - २) शालेय शिक्षणातील काही वैशिष्ट्यपूर्ण सार्वजनिक धोरणांचा थोडक्यात आढावा घ्या.
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (पाचपैकी चार लिहा) : २०
- अ) ज्ञान आणि अनुभवाची विविधता म्हणजे काय ते सोदाहरण सांगा.
 - ब) त्रिभाषा सूत्र स्पष्ट करा.
 - क) मुदलीयार आयोगाने सांगितलेली बहुउद्देशिय शाळांची संकल्पना स्पष्ट करा.
 - ड) भारतीय संविधानाने राज्यासाठी कोणती दिशादर्शक तत्त्वे सांगितली आहेत ?
 - इ) भारतीय समाजाची कोणतीही पाच गुणवैशिष्ट्ये लिहा.
५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (पाचपैकी चार लिहा) : १६
- अ) शिक्षणाच्या खाजगीकरणाची संकल्पना स्पष्ट करा.
 - ब) व्यक्ती अभ्यास पद्धतीची संकल्पना स्पष्ट करा.
 - क) भारतीय संविधानाच्या सरनाम्याची मूलभूत उद्दिष्टे लिहा.
 - ड) राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण-१९८६ ची कोणतीही चार ठळक वैशिष्ट्ये लिहा.
 - इ) बहुभाषिक शिक्षणाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

SLR-W – 3

Seat
No.

**B.Ed. (Semester – I) (CBCS) Examination, 2017
LANGUAGE ACROSS THE CURRICULUM**

Day and Date : Tuesday, 9-5-2017

Max. Marks : 35

Time : 10.30 a.m. to 12.00 noon

- Instructions :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book on Page No. 3.**
3) **Figures to the right indicates marks.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 7

1. Choose the correct alternative :

7

- 1) The power of expression in a _____ is a matter of skill, rather than of knowledge.
a) Speech b) Pronunciation c) Language d) Learning
- 2) Knowing a language means, mastery over 4 sequentially basic skills are
a) LRWS b) LSRW c) LWRS d) LRSW
- 3) _____ develops the aesthetic sense which awakens the feeling of the beautiful in every sphere around us.
a) Prose b) Grammar c) Poetry d) Composition
- 4) The very funny thing about English is that no. 2 countries have the same type of
a) Intonation b) Stress c) Spelling d) Pronunciation
- 5) Teaching of _____ is generally considered to be a dry and dull affair by the students and the teachers both in schools.
a) Prose b) Grammar c) Poetry d) Composition
- 6) _____ are two language skills which go together.
a) Speaking and writing b) Listening and speaking
c) Reading and speaking d) Speaking and reading
- 7) The way of behaving in public is known as
a) Manner b) Culture c) Etiquette d) Rule

P.T.O.

मराठी रूपांतर

७

१. योग्य पर्याय निवडा :

- १) _____ मधील अभिव्यक्तीचे सामर्थ्य ज्ञानापेक्षाही प्रामुख्याने कौशल्यावर अवलंबून असते.
 अ) भाषण ब) उच्चारण क) भाषे ड) अध्ययन
- २) भाषा जाणणे म्हणजे खालील ४ क्रमबद्ध मूलभूत कौशल्यावरील प्रभुत्व होय.
 अ) LRWS ब) LSRW क) LWRS ड) LRSW
- ३) _____ मुळे, भोवतालच्या सर्व क्षेत्रामध्ये सौंदर्य शोधन सौंदर्यविषयक जाणीव जागृती विकसित होते.
 अ) गद्य ब) व्याकरण क) काव्य ड) रचने
- ४) इंग्लिशबाबतीत एक मजेशीर बाब अशी की कोणत्याही दोन देशामधील _____ साम्य नसते.
 अ) आरोह अवरोहात ब) आघातात क) स्पेलिंग ड) उच्चारणात
- ५) शाळेमधील विद्यार्थी व शिक्षक या उभयतांच्या दृष्टीने _____ चे अध्यापन ही बाब शुष्क व कटाळवाणी प्रक्रिया समजली जाते.
 अ) गद्य ब) व्याकरण क) काव्य ड) रचने
- ६) _____ ही भाषिक कौशल्ये एक मेकांच्या सोबत असतात.
 अ) भाषण व लेखन ब) श्रवण व भाषण क) वाचन व भाषण ड) भाषण व वाचन
- ७) लोक समुदायात वागण्याची पद्धत म्हणजे
 अ) रीतभात ब) संस्कृति क) शिष्टाचार ड) नियम

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (Semester – I) (CBCS) Examination, 2017
LANGUAGE ACROSS THE CURRICULUM**

Day and Date : Tuesday, 9-5-2017

Marks : 28

Time : 10.30 a.m. to 12.00 noon

2. What are the benefits of the language across the curriculum approach ? **10**

OR

Explain the concept of communication and state its characteristics.

3. Answer in brief (**any 2**) : **10**

- 1) Concept of 'Language diversity'.
- 2) Action plan for the poetry lesson.
- 3) Lesson plan for teaching 'grammar'.

4. Answer in brief (**any 2**) : **8**

- 1) Teacher's etiquettes and manners in the classroom.
- 2) Teacher's appreciation in negative situation of classroom.
- 3) Speech organs.

मराठी रूपांतर

२. 'अभ्यासक्रमांतर्गत भाषा दृष्टिकोनाचे' लाभ कोणते ? **१०**

किंवा

संप्रेषणाची संकल्पना स्पष्ट करून त्याची गुणवैशिष्ट्ये सांगा.

३. थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही २) : **१०**

- १) 'भाषिक विविधतेची' संकल्पना.
- २) कवितेच्या अध्यापनासाठी कृती आराखडा.
- ३) व्याकरणाच्या अध्यापनासाठी पाठ नियोजन.

४. थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही २) : **८**

- १) वर्गामधील शिक्षकाच्या शिष्टाचार व रीतभाती.
- २) वर्गामधील नकारात्मक परिस्थितीमधील शिक्षकाकडून 'कौतुक'.
- ३) उच्चारण इंद्रिये.

Seat No.	
----------	--

**B.Ed. (Semester – I) (CBCS) Examination, 2017
UNDERSTANDING DISCIPLINES AND SUBJECT**

Day and Date : Saturday, 13-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.00 noon

Max. Marks : 35

- N.B.** : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Right side figure shows the marks.**
3) **Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book on Page No. 3.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 7

1. Choose the correct alternative :

7

- 1) 'Education is the creation of a sound mind in a sound body' who said it ?
a) Socrates b) Plato c) Aristotle d) Dewey
- 2) Science is incomplete without mathematics because mathematics has given sound footing to the _____
a) Scientific laws b) Knowledge development
c) Understanding knowledge d) Innovations
- 3) The important role of education to create attitude among students for _____
a) National development b) Social transformation
c) National integration d) All above
- 4) Geography and _____ are like twins, one lays place and the other lays stress on time.
a) Science b) History c) Mathematics d) Language
- 5) A discipline is a logically organized body of _____ which is distinguished by is scholarly substance.
a) Subject history b) Subject characteristic
c) Subject matter d) Subject teaching
- 6) When teacher integrate the subdisciplines within a subject area. They are using an _____ approach.
a) Discipline b) Interdisciplines
c) Multidisciplinary d) Subject
- 7) Science increase students natural desire to know the nature of the world but _____ explain with reason its phenomena.
a) Mathematics b) History c) Civics d) Geography

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
२) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

१. योग्य पर्याय निवडा :

७

- १) 'सदृढ शरीरात सदृढ मन निर्माण करणे हे शिक्षणाचे कार्य आहे' असे _____ यांनी म्हटले आहे.
- अ) सॉक्रेटिस
ब) प्लेटो
क) ऑरिस्टॉटल
ड) डुई
- २) गणिताशिवाय विज्ञान अपूर्ण आहे कारण गणितामुळे _____ भक्कम आधार मिळतो.
- अ) वैज्ञानिक नियमांना
ब) ज्ञानाच्या विकासाला
क) ज्ञानाच्या आकलनाला
ड) नव शोधांना
- ३) विद्यार्थ्यांमध्ये _____ संदर्भात अभिवृत्ती, निर्माण करण्यात शिक्षणाची महत्त्वपूर्ण भूमिका आहे.
- अ) राष्ट्रीय विकास
ब) सामाजिक परिवर्तन
क) राष्ट्रीय एकात्मता
ड) वरील सर्व
- ४) भूगोल आणि _____ हे जुळे असल्या सारखे आहेत कारण एक जागाविषयी सांगतो तर दुसरा वेळेवर भर देतो.
- अ) विज्ञान
ब) इतिहास
क) गणित
ड) भाषा
- ५) विद्याशाखा ही तार्किक दृष्ट्या संघटन केलेल्या _____ ची रचना असते कारण ती तिच्या गुणात्मक घटकामुळे वेगळी असते.
- अ) विषयाच्या इतिहासची
ब) विषयाच्या वैशिष्ट्यांची
क) विषय घटकांची
ड) विषय अध्यापनाची
- ६) विषयातील उपविद्याशाखांना शिक्षक संपूर्णपणे विषय भागात समाविष्ट करतो. त्यावेळी तो _____ हा दृष्टीकोन वापरतो.
- अ) विद्याशाखा
ब) आंतरविद्याशाखा
क) बहुविद्याशाखा
ड) विषय
- ७) जगाचा नैसर्गिक भाग समजून घेण्यासाठी विज्ञान विद्यार्थ्यांमध्ये नैसर्गिक इच्छा वाढविते पण _____ विषय जगातील त्या नैसर्गिक दृष्ट्यांची कारणे स्पष्ट करतो.
- अ) गणित
ब) इतिहास
क) नागरिक शास्त्र
ड) भूगोल

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (Semester – I) (CBCS) Examination, 2017
UNDERSTANDING DISCIPLINES AND SUBJECT**

Day and Date : Saturday, 13-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.00 noon

Marks : 28

N.B. : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Right side figure shows the marks.**

2. Answer the following question : 10
What is the meaning of national integration ? Explain the role of education in National integration.

OR

Explain the emergence and importance of various disciplines from education.

3. Answer the following questions in brief : 10
1) Explain the interdependence of science and mathematics. 5
2) Explain the interdependence of various languages. 5

OR

- 1) Explain the impact of science on day to day life. 5
2) Explain interdependence of history and geography. 5

4. Answer the following **any two** questions in brief : 8
1) Role of teacher while dealing with multicultural student.
2) What are the role of science to developing scientific temperament in student ?
3) Explain the role of education in international understanding.

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नाचे उत्तर द्या : १०
राष्ट्रीय एकात्मता म्हणजे काय सांगून राष्ट्रीय एकात्मतेमधील शिक्षणाची भूमिका स्पष्ट करा.

किंवा

शिक्षण विषयातून निर्माण झालेल्या विविध विद्याशाखा व त्यांचे महत्त्व स्पष्ट करा.

३. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : १०
- १) विज्ञान व गणित विषय एकमेकावर कसे अवलंबून आहेत हे स्पष्ट करा. ५
- २) विविध भाषा विषय एकमेकावर कसे अवलंबून आहेत हे स्पष्ट करा. ५
- किंवा**
- १) दैनंदिन जीवनावर विज्ञानाचे होणारे परिणाम स्पष्ट करा. ५
- २) इतिहास व भूगोल विषय एकमेकावर कसे अवलंबून आहेत हे स्पष्ट करा. ५
४. खालीलपैकी दोन प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : ८
- १) बहुसांस्कृतिक विद्यार्थ्यांसंदर्भात शिक्षकाची भूमिका स्पष्ट करा.
- २) विद्यार्थ्यांत वैज्ञानिक दृष्टीकोन निर्माण करण्यात विज्ञानाची भूमिका सांगा.
- ३) आंतरराष्ट्रीय सामंजस्यामध्ये शिक्षणाची भूमिका स्पष्ट करा.
-

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2017
Paper – I : Education in Emerging Indian Society
PHILOSOPHICAL FOUNDATION OF EDUCATION

Day and Date : Thursday, 4-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Marks : 40

N.B. : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right indicate marks.**

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Compare ancient and modern period with reference to teachers status.
 - 2) Explain the relationship between Education and Philosophy.
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) What is value ? Explain the need and importance of values in human life.
 - 2) Explain the philosophy of vedic school in relation to educational aims.
4. Answer the following questions in brief. **8**
- 1) Which are the main characteristics of Naturalism ?
 - 2) Which are the characteristics of Mahatma Gandhi's Educational Philosophy.
5. Answer the following questions in brief. **12**
- 1) Write broad meaning of education.
 - 2) What is the need of leisure time education ?
 - 3) State the Mashelkars Panchsheel.

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक). **10**
- 1) प्राचीन काळातील व आधुनिक काळातील शिक्षकांच्या दर्जाबाबत तुलना करा.
 - 2) शिक्षण व तत्वज्ञान यामधील परस्पर संबंध स्पष्ट करा.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक). 10
- 1) मूल्य म्हणजे काय ? मानवी जीवनात मूल्याची गरज व महत्त्व स्पष्ट करा.
 - 2) शिक्षणाच्या ध्येयाबाबत वैदिक तत्त्वज्ञान पंथाचे तत्त्वज्ञान स्पष्ट करा.
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 8
- 1) निसर्गवादाची प्रमुख वैशिष्ट्ये कोणती ?
 - 2) महात्मा गांधीजीच्या शैक्षणिक तत्त्वज्ञानाची ठलक वैशिष्ट्ये कोणती ?
5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12
- 1) शिक्षणाचा व्यापक अर्थ लिहा.
 - 2) फावल्या वेळेतील शिक्षणाची गरज का आहे ?
 - 3) माशेलकरांची पंचशील सांगा.
-

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2017
Paper – II : DEVELOPMENT OF LEARNER AND TEACHING LEARNING
PROCESS
Development of Learner

Day and Date : Saturday, 6-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

- Instructions :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book on Page No. 3.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct alternative :

10

- 1) _____ is the period of adolescence children.
a) 0 to 5 year b) 6 to 12 year c) 13 to 19 year d) 20 to 29 year
- 2) _____ is not a general tendency of human behaviour.
a) Attitude b) Suggestions c) Sympathy d) Imitation
- 3) The concept of 'Primary Mental Ability' was stated by _____ in the intelligence theory.
a) Spearman b) Thurston c) Guilford d) Gardner
- 4) _____ is the unscientific method of study learners behaviour.
a) Introspection b) Observation c) Experimental d) Case study
- 5) The physical age of Ajay is 20 and his mental age is 10, then the IQ is
a) 160 b) 62.5 c) 200 d) 500
- 6) 'Sonali' never change her opinion' this behaviour is related with
a) Adjustment b) Mal adjustment c) Motivation d) All above
- 7) _____ refers to a sound mental condition or a state of psychological well being or freedom from mental diseases.
a) Physical health b) Mental health
c) Emotional health d) Social health
- 8) Increase and enlargement of the body or some parts of the body means
a) Growth and development b) Personality
c) Growth d) Development
- 9) The father of intelligence tests is
a) Asubel b) Alfred Binet c) Spearman d) Guilford
- 10) According to Gardner's theory, _____ is not a type of intelligence.
a) Verbal b) Mathematical c) Musical d) Art

P.T.O.

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडा.

10

- 1) कुमारवस्थेच्या मुलांचा _____ हा कालावधी असतो.
 अ) 0 ते 5 वर्षे ब) 6 ते 12 वर्षे क) 13 ते 19 वर्षे ड) 20 ते 29 वर्षे
- 2) मानवी वर्तनाची _____ ही सर्वसामान्य प्रवृत्ति नाही.
 अ) अभिवृत्ती ब) सूचना क) सहानुभूती ड) अनुकरण
- 3) बुद्धिमत्तेच्या उपपत्तीमध्ये _____ यांनी 'प्राथमिक मानसिक क्षमता' ही संकल्पना मांडली.
 अ) स्पिअरमन ब) थर्स्टन क) गिलफोर्ड ड) गार्डनर
- 4) अध्ययनकर्त्यांच्या वर्तन अभ्यासाची _____ ही अशास्त्रीय पद्धत आहे.
 अ) आत्मनिरीक्षण ब) निरीक्षण क) प्रायोगिक ड) व्यक्ती अभ्यास
- 5) अजयचे शारीरिक वय 20 व मानसिक वय 10 आहे. तर त्याचा बुद्धिगुणांक _____ आहे.
 अ) 160 ब) 62.5 क) 200 ड) 500
- 6) 'सोनाली तिचे मत कधीच बदलत नाही' हे वर्तन _____ शी संबंधीत आहे.
 अ) समायोजन ब) विषमायोजन क) प्रेरण ड) वरील सर्व
- 7) _____ मध्ये सदृढ मनःस्थिती, मानसिक सुस्थिती व मानसिक विकारापासून मुक्ततेचा संदर्भ घेतला जातो.
 अ) शारीरिक आरोग्य ब) मानसिक आरोग्य
 क) भावनिक आरोग्य ड) सामाजिक आरोग्य
- 8) शरीर किंवा शरीराच्या काही भागातील विकास व आकारवृद्धी म्हणजे _____ होय.
 अ) वाढ व विकास ब) व्यक्तिमत्व क) वाढ ड) विकास
- 9) बुद्धिमत्ता चाचण्यांचा उद्गाता _____ हा आहे.
 अ) आसूबेल ब) अल्फ्रेड बीने क) स्पिअरमन ड) गिलफोर्ड
- 10) गार्डनरच्या उपपत्तीनुसार, _____ हा बुद्धिमत्तेचा प्रकार नाही.
 अ) शाब्दिक ब) गणितीय क) संगीत ड) कला

Seat No.	
---------------------	--

B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2017
**Paper – II : DEVELOPMENT OF LEARNER AND TEACHING LEARNING
PROCESS**
Development of Learner

Day and Date : Saturday, 6-5-2017

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

2. Answer the following questions (**any one**). **10**
- 1) What is meant by educational psychology ? Explain the experimental method to study the learner behaviour.
 - 2) Explain the specific characteristics and needs of adolescence.
3. Answer the following questions (**any one**). **10**
- 1) What is meant by individual differences ? Explain mental differences of learners.
 - 2) Explain the concept and constituents of emotional intelligence.
4. Answer the following questions in brief. **8**
- 1) Explain classification and interpretation of intelligence.
 - 2) How you keep good mental health of the learner as a teacher ?
5. Answer the following questions in brief. **12**
- 1) Explain the concept of integrated personality.
 - 2) Explain the differences between growth and development.
 - 3) Explain the acquired behaviour habit.

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : **10**
- 1) शैक्षणिक मानसशास्त्र म्हणजे काय ? अध्ययनकर्त्याचे वर्तन अभ्यासण्याची प्रायोगिक पद्धती स्पष्ट करा.
 - 2) कुमारवस्थेची गरज व विशिष्ट वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : **10**
- 1) व्यक्तिभेद म्हणजे काय ? अध्ययनकर्त्याचे मानसिक भेद स्पष्ट करा.
 - 2) भावनिक बुद्धिमत्तेची संकल्पना व घटक स्पष्ट करा.
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **8**
- 1) बुद्धिमत्तेचे वर्गीकरण व अर्थनिर्वचन स्पष्ट करा.
 - 2) अध्ययनकर्त्याचे चांगले मानसिक आरोग्य एक शिक्षक म्हणून तुम्ही कसे राखाल ?
5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : **12**
- 1) एकात्मिक व्यक्तीमत्वाची संकल्पना स्पष्ट करा.
 - 2) वाढ व विकासातील फरक स्पष्ट करा.
 - 3) संवय ही संपादित वर्तन स्पष्ट करा.
-

SLR-W – 7

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2017
DEVELOPMENT OF EDUCATIONAL SYSTEM IN INDIA AND
SECONDARY EDUCATION (Paper – III)
Development of Educational System in India

Day and Date : Tuesday, 9-5-2017

Max. Marks : 50

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Instructions : 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book Page No. 3.

2) Figures in the **right** indicate **full** marks.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct alternative :

10

- 1) In medieval period higher education was given in
a) Maktab b) Madarsa c) Masjid d) None
- 2) _____ Missionaries will not give priority for religion in education.
a) Dutch b) Den c) English d) French
- 3) In Vedic period after _____ ceremony education begins.
a) Pabbaja b) Upanayan c) Marriage d) All
- 4) NEP 1986 introduced _____ concept in Indian education.
a) Navodaya Vidyalaya b) Central School
c) Public School d) Computer School
- 5) Multipurpose school is recommended by _____ commission.
a) Dr. Kothari b) Dr. Mudliar c) Rajiv Gandhi d) None
- 6) Task force and stake holders these concepts are recommended by
a) NEP 1986 b) NEP 1968 c) NEP 2001 d) NEP 1998
- 7) Ten core elements of education are suggested by
a) NEP 1986 b) Kothari Commission
c) Mudliar Commission d) None
- 8) Vishwa Bharati Vishwa Vidyalaya is established by
a) Dhondo Keshav Karve b) Mahatma Phule
c) Rabindranath Tagore d) Mahatma Gandhi
- 9) Basic Education Scheme was not useful for _____ area.
a) Rural b) Urban c) National d) All
- 10) In 1882 first Indian Education Commission is appointed by
a) Lord Curzon b) Lord Macaulay c) Lord Rippon d) Lord Max

P.T.O.

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2017
DEVELOPMENT OF EDUCATIONAL SYSTEM IN INDIA AND
SECONDARY EDUCATION (Paper – III)
Development of Educational System in India**

Day and Date : Tuesday, 9-5-2017

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Instruction : Figures in the right indicate full marks.

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Explain education system in Pre Vedic Period with reference to aims, curriculum and teaching methods.
 - 2) Describe National Knowledge Commission with respect to objectives and recommendations.
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) What is 3H according to Mahatma Gandhi ? Explain Nai Talim scheme of education with reference to objectives and principles of education.
 - 2) What are the features of National Education Policy 1986 ?
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) What is Macaulay's contribution for Indian Education ?
 - 2) Write objectives of education according to Kothari Commission.
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) What did Sargent recommended for secondary education.
 - 2) Write aims of education in Medieval period.
 - 3) Write merits and demerits of Wood's Dispatch.

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही **एक**) : **१०**
- १) पूर्व वैदिक काळातील शिक्षण प्रणाली ध्येय, अभ्यासक्रम व अध्यापन पद्धती या संदर्भात स्पष्ट करा.
 - २) राष्ट्रीय ज्ञान आयोगाचे वर्णन, उद्दिष्टे व शिफारशीच्या संदर्भात लिहा.

३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) महात्मा गांधींच्या मते ३H ही संकल्पना काय आहे ? 'नई तालिम' शिक्षण योजना शिक्षणाची उद्दिष्टे व तत्त्वे या संदर्भात स्पष्ट करा.
- २) राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण १९८६ ची ठळक वैशिष्ट्ये कोणती ?
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : ८
- १) भारतीय शिक्षणासाठी मेकॉलेचे योगदान लिहा.
- २) डॉ. कोठारी आयोगानुसार शिक्षणाची उद्दिष्टे कोणती ?
५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. १२
- १) माध्यमिक शिक्षणासाठी सार्जटने कोणत्या शिफारशी सांगितल्या ?
- २) मध्ययुगीन काळातील शिक्षणाची ध्येये लिहा.
- ३) वुडच्या खलित्याचे गुणदोष लिहा.
-

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2017
ESSENTIALS OF EDUCATIONAL TECHNOLOGY AND EDUCATIONAL MANAGEMENT
Essentials of Educational Technology (Paper – IV)

Day and Date : Saturday, 13-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

- Instructions :** 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book Page No. 3.
2) **All questions are compulsory.**
3) Figures to **right side** indicate **full marks**.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose correct alternatives :

10

- 1) The study of teaching aids involves in _____ approach.
a) Technology in education b) Technology of education
c) Behavioural technology d) None of these
- 2) The following _____ is not a software.
a) Floppy b) Casette c) Programme d) V.C.R.
- 3) With the help of teaching technology one can achieve _____ type of objectives.
a) Cognitive b) Affirmative c) Psycho-motor d) All above
- 4) The _____% knowledge received by ear.
a) 13 b) 11 c) 15 d) 12
- 5) Educational film is _____ type of learning experience to the students.
a) Direct visual b) Indirect visual
c) Direct audio-visual d) Indirect audio-visual
- 6) The sender does _____ of information.
a) Receiving b) Coding c) Decoding d) All above
- 7) "Communication is nothing but perception" defined by
a) Herold Losswell b) Howland c) Dr. Deval d) Thomas
- 8) The action research is used to solve _____ type of problems in school.
a) Daily b) Parental c) Administrative d) Management
- 9) In development of instructional system, _____ is centric.
a) Teacher b) Student c) Parent d) School
- 10) In ET laboratory, _____ is also placed in a proper manner.
a) Language laboratory b) Audio-visual aids room
c) Dark room d) All above

P.T.O.

मराठी रूपांतर

10

1. योग्य पर्याय निवडा.

- 1) अध्यापन साधनांचा अभ्यास _____ उपागमात होतो.
 अ) शिक्षणातील तंत्रविज्ञान
 ब) शिक्षणाचे तंत्रविज्ञान
 क) वर्तन तंत्रविज्ञान
 ड) यापैकी नाही
- 2) पुढीलपैकी _____ हे प्रेरक साहित्य नाही.
 अ) प्लॉपी
 ब) कॅसेट
 क) कार्यक्रम
 ड) व्ही. सी. आर.
- 3) अध्यापन तंत्रविज्ञानाच्या सहाय्याने _____ प्रकारची उद्दिष्टे साध्य करता येतात.
 अ) बोधात्मक
 ब) भावात्मक
 क) क्रियात्मक
 ड) वरील सर्व
- 4) कानाद्वारे _____ % ज्ञान ग्रहण करता येते.
 अ) 13
 ब) 11
 क) 15
 ड) 12
- 5) विद्यार्थ्यांसाठी शैक्षणिक चित्रपट _____ प्रकारचा अध्ययन अनुभव आहे.
 अ) प्रत्यक्ष दृक
 ब) अप्रत्यक्ष दृक
 क) प्रत्यक्ष दृक-श्राव्य
 ड) अप्रत्यक्ष दृक-श्राव्य
- 6) प्रेषक माहितीचे _____ करतो.
 अ) ग्रहण
 ब) सांकेतिकीकरण
 क) निःसांकेतिकीकरण
 ड) वरील सर्व
- 7) 'अवबोध म्हणजे संप्रेषण होय' असे _____ यांनी म्हटले आहे.
 अ) हेरॉलड लॉस्वेल
 ब) हाऊलँड
 क) हॉ. देवल
 ड) थॉमस
- 8) कृती संशोधन हे _____ प्रकारचे शाळेतील समस्या सोडविण्यासाठी केले जाते.
 अ) दैनंदिन
 ब) पालकसंबंधी
 क) प्रशासनसंबंधी
 ड) व्यवस्थापनसंबंधी
- 9) अनुदेशन प्रणाली विकसनात _____ हा केंद्रबिंदू असतो.
 अ) शिक्षक
 ब) विद्यार्थी
 क) पालक
 ड) शाळा
- 10) शैक्षणिक तंत्रविज्ञान प्रयोगशाळेत _____ ची सोय केलेली असते.
 अ) भाषा प्रयोगशाळा
 ब) दृकश्राव्य साधन कक्ष
 क) अंधारी खोली
 ड) वरील सर्व

Seat No.	
---------------------	--

B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2017
**ESSENTIALS OF EDUCATIONAL TECHNOLOGY AND EDUCATIONAL
MANAGEMENT**
Essentials of Educational Technology (Paper – IV)

Day and Date : Saturday, 13-5-2017

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

2. Answer **any one** of the following : **10**
- 1) What is educational technology ? Explain development of educational technology.
 - 2) What is communication ? Explain models of communication in details.
3. Answer **any one** of the following : **10**
- 1) What do you mean by system approach ? How will you use it to classroom teaching ?
 - 2) Classify the instructional materials. How will you use charts, maps and models for classroom teaching ?
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) Explain characteristics of scientific method.
 - 2) Explain steps of action research.
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) Draw layout of E.T. laboratory.
 - 2) Explain essential characteristics of E.T. teacher.
 - 3) Write a note on teleconferencing.

मराठी रूपांतर

2. खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : 10
- 1) शैक्षणिक तंत्रविज्ञान म्हणजे काय ? शैक्षणिक तंत्रविज्ञानाचा विकास स्पष्ट करा.
 - 2) संप्रेषण म्हणजे काय ? संप्रेषणाची प्रतिमाने सविस्तरपणे स्पष्ट करा.
3. खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : 10
- 1) प्रणाली उपागम म्हणजे काय ? वर्गाध्यापनासाठी प्रणाली उपागमाचा वापर तुम्ही कसा कराल ?
 - 2) अनुदेशन साहित्याचे वर्गीकरण करा. वर्गाध्यापनात तुम्ही तक्ते, नकाशे व प्रतिकृतीचा वापर कसा कराल ?
4. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा : 8
- 1) शास्त्रीय पद्धतीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 - 2) कृती संशोधनाच्या पायऱ्या विशद करा.
5. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. 12
- 1) शैक्षणिक तंत्रविज्ञान प्रयोगशाळेचा आराखडा काढा.
 - 2) शैक्षणिक तंत्रविज्ञान शिक्षकाची आवश्यक गुणवैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 - 3) टेलिकॉन्फरेन्सिंग यावर टीप लिहा.
-

Seat No.	
-----------------	--

**B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2017
INFORMATION TECHNOLOGY AND AN ELECTIVE
Paper – V : a) Information Technology**

Day and Date : Tuesday, 16-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

N.B. : i) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.
ii) Figures on **right** side show marks.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct answer :

10

- 1) WWW stands for _____
 - a) World Wise Web
 - b) World Wide Web
 - c) Word Wise Web
 - d) Word Wide Web
- 2) Which of the following is the part of CPU ?
 - a) Mouse
 - b) Keyboard
 - c) VDU
 - d) ALU
- 3) The currency number format displays _____
 - a) Commas
 - b) Decimal signs
 - c) Dollar signs
 - d) None of these
- 4) GUI stands for _____
 - a) General User Interaction
 - b) Graphical User Interchange
 - c) Graphical User Interface
 - d) General User Interface
- 5) In http://www.education.com, http is _____
 - a) Protocol
 - b) Domain code
 - c) Domain name
 - d) Location
- 6) The first slide of presentation is the _____
 - a) Support slide
 - b) Summary slide
 - c) Introduction slide
 - d) Title slide
- 7) VLSIC is the characteristic of computer in _____ generation.
 - a) Fourth
 - b) Third
 - c) Second
 - d) First
- 8) LUNIX means _____
 - a) Database manager
 - b) Programming language
 - c) Application software
 - d) System software

- 9) Out of the following _____ is appropriate tool for learning.
 a) Fax b) Video Conference
 c) Mobile d) Satellite
- 10) Jerusalem virus is _____ type of virus.
 a) Worm b) Timebomb c) Trojan Horses d) All of these

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा :

१०

- १) WWW म्हणजे _____ होय.
 अ) वर्ल्ड वाईज वेब ब) वर्ल्ड वाईड वेब
 क) वर्ड वाईज वेब ड) वर्ड वाईड वेब
- २) खालीलपैकी _____ हा CPU चा भाग आहे.
 अ) माऊस ब) की-बोर्ड
 क) व्ही.डी.यू. (VDU) ड) ए.एल.यू. (ALU)
- ३) करन्सी नंबर _____ ने दर्शवितात.
 अ) स्वल्पविराम ब) दशांश चिन्ह क) डॉलर्स चिन्ह ड) यापैकी नाही
- ४) GUI म्हणजे _____ होय.
 अ) जनरल युजर इंटरॅक्शन ब) ग्राफिकल युजर इंटरचेंज
 क) ग्राफिकल युजर इंटरफेस ड) जनरल युजर इंटरफेस
- ५) http://www.education.com मध्ये http म्हणजे _____ होय.
 अ) प्रोटोकॉल ब) डोमेन कोड क) डोमेन नेम ड) लोकेशन
- ६) प्रेझेंटेशनमधील प्रथम स्लाईडला _____ म्हणतात.
 अ) सपोर्ट स्लाईड ब) समरी स्लाईड
 क) प्रस्तावना स्लाईड ड) टाईटल स्लाईड
- ७) VLSIC हे _____ पिढीतील संगणकाचे वैशिष्ट्य आहे.
 अ) चौथ्या ब) तिसऱ्या क) दुसऱ्या ड) पहिल्या
- ८) ल्युनिक्स (LINUX) म्हणजे _____ होय.
 अ) डेटाबेस मॅनेजर ब) प्रोग्रामिंग लॅंग्वेज
 क) ऑप्लीकेशन सॉफ्टवेअर ड) सिस्टम सॉफ्टवेअर
- ९) पुढीलपैकी _____ हे अध्ययनासाठी योग्य साधन आहे.
 अ) फॅक्स ब) चित्रित परिषद क) भ्रमणध्वनी ड) उपग्रह
- १०) जेरूसलेम हा _____ प्रकारचा व्हायरस आहे.
 अ) वर्म ब) टाईमबॉम्ब क) ट्रोजन हॉर्सस ड) वरील सर्व

Seat No.	
---------------------	--

**B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2017
INFORMATION TECHNOLOGY AND AN ELECTIVE
Paper – V : a) Information Technology**

Day and Date : Tuesday, 16-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Marks : 40

N.B. : *Figures on **right** side show marks.*

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
 - 1) What is meant by information communication technology ? Explain the scope and importance of information communication technology.
 - 2) What is meant by computer ? Explain the types of computer.

3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
 - 1) What is meant by windows operating system ? Explain the functions of windows operating system.
 - 2) What is meant by application software ? Explain the various tools in word processing/MS-Word.

4. Answer the following questions in brief : **8**
 - 1) Explain any two types of secondary storages.
 - 2) What is E-mail ? Explain the merits of E-mail.

5. Answer the following questions in brief : **12**
 - 1) Explain the output devices of computer in brief.
 - 2) What are the components of multimedia ?
 - 3) Write a short note on Video Conference.

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञान म्हणजे काय ? माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञानाची व्याप्ती व महत्त्व स्पष्ट करा.
- २) संगणक म्हणजे काय ? संगणकाचे प्रकार स्पष्ट करा.
३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) विंडोज ऑपरेटींग सिस्टम म्हणजे काय ? विंडोज ऑपरेटींग सिस्टमची कार्ये स्पष्ट करा.
- २) ॲप्लीकेशन सॉफ्टवेअर म्हणजे काय ? एम.एस.वर्ड मधील विविध टूल्स स्पष्ट करा.
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : ८
- १) कोणतेही दोन सेकंडरी स्टोरेजचे प्रकार स्पष्ट करा.
- २) ई-मेल म्हणजे काय ? ई-मेलचे फायदे स्पष्ट करा.
५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : १२
- १) संगणकाची बहिर्गमन साधने थोडक्यात स्पष्ट करा.
- २) बहुमाध्यमसंचाचे घटक कोणते ?
- ३) टीप लिहा : चित्रित परिषद (Vedio Conference).

- ७) मनोरंजनाबरोबर भाषा शिक्षण देणारे _____ हे प्रभावी साधन आहे.
अ) संगणक
ब) टेपरेकॉर्डर
क) भ्रमणध्वनी
ड) दूरदर्शन
- ८) काव्य अध्यापनाचा मुख्य हेतु _____ कौशल्य विकसित करणे हा आहे.
अ) वाचन
ब) भाषण
क) रसग्रहण
ड) श्रवण
- ९) विद्यार्थ्यांला वाक्प्रचाराचा स्वतःच्या वाक्यात उपयोग करता आला म्हणजे _____ होय.
अ) उपयोजन
ब) आकलन
क) ज्ञान
ड) अभिरुची
- १०) मराठी राजभाषा दिन _____ यांच्या जन्मदिनी साजरा करतात.
अ) केशवसुत
ब) बालकवी
क) केशवकुमार
ड) कुसुमाग्रज
-

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2017
Methodology of Teaching School Subject
MARATHI METHODOLOGY (Paper – VI)**

Day and Date : Thursday, 18-5-2017

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
२) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : 10
- १) मातृभाषा अध्यापनाची हक्साधने कोणती ते सांगून अध्यापनात त्यांचा वापर कसा कराल ते सांगा.
- २) मातृभाषेच्या अध्ययन-अध्यापनाचे महत्त्व सांगून शिक्षणाचे माध्यम म्हणून मातृभाषेचे स्थान स्पष्ट करा.
३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : 10
- १) वर्ग अध्यापनाची उद्दिष्टे कोणती ते सांगून, प्रत्येक उद्दिष्टाची प्रत्येक दोन दोन स्पष्टीकरणे लिहा.
- २) मातृभाषा अध्यापनाच्या पद्धती कोणत्या ते सांगून व्याख्यान पद्धतीचे महत्त्व व गुणदोष स्पष्ट करा.
४. थोडक्यात उत्तरे लिहा. 8
- १) व्याकरणातील 'समास' घटकाचे अध्यापन कसे कराल ते स्पष्ट करा.
- २) मराठीचे महत्त्व व सद्यस्थिती स्पष्ट करा.
५. थोडक्यात उत्तरे लिहा. 12
- १) 'प्रवासवर्णन' या गद्यप्रकाराचे अध्यापन कसे कराल ते स्पष्ट करा.
- २) नाट्यीकरण तंत्राचे महत्त्व व मर्यादा स्पष्ट करा.
- ३) मातृभाषा अध्यापनात आकाशवाणीचा वापर कसा कराल ते सांगा.

SLR-W – 11

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2017
HINDI METHODOLOGY (Paper – VI)
Methodology of Teaching School Subject

Day and Date : Thursday, 18-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

सूचना : प्रश्न पहिला अनिवार्य हैं। उसे पहले 15 मिनट में उत्तर पत्रिका के पृष्ठ क्रमांक 3 में लिखिए।

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

सूचना : नीचे रिक्त वाक्य और हर एक के चार पर्याय दिए हैं, उन में से उचित पर्याय चुनकर रिक्त स्थान की पूर्ति कीजिए।

१. योग्य पर्याय निवडा :

10

१) कक्षाभिनय प्रणालि यह _____ प्रणाली का एक प्रकार है।

अ) कविता अध्यापन ब) नाटक क) व्याकरण ड) रचना

२) महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक शिक्षा पाठ्यक्रम में हिंदी भाषा का स्थान _____ भाषा के रूप में आता है।

अ) द्वितीय ब) प्रथम क) तृतीय ड) चतुर्थ

३) दिए गए पर्यायों में से उचित पर्याय पहचान कर उत्तर लिखना इस प्रकार को _____ प्रश्न प्रकार कहते हैं।

अ) ज्ञानात्मक ब) प्रत्यावाहनात्मक
क) प्रत्याभिज्ञानात्मक ड) दीर्घोत्तरी

४) उदाहरण से नियम की ओर जाना यह _____ पद्धति में अपेक्षित है।

अ) अवगामी पद्धति ब) समीक्षा पद्धति
क) उद्गामी पद्धति ड) गीती पद्धति

P.T.O.

- ५) पाठ्ययोजना की रूपरेखा निर्धारित करते समय _____ द्वारा दिये गए पाँच सोपानों का विचार किया जाता है।
अ) जॉन मिलून
ब) हर्बर्ट स्पेन्सर
क) बी. एस. ब्लूम
ड) सिग्मंड फ्राईड
- ६) किन्हीं दो बातों में तुलना करना यह _____ इस उद्देश्य के स्पष्टीकरण का उदाहरण है।
अ) ज्ञान
ब) आकलन
क) कौशल्य
ड) उपयोजन
- ७) शिक्षण में सबसे सरल व, सस्ता सहायक साधन _____ हे।
अ) दूरदर्शन
ब) फलक
क) चित्र
ड) टेपरिकार्ड
- ८) जब भाँ एवं विचारों को ध्वनि के रूप में उच्चारित किया जाता है, तब उसे _____ भाषा कहते हैं।
अ) लिखित
ब) मुद्रित
क) मौखिक
ड) अनुवादित
- ९) पाठ्यपुस्तक का आंतरिक गुण _____ है।
अ) आकार
ब) मूल्य
क) बंधाई
ड) क्रमबद्धता
- १०) व्यास प्रणाली _____ कक्षा के लिए उपयुक्त है।
अ) प्राथमिक
ब) निम्न प्राथमिक
क) माध्यमिक
ड) उच्च माध्यमिक
-

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2017
HINDI METHODOLOGY (Paper – VI)
Methodology of Teaching School Subject

Day and Date : Thursday, 18-5-2017

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

२. निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर लिखिए (कोई एक) : 10
- १) वार्षिक नियोजन के उद्देश्य एवं लाभ बताते हुए आप घटक कसौटी कैसे तैयार करेंगे यह लिखिए।
- २) कवित अध्यापन के उद्देश्य बताते हुए कविता अध्यापन की प्रणालियों का वर्णन कीजिए।
३. निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर लिखिए (कोई एक) : 10
- १) हिन्दी अध्यापक के सामान्य तथा विशेष गुण लिखिए।
- २) हिन्दी भाषा का अन्य भाषाओं के साथ समन्वय स्पष्ट कीजिए।
४. निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए : 8
- १) हिन्दी अध्यापन करते समय उपयोग में लाई जानेवाली हिन्दी अध्यापन की प्रयुक्तियों का वर्णन कीजिए।
- २) हिन्दी अध्यापन के शिक्षा साधनों के प्रकार लिखिए।
५. निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए : 12
- १) अच्छे हिन्दी पाठ्यपुस्तक के आंतरिक गुण लिखिए।
- २) हिन्दी अध्यापन में निदानात्मक शिक्षा का महत्त्व लिखिए।
- ३) द्वितीय भाषा के रूप में हिन्दी सीखने के कक्षा अध्यापन के विशिष्ट उद्देश्य लिखिए।

SLR-W – 12

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2017
METHODOLOGY OF TEACHING SCHOOL SUBJECTS
Paper – VI : English Methodology**

Day and Date : Thursday, 18-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Total Marks : 50

- Instructions :** 1) **All questions are compulsory.**
2) Figures to the **right** indicate **full** marks.
3) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book Page No. 3.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct answers : **10**
- 1) 'Skimming' and 'Scanning' reading are used for
 - a) Self-listening
 - b) Self-education
 - c) Self writing
 - d) Above all
 - 2) 'Tit for tat' is related to
 - a) Formulas
 - b) Idiom
 - c) Phrases
 - d) Above all
 - 3) English is our major window of the modern world. It is stated by
 - a) Pt. J. L . Nehru
 - b) Mahatma Gandhi
 - c) Sarojini Naidu
 - d) Above all
 - 4) Practising strokes and circles which is related to
 - a) Sounds
 - b) Letters
 - c) Clusters
 - d) Above all
 - 5) Which of the following is visual aid ?
 - a) Radio
 - b) Chart
 - c) T. V.
 - d) Tape-recorder

P.T.O.

- 6) Readers and rapid readers were designed for developing reading. It is stated by
a) Dr. Best	b) Dr. West
c) Dr. East	d) Dr. Dest
- 7) 'Cognitive Domain' is related to
a) Hand	b) Head
c) Heart	d) Above all
- 8) Simply seeing, hearing, feeling, testing and smelling are related to
a) Experiencing	b) Knowing
c) Collecting	d) Acquiring
- 9) 'Spelling of English is quite crazy' which is mentioned by
a) Ernest Weekly	b) Max Muller
c) Witherspoon	d) Tomkinson
- 10) Degree of force with which sound or a syllable or a word is uttered. It is called
a) Stress	b) Pause
c) Rhythm	d) Above all
-

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2017
METHODOLOGY OF TEACHING SCHOOL SUBJECTS
Paper – VI : English Methodology

Day and Date : Thursday, 18-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Marks : 40

Instructions: 1) **All questions are compulsory.**

2) **Figures to the right indicate full marks.**

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) What is the importance of English in India ? What is the place of English in present school curriculum ?
 - 2) What are the core-elements ? How do you inculcate 'life skills' in school students ?
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) What are the different methods in English ? What is the difference between Direct method and Dr. West's new method ?
 - 2) What is the concept of learning experience ? What are the different sources of learning experience ?
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) What are the techniques of developing 'Reading' ?
 - 2) How do you develop English communication ?
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) What is the use of computer ?
 - 2) What are the uses of handbooks ?
 - 3) What are the advantages of language Laboratory ?
-

SLR-W – 13

Seat	
No.	

B.Ed. Semester – I (Old) Examination, 2017
URDU METHODOLOGY (Paper – VI)

Day and Date : Thursday, 18-5-2017

Max. Marks : 50

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

10

1. مندرجہ ذیل متبادل میں سے صحیح متبادل چُن کر لکھئے :

(1) کسی منظر کو روبرو دیکھنا یہ _____ تجربہ کہلاتا ہے۔

(a) براہِ راست (b) بالراست

(c) لفظی (d) غیر لفظی

(2) ازل اس لفظ کی ضد _____ ہے۔

(a) اجل (b) ابد

(c) زوال (d) عروج

(3) ”آسمان سر پر اٹھانا“ اس محاورے کا مطلب _____ ہے۔

(a) کوشش کرنا (b) ہلچل کرنا

(c) شور و غل کرنا (d) اداس ہونا

(4) علامہ اقبال نے _____ کتاب لکھی ہے۔

(a) الفاروق (b) الہلال

(c) تہذیب الاخلاق (d) بانگِ درا

- (5) لیکچر کا طریقہ _____ سطح پر استعمال کیا جاتا ہے۔
 (a) ثانوی (b) ثلانی
 (c) ادنیٰ (d) ان میں سے سب
- (6) مندرجہ ذیل میں سے کونسا مقصد فوری مقصد نہیں ہے؟
 (a) دلچسپی (b) علم
 (c) تخیل (d) تفہیم
- (7) اونچی دکان _____ اضراب المثل کو مکمل کرو۔
 (a) پھیکا (b) پکوان
 (c) پھیکا پکوان (d) ان میں سے نہیں
- (8) سر سید نے _____ کتاب لکھی۔
 (a) تبیین الکلام (b) بال جبرائیل
 (c) المامون (d) الغزالی
- (9) ملک اس لفظ کی جمع _____ ہے۔
 (a) ملوک (b) ملانک
 (c) ممالک (d) ملکوں
- (10) ”ترانہ اُردو“ کے شاعر کا نام لکھئے۔
 (a) حالی (b) میر تقی میر
 (c) علامہ اقبال (d) مرزا غالب

- 10 2. مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات مفصل لکھئے (کوئی ایک) :
- (1) دورانِ تدریس اُردو کے مقاصد تفہیم، اطلاق کی وضاحت کیجئے۔
- (2) اُردو زبان کا دیگر مضامین سے باہمی ربط واضح کیجئے۔
- 10 3. مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات مفصل لکھئے (کوئی ایک) :
- (1) اُردو زبان کے طریقہ تدریس بیان کیجئے۔
- (2) اُردو مضمون کی تدریس کے لئے تعلیمی وسائل کون کونسے آپ استعمال کریں گے؟
- 8 4. مندرجہ ذیل سوالوں کے جواب مختصراً لکھئے :
- (1) مرزا غالب کی ادبی خدمات پر روشنی ڈالیں۔
- (2) اُردو تجربہ گاہ کی اہمیت لکھئے۔
- 12 5. مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات مختصراً لکھئے :
- (1) خلائق سطح پر اُردو کا مقام۔
- (2) بالراست تجربے کے فائدے کون کونسے ہیں؟
- (3) کمپیوٹر کا اُردو زبان میں استعمال۔
-

Seat No.	
----------	--

**B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2017
Methodology of Teaching School Subjects
Paper – VI : MATHEMATICS METHODOLOGY**

Day and Date : Thursday, 18-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

Note : 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.
2) Figures in the **right** indicate **full** marks.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct answer : **10**
- 1) Students draw neat geometrical diagram. This change in behaviour is related to _____
a) Understanding b) Skill c) Attitude d) Knowledge
 - 2) Euclid has written _____ book.
a) Siddhant b) Kewal c) Element d) None
 - 3) In deductive method of teaching _____ maximum is used.
a) General to specific b) Whole to part
c) Known to unknown d) Specific to general
 - 4) For explaining three dimensional figure _____ aid is used.
a) Chart b) Model c) Figure d) None
 - 5) In _____ teaching method 'Learning by doing principle' is used.
a) Heuristic b) Inductive c) Deductive d) Analytical
 - 6) Hilda Taba has introduced _____ model of teaching.
a) Advance organizer b) Role playing
c) Inductive thinking d) Concept attainment
 - 7) Students should practice what he has learn. This is specification of _____
a) Home work b) Assignment
c) Supervised study d) Revision
 - 8) _____ is not suitable aid for teaching graph.
a) Tape recorder b) Graph board c) Black board d) Chart
 - 9) To develop cooperative learning _____ experience is important.
a) Mathematics club b) Oral examination
c) Mathematics fair d) None
 - 10) According to Gestalt theory _____ method is explained.
a) Analysis b) Inductive c) Deductive d) Experimental

P.T.O.

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा :

१०

- १) विद्यार्थी रेखीव आकृती काढतो. विद्यार्थ्यांच्या या वर्तन बदलाचा संबंध _____ उद्दिष्टाशी आहे.
- अ) आकलन ब) कौशल्य क) अभिवृत्ती ड) ज्ञान
- २) युक्लीडने _____ पुस्तक लिहिले.
- अ) सिद्धांत ब) केवल क) इलेमेन्ट ड) यापैकी नाही
- ३) अवगामी अध्यापन पद्धतीत _____ या सूत्राचा उपयोग केला आहे.
- अ) सामान्याकडून विशेषाकडे ब) पूर्णाकडून अंशाकडे
क) ज्ञानाताकडून अज्ञाताकडे ड) विशेषाकडून सामान्याकडे
- ४) त्रिमितीय आकृत्यांच्या स्पष्टीकरणासाठी _____ साहित्य वापरले जाते.
- अ) तक्ता ब) प्रतिकृति क) आकृती ड) यापैकी नाही
- ५) _____ या अध्यापन पद्धतीत 'कृतीद्वारे अध्ययन' हे तत्त्व उपयोगात आणले जाते.
- अ) स्वयंशोधन ब) उद्गामी क) अवगामी ड) पृथक्करण
- ६) हिल्डा टाबा यांनी _____ प्रतिमानाचा परिचय करून दिला.
- अ) अग्रत संघटक ब) भूमिका पालन
क) उद्गामन विचार प्रक्रिया ड) संकल्पना प्राप्ती
- ७) विद्यार्थी अध्ययनाचा सराव करतो. हे स्पष्टीकरण _____ चे आहे.
- अ) गृहपाठ ब) स्वाध्याय
क) पर्यवेक्षित अभ्यास ड) उजळणी
- ८) _____ हे आलेख अध्यापनासाठी योग्य नाही.
- अ) टेपरेकॉर्डर ब) आलेख फलक क) काळा फलक ड) तक्ता
- ९) सहकार्यात्मक अध्ययन विकासासाठी _____ अनुभव महत्त्वाचा आहे.
- अ) गणित मंडळ ब) तोंडी परीक्षा क) गणित जत्रा ड) यापैकी नाही
- १०) जेस्टॉल्टच्या उपपत्तीनुसार _____ अध्यापन पद्धती स्पष्ट केली आहे.
- अ) पृथक्करण ब) उद्गामी क) अवगामी ड) प्रायोगिक

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2017
Methodology of Teaching School Subjects
Paper – VI : MATHEMATICS METHODOLOGY**

Day and Date : Thursday, 18-5-2017

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Note : Figures in the *right* indicate **full** marks.

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Write objectives, merits and demerits of project method of teaching Mathematics.
 - 2) What are the general objectives of teaching Mathematics at primary and secondary education ?
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Explain the place and importance of Mathematics in primary education curriculum.
 - 2) Explain Analytical and Synthesis method of teaching Mathematics with respect to nature and steps.
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) Write the maxims of teaching Mathematics. Explain known to unknown maxim.
 - 2) Write steps of Advance Organizer Model with suitable example.
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) Write importance of supervised study.
 - 2) Write note on Mathematics Club.
 - 3) How will you develop Mathematics Laboratory ?

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रानांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) गणित अध्यापनाच्या प्रकल्प पद्धतीची उद्दिष्टे, गुण व दोष लिहा.
 - २) गणित अध्यापनाची प्राथमिक व माध्यमिक स्तरावरील सामान्य उद्दिष्टे कोणती ?
३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही १) : १०
- १) प्राथमिक शिक्षण अभ्यासक्रमात गणित विषयाचे स्थान व महत्त्व स्पष्ट करा.
 - २) गणित अध्यापनाची पृथःकरण व संयोजन पद्धती स्वरूप व पायऱ्याद्वारे स्पष्ट करा.
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : ८
- १) गणित अध्यापनाची विविध सूत्रे कोणती ? ज्ञानाताकडून अज्ञाताकडे हे सूत्र स्पष्ट करा.
 - २) अग्रत संघटक प्रतिमानाच्या पायऱ्या योग्य उदाहरणासह लिहा.
५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : १२
- १) पर्यवेक्षित अभ्यासाचे महत्त्व लिहा.
 - २) 'गणित मंडळ' यावर टिपा लिहा.
 - ३) 'गणित प्रयोगशाळा' तुम्ही कशी विकसित कराल ?
-

SLR-W – 17

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2017
METHODOLOGY OF TEACHING SCHOOL SUBJECT
Paper – VII : History Methodology

Day and Date : Saturday, 20-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Total Marks : 50

- Instructions :** 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.
2) **All questions are compulsory**.
3) Figures to the **right** indicate **full marks**.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct alternative :

10

- 1) Region of kingdom during was shown through _____
a) Maps b) Pictures c) Charts d) Time-charts
- 2) Student participation in historical plays is _____ objective.
a) Interest b) Attitude c) Knowledge d) Skill
- 3) _____ started the project method in education.
a) John Dewey b) Brown c) George Pen d) Plato
- 4) Use of map, model, movie etc in teaching is _____ method of teaching.
a) Verbal b) Non-verbal c) Indirect d) Step-wise
- 5) 'The most important aid in the teaching of history is the text book' this opinion is given by _____
a) Johnson b) Carr c) Hill d) Jones
- 6) In project method emphasize is on _____
a) Reading b) Writing
c) Reading and writing d) Action
- 7) When the historical information is presented into the text-book the attitude should be _____
a) Subjective b) Objective
c) Proudness about Nation d) Religious
- 8) Picture depicting coronation ceremony of Chh. Shivaji Maharaj is _____
a) Portrait b) Incidental
c) Picture of building d) Picture of cartoon

P.T.O.

- 9) The founder of advance organizer model is _____
 a) Asubel b) Jeffreys c) Jones d) Skinner
- 10) History room in school is useful for _____
 a) To collect the teaching aids
 b) To develop the interest in student for history
 c) For observing maps, pictures in leisure time
 d) For all the above mentioned purposes

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. योग्य पर्याय निवडा.

१०

- १) साम्राज्य विस्तार, मोहिमांचे मार्ग दाखविण्यासाठी _____ साधनांचा वापर केला जातो.
 अ) नकाशा ब) चित्र क) तक्ते ड) कालरेषा
- २) विद्यार्थी ऐतिहासिक नाटकात भाग घेतो. हे _____ उद्दिष्ट आहे.
 अ) अभिरुची ब) अभिवृत्ती क) ज्ञान ड) कौशल्य
- ३) _____ याने प्रकल्प पद्धती शिक्षण क्षेत्रात सुरु केली.
 अ) जॉन ड्यूरूई ब) ब्राऊन क) जॉर्ज पेन ड) प्लेटो
- ४) नकाशा, प्रतिकृती, चित्रपट इत्यादींचा वापर अध्यापनात करणे हा _____ अध्ययन अनुभव आहे.
 अ) शाब्दिक ब) अशाब्दिक क) अप्रत्यक्ष ड) संगतवार
- ५) 'पाठ्य पुस्तक हे इतिहास अध्यापनातील सर्वात महत्त्वाचे साधन आहे' असे मत _____ यांनी व्यक्त केले.
 अ) जॉनसन ब) कार क) हिल ड) जोन्स
- ६) प्रकल्प पद्धतीमध्ये _____ ला महत्त्व दिलेले आहे.
 अ) वाचन ब) लेखन क) वाचन आणि लेखन ड) कृती
- ७) पाठ्य पुस्तकात ऐतिहासिक माहिती सादर करताना _____ दृष्टिकोन असावा.
 अ) व्यक्तिनिष्ठ ब) वस्तुनिष्ठ क) देशाभिमानी ड) धार्मिक
- ८) छत्रपति शिवाजी महाराजांचा राज्यभिषेक हे चित्र _____ प्रकारचे आहे.
 अ) व्यक्ति चित्र ब) प्रसंग चित्र क) वास्तूचित्र ड) व्यंगचित्र
- ९) अग्रत संघटक प्रतिमानाचा पुरस्कार _____ यांनी केला.
 अ) असुबेल ब) जेफरी क) जोन्स ड) स्किनर
- १०) शाळेतील इतिहास कक्षाचा उपयोग _____ होतो.
 अ) अध्यापन साहित्याचा संग्रह करण्यासाठी ब) मुलांना इतिहासाची गोडी लावण्यासाठी
 क) फावल्या वेळेत नकाशे, चित्रे निरीक्षणासाठी ड) वरील सर्वांसाठी

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2017
METHODOLOGY OF TEACHING SCHOOL SUBJECT
Paper – VII : History Methodology**

Day and Date : Saturday, 20-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Marks : 40

Instructions : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right indicate full marks.**

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) State the difference between supervised study and team teaching.
 - 2) State the need and importance of history room.
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) What is source method ? How will you use source method for teaching history ?
 - 2) What is meant by correlation ? How will you co-relate history with language and science ?
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) What is verbal and non-verbal learning ? Experiences state the importance of non-verbal learning experience.
 - 2) Explain kinds of history with examples.
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) State the importance of history club and history exhibitions.
 - 2) Explain merits and demerits of dramatization.
 - 3) State the objectives of teaching history at secondary level.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक). १०
- १) पर्यवेक्षित अभ्यास व सांघिक अध्यापन यातील फरक स्पष्ट करा.
२) इतिहास दालनाची गरज व महत्त्व स्पष्ट करा.
३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक). १०
- १) आधार पद्धती म्हणजे काय ? इतिहास अध्यापनात आधार पद्धतीचा वापर तुम्ही कसा कराल ?
२) समवाय म्हणजे काय ? तुम्ही इतिहासाचा भाषा व विज्ञानाशी कसा समवाय साधाल ?
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. ८
- १) शाब्दिक व अशाब्दिक अध्ययन अनुभव म्हणजे काय ? अशाब्दिक अध्ययन अनुभवाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
२) इतिहासाचे प्रकार सोदाहरण स्पष्ट करा.
५. थोडक्यात उत्तरे लिहा : १२
- १) इतिहास मंडळ व इतिहास प्रदर्शनाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
२) नाट्यीकरण पद्धतीचे गुण-दोष स्पष्ट करा.
३) इतिहास अध्यापनाची माध्यमिक स्तरावरील उद्दिष्टे स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2017
METHODOLOGY OF TEACHING SCHOOL SUBJECT (Paper – VII)
Geography Methodology

Day and Date : Saturday, 20-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

- Instructions :** 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.
2) **All questions are compulsory**.
3) **Right side figures shows the marks of questions.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose correct alternatives :

10

- 1) 'Student tells the definition of Eclipse' this is the specification of _____ objective.
a) Knowledge b) Understanding c) Application d) Skill
- 2) "_____ is a excellent teacher of geography" is stated by Gopsill.
a) History b) Fort c) War d) Earth surface
- 3) Suitable teaching method for teaching unit 'India' is _____ method.
a) Project b) Lecture c) Journey d) Regional
- 4) The main reason of origin the geography as a subject is
a) Human need b) Human curiosity
c) Public demand d) Human culture
- 5) For establishing an organic relation and interaction between teacher and student _____ is more helpful.
a) Teaching method b) Teaching aid
c) Teaching technique d) Teaching device
- 6) Question answer device can use into _____ step of teaching.
a) Introduction b) Presentation
c) Recapitulation and application d) Above all
- 7) This is the important criteria of giving _____ is that it should be related to teaching objective.
a) Learning experiences b) Teaching experiences
c) Activity d) Teaching example
- 8) This is not reason for use of geography room by geography teacher
a) Preparation of teaching b) Create geographical environment
c) Keeping safe all subject teaching aid d) Done geography practical
- 9) To get geographical information through direct experiences we use _____ teaching method.
a) Observation b) Excursion c) Project d) Regional
- 10) There is linkage in between social sciences and _____ sciences is called as geography.
a) Chemistry b) Biology c) Physical d) Anthropology

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शावितात.

१. योग्य पर्याय निवडा :

१०

- १) 'विद्यार्थी ग्रहणाची व्याख्या सांगतो' हे स्पष्टीकरण विधान _____ उद्दीष्टाचे आहे.
अ) ज्ञान ब) आकलन क) उपयोजन ड) कौशल्य
- २) “ _____ हा भूगोलाचा उत्कृष्ट शिक्षक आहे” असे गॉपसिल म्हणतो.
अ) इतिहास ब) किल्ला क) युद्ध ड) पृथ्वी भूपृष्ठ
- ३) 'भारत' या घटकाच्या अध्यापनासाठी _____ अध्यापन पद्धती जास्त योग्य आहे.
अ) प्रकल्प ब) व्याख्यान क) प्रवास ड) प्रादेशिक
- ४) भूगोल हा विषय म्हणून उगम होण्यामध्ये _____ हे कारण प्रमुख आहे.
अ) मानवी गरज ब) मानवी जिज्ञास क) लोकांची मागणी ड) मानवी संस्कृती
- ५) शिक्षक व विद्यार्थ्यां मध्ये पूरक सहसंबंध व आंतरक्रिया निर्माण होण्यासाठी _____ ची प्रामुख्याने मदत होते.
अ) अध्यापन पद्धती ब) अध्यापन साधनांची
क) अध्यापन तंत्रांची ड) अध्यापन प्रयुक्त्यांची
- ६) अध्यापनाच्या _____ पायरीवर प्रश्नोत्तर प्रयुक्तीचा वापर करता येतो.
अ) प्रस्तापना ब) विषय प्रतिपादन
क) संकलन व उपयोजन ड) वरील सर्व
- ७) अध्यापन उद्दीष्टाशी संबंधितच _____ देणे हा महत्त्वपूर्ण निकष आहे.
अ) अध्ययन अनुभव ब) अध्यापन अनुभव
क) कृती ड) अध्यापन उदाहरणे
- ८) भूगोल शिक्षकाकडून भूगोल खोलीचा वापर _____ असा करणे योग्य नाही.
अ) अध्यापनाची तयारी ब) भौगोलिक वातावरण तयार करणे
क) सर्व विषयाची शैक्षणिक साधने सुरक्षित ठेवणे ड) भूगोल प्रात्यक्षिक करणे
- ९) प्रत्यक्ष अनुभवाद्वारा भूगोलातील माहिती समजून देण्यासाठी _____ अध्यापन पद्धतीचा आपण उपयोग करू शकतो.
अ) निरीक्षण ब) सहल क) प्रकल्प ड) प्रादेशिक
- १०) सामाजिक शास्त्रे व _____ यांना जोडणारा दुवा म्हणजे भूगोल होय.
अ) रसायनशास्त्र ब) जीवशास्त्र क) भौतिकशास्त्र ड) मानववंशशास्त्र

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2017
METHODOLOGY OF TEACHING SCHOOL SUBJECT (Paper – VII)
Geography Methodology

Day and Date : Saturday, 20-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Marks : 40

Instructions : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Right side figures shows the marks of questions.**

2. Answer the following question (**any one**): **10**
- 1) What is co-relation ? How will you co-relate geography subject with history, language, economics and drawing ?
 - 2) How can you use geography club, geography fair, exhibitions, visits, excursions for the direct learning experiences of geography ? State with examples.
3. Answer the following question (**any one**): **10**
- 1) State the various methods of teaching geography and explain how to use the regional method in geography teaching.
 - 2) State the classroom objectives of geography and write three specifications of each objective.
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) How will you use globe and mobile in teaching geography ?
 - 2) Explain the four maxims of teaching geography.
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) Write use of over head projector in geography teaching.
 - 2) State importance of geography room.
 - 3) How to develop map reading skill in geography student ?

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या (कोणताही एक) : १०
- १) समवाय म्हणजे काय ? भूगोल विषयाचा इतिहास, भाषा, अर्थशास्त्र व चित्रकलेशी कसा समवाय साधाल ?
 - २) तुम्ही भूगोल मंडल (क्लब), भूगोल जत्रा, प्रदर्शने, भेटी व सहल यांचा भूगोलात प्रत्यक्ष अध्ययन अनुभव देण्यासाठी कसा उपयोग कराल हे उदाहरणासह सांगा.
३. खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या (कोणताही एक) : १०
- १) भूगोल अध्यापनाच्या विविध अध्यापन पद्धती सांगून भूगोल अध्यापनात प्रादेशिक पद्धतीचा कसा उपयोग कराल हे स्पष्ट करा.
 - २) भूगोल वर्ग अध्यापनाची उद्दीष्टे सांगून प्रत्येक उद्दीष्टाची तीन स्पष्टीकरणे लिहा.
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : ८
- १) भूगोल अध्यापनात पृथ्वी गोल व मोबाईलचा कसा उपयोग कराल ?
 - २) भूगोल अध्यापनाची चार अध्यापन सूत्रे स्पष्ट करा.
५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : १२
- १) भूगोल अध्यापनात उर्ध्वशीर्ष प्रक्षेपक (O.H.P.) चा उपयोग लिहा.
 - २) भूगोल खोलीचे महत्त्व सांगा.
 - ३) भूगोल विद्यार्थ्यांमध्ये नकाशा वाचणाचे कौशल्य कसे विकसित कराल ?

- 9) The software of OHP is _____
 a) programme b) transparencies
 c) pictures d) diagrams
- 10) Models of teaching includes _____ basic constituents.
 a) three b) four c) five d) six

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडा :

10

- 1) शास्त्राच्या अध्यापनामुळे विद्यार्थ्यांमध्ये _____ मूल्य संवर्धित होते.
 अ) सत्य ब) समतोल विचारसरणी
 क) नेमकेपणा ड) वरील सर्व
- 2) न्यूटनच्या गतिविषयक दुसऱ्या नियमानुसार, बल = वस्तुमान × _____.
 अ) वेग ब) त्वरण क) अंतर ड) यापैकी नाही
- 3) 'पाणी' हा घटक शिकविताना _____ यामध्ये समवाय साधता येतो.
 अ) शास्त्र व गणित ब) शास्त्र व भूगोल
 क) भौतिकशास्त्र व रसायनशास्त्र ड) रसायनशास्त्र व जीवशास्त्र
- 4) ब्लूम यांच्या शैक्षणिक उद्दिष्टांच्या श्रेणीबद्ध रचनेनुसार _____ ही दुसरी पायरी आहे.
 अ) ज्ञान ब) उपयोजन क) कौशल्य ड) आकलन
- 5) विद्यार्थी शास्त्रातील संबोधाची व्याख्या सांगतो. हे _____ उद्दिष्टाचे स्पष्टीकरण आहे.
 अ) ज्ञान ब) आकलन क) उपयोजन ड) कौशल्य
- 6) 'कृतीतून अध्ययन' या तत्वावर आधारलेली _____ ही शास्त्र अध्यापनाची पद्धती आहे.
 अ) व्याख्यान ब) दिग्दर्शन
 क) उद्गामी-अवगामी ड) प्रायोगिक
- 7) शास्त्र अध्यापनाची स्वयंशोधन पद्धती _____ यांनी शोधून काढली.
 अ) किलपॅट्रीक ब) डॉ. एच. ई. आर्मस्ट्रॉंग
 क) स्टीव्हनसन ड) बॅलार्ड
- 8) विद्यार्थ्यांच्या दृष्टिकोन निर्मितीत _____ हा घटक परिणाम करतो.
 अ) पक्वता ब) शारीरिक क्षमता
 क) अनुभव ड) वरील सर्व
- 9) उर्ध्वशीर्ष प्रक्षेपकाची मृदू प्रणाली _____ ही आहे.
 अ) कार्यक्रम ब) पारदर्शिका क) चित्रे ड) आकृत्या
- 10) अध्यापनाच्या प्रतिमानात एकूण _____ मूलभूत घटक असतात.
 अ) तीन ब) चार क) पाच ड) सहा

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – I) (Old) Examination, 2017
Methodology of Teaching School Subject
GENERAL SCIENCE METHODOLOGY (Paper – VII)

Day and Date : Saturday, 20-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Marks : 40

N.B. : 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

2. Answer **any one** of the following questions : **10**
- 1) How will you correlate science within the subject and with the mathematics and geography subjects ?
 - 2) Explain life skills recommended by WHO for science teaching.
3. Answer **any one** of the following questions : **10**
- 1) What are the different methods of teaching science ? Explain project method of teaching science.
 - 2) Explain role of teacher in development of scientific attitude and values among students.
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) Explain use of charts in teaching of science.
 - 2) How will you classify learning experiences ?
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) Explain science club as a support system.
 - 2) Draw layout of science laboratory.
 - 3) What are the safety and precautionary measures for science laboratory ?

मराठी रूपांतर

२. पुढीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : 10
- १) शास्त्राचा शाखांतर्गत व गणित आणि भूगोल विषयाशी तुम्ही समवाय कसा साधाल ?
 - २) जागतिक आरोग्य संघटनेने शिफारशी केलेली शास्त्र अध्यापनाची जीवन कौशल्ये स्पष्ट करा.
३. पुढीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : 10
- १) शास्त्र अध्यापनाच्या विविध पद्धती कोणत्या ? शास्त्र अध्यापनाची प्रकल्प पद्धती स्पष्ट करा.
 - २) विद्यार्थ्यांमध्ये वैज्ञानिक दृष्टिकोन व मूल्ये विकसनात शिक्षकाची भूमिका विशद करा.
४. पुढील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : 8
- १) शास्त्र अध्यापनात तकऱ्यांचा वापर स्पष्ट करा.
 - २) अध्ययन अनुभवांचे वर्गीकरण कसे कराल ?
५. पुढील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : 12
- १) 'विज्ञान मंडळ' एक आधार प्रणाली म्हणून स्पष्ट करा.
 - २) शास्त्र प्रयोगशाळेचा आराखडा काढा.
 - ३) शास्त्र प्रयोगशाळेत घ्यावयाच्या सुरक्षिततेसंबंधी दक्षता कोणत्या ?

Seat No.	
----------	--

**B.Ed. (Semester – II) (CBCS) Examination, 2017
LEARNING AND TEACHING**

Day and Date : Friday, 5-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Max. Marks : 70

- Instructions :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 20 minutes in Answer Book on Page No. 3.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 20 Minutes

Marks : 14

1. Choose the correct alternatives :

14

- 1) In Gagne's theory, stimulus-response learning related to
 - a) Classical conditioning
 - b) Operant conditioning
 - c) Trial and error
 - d) Problem solving
- 2) Case study method is used to study the behaviour of _____ personality.
 - a) Criminals
 - b) Famous
 - c) 'a' and 'b'
 - d) None of these
- 3) The bond between situation and response is the fundamental law of _____ theory of learning.
 - a) Pavlov
 - b) Thorndike
 - c) Kohler
 - d) Bandura
- 4) Social motives are _____
 - a) in born
 - b) culture made
 - c) psychological constructs
 - d) emotion based
- 5) Army alpha test is a _____ of intelligence.
 - a) Non verbal group test
 - b) Verbal group test
 - c) Performance test
 - d) Verbal individual test
- 6) Spearman's two factor theory of intelligence refers to a general intelligence factor and _____
 - a) a specific factor
 - b) two specific factors
 - c) four specific factor
 - d) several specific factors
- 7) The fault in perception is _____
 - a) illusion
 - b) hallucination
 - c) 'a' and 'b'
 - d) none of these
- 8) The first step in memory mental process is _____
 - a) Retention
 - b) Registration
 - c) Remembering
 - d) All above
- 9) According to Flander, _____ % interactions are verbal in classroom.
 - a) 70
 - b) 75
 - c) 80
 - d) 85
- 10) For job satisfaction, teacher should have _____
 - a) interest in teaching
 - b) positive attitude
 - c) emotional attachment with student
 - d) all above
- 11) Teacher's effectiveness is related to _____ of teachers.
 - a) characteristics
 - b) teaching competency
 - c) teaching output
 - d) all above
- 12) The low level of group is _____
 - a) crowd
 - b) club
 - c) community
 - d) class
- 13) Brain storming mode of transaction is developed by _____
 - a) Ausborn
 - b) Skinner
 - c) Gilford
 - d) Karl Rogers
- 14) Instruction measurement is not done with the help of _____ test of intelligence.
 - a) Verbal
 - b) Non-verbal
 - c) Performance
 - d) All above

P.T.O.

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडा :

14

- 1) गॅनेच्या उपपत्तीत चेतक-प्रतिसाद अध्ययन _____ शी संबंधित आहे.
अ) अभिजात अभिसंधान ब) साधक अभिसंधान क) प्रयत्न प्रमाद ड) समस्या निराकरण
- 2) व्यक्ति अभ्यास पद्धती _____ प्रकारच्या व्यक्तिमत्त्व वर्तनाचा अभ्यास करण्यासाठी वापरतात.
अ) गुन्हेगारी ब) सुप्रसिद्ध क) 'अ' आणि 'ब' ड) यापैकी नाही
- 3) परिस्थिती आणि प्रतिसाद यामध्ये बंध प्रस्थापित होणे. हा _____ च्या अध्ययन सिद्धांताचा मूलभूत नियम आहे.
अ) पॅव्हलॉव्ह ब) थॉर्नडाईक क) कोहलर ड) बांदूरा
- 4) सामाजिक प्रेरणा या _____ आहेत.
अ) जन्मजात ब) संस्कृती निर्मित क) मानसशास्त्रीय निर्मित ड) भावनिक आधारित
- 5) आर्मी अल्फा चाचणी ही _____ प्रकारची बुद्धीमत्ता चाचणी आहे.
अ) अशाब्दिक समूह चाचणी ब) शाब्दिक समूह चाचणी
क) कृती चाचणी ड) शाब्दिक व्यक्तिगत चाचणी
- 6) स्पिअरमनची द्विघटक बुद्धीमत्ता उपपत्ती मध्ये एक सामान्य घटक आणि _____ यांचा समावेश होतो.
अ) एक विशिष्ट घटक ब) दोन विशिष्ट घटक क) चार विशिष्ट घटक ड) अनेक विशिष्ट घटक
- 7) अवबोधात _____ हा दोष आहे.
अ) इंद्रियभ्रम ब) चित्तभ्रम क) 'अ' आणि 'ब' ड) यापैकी नाही
- 8) स्मृती मानसिक प्रक्रियेत _____ ही पहिली पायरी आहे.
अ) धारणा ब) संस्करण क) आठवणे ड) वरील सर्व
- 9) प्लँडरच्या मतानुसार वर्गामध्ये _____ % आंतरक्रिया शाब्दिक असतात.
अ) 70 ब) 75 क) 80 ड) 85
- 10) व्यावसायिक समाधानासाठी शिक्षक _____ असला पाहिजे.
अ) अध्यापनात आवड ब) सकारात्मक दृष्टिकोन
क) विद्यार्थ्यांशी भावनिक गुंतवणूक ड) वरील सर्व
- 11) शिक्षकाची परिणामकारकता ही शिक्षकाच्या _____ शी संबंधित आहे.
अ) गुणवैशिष्ट्ये ब) अध्यापन क्षमता क) अध्यापन सफलता ड) वरील सर्व
- 12) समूहाची सर्वात खालची पातळी _____ ही आहे.
अ) समुदाय ब) संहती क) समाज ड) वर्ग
- 13) बुद्धिमंथन हा अनुदेशाचा मार्ग _____ यांनी विकसित केला.
अ) ऑसबर्न ब) स्किनर क) गिलफर्ड ड) कार्ल रॉजर्स
- 14) सूचनामापन हे _____ प्रकारच्या बुद्धीमत्ता चाचणीद्वारे करता येत नाही.
अ) शाब्दिक ब) अशाब्दिक क) कृती ड) वरील सर्व

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – II) (CBCS) Examination, 2017
LEARNING AND TEACHING

Day and Date : Friday, 5-5-2017

Marks : 56

Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Instruction : *All questions are compulsory.*

2. Answer **any one** of the following : **10**
- 1) What do you mean by learning ? Explain factors affecting to the learning.
 - 2) What is personality ? Explain factors influencing development of personality.
3. Answer **any one** of the following : **10**
- 1) Explain concept, characteristics and nature of teaching process.
 - 2) What is group dynamics in classroom ? How will you use different techniques to study the classroom dynamics ?
4. Answer the following questions in brief (**any four**) : **20**
- 1) Explain observation method of educational psychology.
 - 2) Explain the role of teacher in developing learner's personality.
 - 3) Explain behaviouristic approach to teaching-learning.
 - 4) Explain special educational needs of slow learners.
 - 5) Explain the concept of integrated personality.
5. Answer the following questions in brief (**any four**) : **16**
- 1) Explain motivation in learning.
 - 2) What do you mean by attention ?
 - 3) Write professional ethics for teachers.
 - 4) Explain class as a social group.
 - 5) Write a note on peer group learning.

मराठी रूपांतर

2. खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10
- 1) अध्ययन म्हणजे काय ? अध्ययनावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.
 - 2) व्यक्तिमत्त्व म्हणजे काय ? व्यक्तिमत्त्व विकासावर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.
3. खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 10
- 1) अध्यापन प्रक्रियेची संकल्पना, गुणवैशिष्ट्ये आणि स्वरूप स्पष्ट करा.
 - 2) वर्गातील समूह गतीशीलता म्हणजे काय ? वर्गातील समूह गतीशीलता अभ्यासाची तंत्रे तुम्ही कशी वापराल ?
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) : 20
- 1) शैक्षणिक मानसशास्त्र अभ्यासाची निरीक्षण पद्धती स्पष्ट करा.
 - 2) अध्ययनार्थीचे व्यक्तिमत्त्व विकसनात शिक्षकाची भूमिका स्पष्ट करा.
 - 3) अध्ययन अध्यापनातील वर्तनवादी उपागम स्पष्ट करा.
 - 4) मंद अध्ययनार्थीच्या विशेष शैक्षणिक गरजा विशद करा.
 - 5) एकात्म व्यक्तिमत्त्वाची संकल्पना स्पष्ट करा.
5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) : 16
- 1) अध्ययनातील प्रेरणा स्पष्ट करा.
 - 2) अवधान म्हणजे काय ?
 - 3) शिक्षकाची व्यावसायिक नीतीमत्ता स्पष्ट करा.
 - 4) वर्ग हा एक सामाजिक समूह स्पष्ट करा.
 - 5) “सहाध्यायी गट” भावर टीप लिहा.
-

Seat No.	
----------	--

**B.Ed. – I (Semester – II) (CBCS) Examination, 2017
ASSESSMENT FOR LEARNING**

Day and Date : Monday, 8-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Max. Marks : 70

- Instructions :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Right side figure indicates the marks.**
3) **Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 20 minutes in Answer Book Page No. 3. Each question carries one mark.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 20 Minutes

Marks : 14

1. Choose the correct answer :

14

- 1) The objective of _____ is to standardize the behavioral change or qualification in student.
a) Measurement b) Evaluation c) Assessment d) Reference
- 2) A major aspect of evaluation process is
a) Educational objectives b) Administration
c) Duration d) Board
- 3) Interpretation after collection of evidence means
a) Evaluation b) Assessment c) Measurement d) Achievement
- 4) The first step of affective learning is
a) Response b) Imitation c) Application d) Attention
- 5) Daily observation is the evaluation tool of
a) Placement evaluation b) Formative evaluation
c) Summative evaluation d) Diagnostic evaluation
- 6) Knowledge is related to _____ learning.
a) Cognitive b) Affective c) Psychomotor d) Reference
- 7) Paperless examination is the major characteristic of
a) Semester System b) Question Bank
c) Online Examination d) Open Book Examination
- 8) Immediate result to student is obtained through
a) Online Examination b) Semester Examination
c) Open Book Examination d) Grading System
- 9) Open Book Examination give emphasis on
a) Knowledge b) Memory c) Understanding d) Illegal way
- 10) The specific _____ are fixed for grading.
a) Norms b) Tools c) Reference d) Question
- 11) Knowledge is _____ according to constructivism.
a) Static b) Dynamic c) Passive d) Meaningless
- 12) Constructivist approach of evaluation is related to _____ in the following.
a) Observation b) Curiosity c) Problem-solving d) Above all
- 13) Marking is the first step of
a) Grading system b) Question bank c) Semester system d) Use of computer
- 14) Source books are prepared by _____ for the purpose of guidance to teachers for continuous evaluation of students in the teaching-learning process of classroom.
a) UGC b) NCERT c) NCTE d) DIET

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

1. योग्य पर्याय निवडा :

14

- 1) विद्यार्थ्यांमधील वर्तनबदल किंवा पात्रता प्रमाणित करणे हा _____ चा हेतू आहे.
अ) मापन ब) मूल्यमापन क) मूल्यनिर्धारण ड) संदर्भ
- 2) मूल्यमापन प्रक्रियेचा _____ हा एक प्रमुख घटक आहे.
अ) शैक्षणिक उद्दिष्ट्ये ब) प्रशासन क) कालावधी ड) मंडळ
- 3) पुरावा जमा करून त्याचा अर्थ लावणे म्हणजे _____ होय.
अ) मूल्यमापन ब) मूल्यनिर्धारण क) मापन ड) संपादन
- 4) भावात्मक अध्ययनाची _____ ही पहिली पायरी आहे.
अ) प्रतिसाद ब) अनुकरण क) उपयोजन ड) अवधान
- 5) दैनंदिन निरीक्षण हे _____ मूल्यमापनाचे साधन आहे.
अ) स्थाननिश्चिती मूल्यमापन ब) विकासात्मक मूल्यमापन
क) संकलित मूल्यमापन ड) निदानातूक मूल्यमापन
- 6) ज्ञान हे _____ अध्ययनाशी संबंधित आहे.
अ) बोधात्मक ब) भावात्मक क) क्रियात्मक ड) संदर्भ
- 7) कागदविरहित परीक्षा हे _____ चे प्रमुख वैशिष्ट्य आहे.
अ) सत्र प्रणाली ब) प्रश्न पेढी क) ऑनलाईन परीक्षा ड) खुले पुस्तक परीक्षा
- 8) विद्यार्थ्यांला तात्काळ निकाल _____ द्वारे प्राप्त होतो.
अ) ऑनलाईन परीक्षा ब) सत्र परीक्षा क) खुले पुस्तक परीक्षा ड) श्रेणी प्रणाली
- 9) खुले पुस्तक परीक्षा _____ यांवर भर देतात.
अ) ज्ञान ब) स्मरण क) आकलन ड) बेकायदेशीर मार्ग
- 10) श्रेणी देण्यासाठी विशिष्ट _____ निश्चित केलेले असतात.
अ) प्रमाणके ब) साधने क) संदर्भ ड) प्रश्न
- 11) ज्ञानरचनावादानुसार ज्ञान हे _____ आहे.
अ) स्थितिशील ब) गतिशील क) निष्क्रिय ड) अर्थहीन
- 12) खालीलपैकी _____ हा मूल्यमापनाच्या संबंधित ज्ञान रचनावादी उपागम आहे.
अ) निरीक्षण ब) जिज्ञासा क) समस्या निराकरण ड) वरील सर्व
- 13) गुण देणे ही _____ ची पहिली पायरी आहे.
अ) श्रेणी प्रणाली ब) प्रश्नपेढी क) सत्र प्रणाली ड) संगणकाचा वापर
- 14) वर्गातील अध्ययन-अध्यापन प्रक्रिया सुरू असताना विद्यार्थ्यांचे सातत्याने मूल्यमापन करण्याबाबत शिक्षकांना मार्गदर्शन मिळावे या हेतूने _____ यांनी स्रोत पुस्तिका तयार केल्या आहेत.
अ) युजीसी ब) एनसीईआरटी क) एनसीटीई ड) डीआयईटी

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. – I (Semester – II) (CBCS) Examination, 2017
ASSESSMENT FOR LEARNING**

Day and Date : Monday, 8-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 1.00 p.m.

Marks : 56

2. Answer the following questions (**any one**) : 10
- 1) Explain the meaning and nature of assessment.
 - 2) How will you do the assessment of cognitive learning ?
3. Answer the following questions (**any one**) : 10
- 1) What are the measures of central tendency ? Write the use and limitations of measures of central tendency.
 - 2) Explain “Open Book Examination” as a new trend in examination.
4. Answer the following questions in brief (**any four**) : 20
- 1) Write the purposes of assessment.
 - 2) State the concept of portfolio assessment.
 - 3) Explain the types of assessment.
 - 4) State the advantages of online examination.
 - 5) How will you prepare the progress report of continuous and comprehensive evaluation ?
5. Answer the following questions in brief (**any four**) : 16
- 1) State the tools of formative evaluation.
 - 2) What are the aspects of the assessment of affective learning ?
 - 3) Explain the steps of assessment.
 - 4) State the impact of entrance test.
 - 5) Explain the concept of choice based credit system.

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही **एक**) : 10
- 1) मूल्यनिर्धारणाचा अर्थ आणि स्वरूप स्पष्ट करा.
 - 2) बोधात्मक अध्ययनाचे मूल्यनिर्धारण तुम्हीं कसे कराल ?
3. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही **एक**) : 10
- 1) केंद्रीय प्रवृत्तीची परिमाणे कोणती आहेत ? केंद्रीय प्रवृत्तीच्या परिमाणांचे उपयोग आणि मर्यादा लिहा.
 - 2) परिक्षेतील नवप्रवाह म्हणून “खुले पुस्तक परिक्षा” स्पष्ट करा.

4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) :

20

- 1) मूल्यनिर्धारणाचे हेतू लिहा.
- 2) पोर्टफोलिओ मूल्यनिर्धारणाची संकल्पना विशद करा.
- 3) मूल्यनिर्धारणाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- 4) ऑन लाईन परीक्षेचे फायदे विशद करा.
- 5) सातत्यपूर्ण आणि सर्वकष मूल्यमापनाचा प्रगती अहवाल तुम्ही कसा तयार कराल.

5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) :

16

- 1) विकासात्मक मूल्यमापनाची साधने विशद करा.
 - 2) भावात्मक अध्ययनाच्या मूल्यनिर्धारणाचे घटक कोणते आहेत ?
 - 3) मूल्यनिर्धारणाच्या पायऱ्या स्पष्ट करा.
 - 4) प्रवेश परीक्षेचा प्रभाव विशद करा.
 - 5) निवड आधारित श्रेयांक प्रणालीची संकल्पना स्पष्ट करा.
-

SLR-W – 23

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (Semester – II) (CBCS) Examination, 2017
PEDAGOGY OF MARATHI**

Day and Date : Friday, 12-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.00 noon

Max. Marks : 35

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
२) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
३) प्रश्न क्र. १ हा अनिवार्य आहे. प्रश्न क्र. १ वस्तुनिष्ठ प्रश्नांची उत्तरे
उत्तरपत्रिकेतील पान क्र. ३ पर पहिल्या १५ मिनिटांत सोडवावीत.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 7

१. रिकाम्या जागी योग्य पर्याय निवडून लिहा :

७

- १) व्हिडिओ टेप हे एक _____ साधन आहे.
अ) दृक
ब) श्राव्य
क) दृक-दृक
ड) दृक-श्राव्य
- २) भाषू याचा मूळ अर्थ _____ असा होतो.
अ) बोलणे
ब) चालणे
क) लिहिणे
ड) वाचणे
- ३) भाषण हे _____ सर्वात सहजसुलभ साधन आहे.
अ) आत्माभिव्यक्तीचे
ब) भावनांचे
क) आविष्काराचे
ड) विचारांचे

P.T.O.

- ४) कवी ज्याप्रमाणे जन्मावा लागतो त्याप्रमाणे मातृभाषेचा शिक्षक जन्मावा लागतो असे _____ यांनी म्हटले आहे.
- अ) माधव ज्युलियन ब) बालकवी
क) मायकेल वेस्ट ड) कुसुमाग्रज
- ५) नवनिर्मिती करणारी _____ ही सुप्त शक्ती आहे.
- अ) प्रयोगक्षमता ब) सर्जनशीलता
क) वक्तृत्व ड) नाट्यीकरण
- ६) जगातील कोट्यावधी कॉम्प्युटरना एकत्र जोडणारे _____ हे एक महाजाल आहे.
- अ) इंटरनेट ब) संगणक
क) ई-मेल ड) ईटीएच
- ७) माणसाच्या जीवनात जननी, _____ आणि जननीभाषा यांना अनन्यसाधारण महत्त्व आहे.
- अ) जन्मभूमी ब) राजभूमी
क) कर्मभूमी ड) रणभूमी
-

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (Semester – II) (CBCS) Examination, 2017
PEDAGOGY OF MARATHI**

Day and Date : Friday, 12-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.00 noon

Marks : 28

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
२) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

२. मराठी भाषा अध्यापनाचे स्वरूप सांगून मराठी भाषा ही वाङ्मयीन आवड व अभिरुची निर्मितीचे साधन आहे हे स्पष्ट करा. १०

किंवा

मातृभाषा अध्यापनाच्या विविध पद्धती सांगून व्याख्यान व कथन पद्धतीची सविस्तर चर्चा करा.

३. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा :

१०

अ) मराठी शिक्षकांची गुणवैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

ब) तुम्ही रेडिओ व नाटक यांचा वापर अध्यापनात कसा कराल ?

किंवा

अ) गद्य अध्यापन पद्धतीचे स्वरूप सांगा.

ब) मातृभाषेचा इतर शालेय विषयांशी असलेला सहसंबंध स्पष्ट करा.

४. खालील तीनपैकी दोन टीपा लिहा :

८

अ) वाचनाचे फायदे स्पष्ट करा.

ब) मराठी शिक्षकांपुढील आव्हाने कोणती ते नमूद करा.

क) मातृभाषा अध्यापनात टेपरेकॉर्डरचा वापर कसा कराल ते सांगा.

SLR-W – 24

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (Semester – II) (CBCS) Examination, 2017
PEDAGOGY OF HINDI**

Day and Date : Friday, 12-5-2017

Max. Marks : 35

Time : 10.30 a.m. to 12.00 noon

सूचना : सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।

Duration : 15 Minutes

Marks : 7

1. निम्नलिखित विधानों में रिक्त स्थानों की पूर्ति योग्य पर्याय चुनकर कीजिए ।

7

I) हिन्दी भाषा के विकास का उचित क्रम _____ है।

अ) अपभ्रंश-पाली-प्राकृत-हिन्दी

ब) पाली-प्राकृत-अपभ्रंश-हिन्दी

क) प्राकृत-पाली-अपभ्रंश-हिन्दी

ड) हिन्दी-अपभ्रंश-प्राकृत-पाली

II) निम्नलिखित पर्यायों में _____ भाषा का एक रूप नहीं है ।

अ) मूलभाषा

ब) राजभाषा

क) इशारों की भाषा

ड) राष्ट्रभाषा

III) अध्यापन की _____ विधि में छात्र निष्क्रिय रहते हैं ।

अ) प्रश्नोत्तर

ब) संभाषण

क) नाट्यीकरण

ड) चर्चा

IV) निम्नलिखित साधनों में से _____ साधन प्रक्षेपित साधन है।

अ) चित्र

ब) प्रतिकृति

क) पारदर्शिका

ड) श्यामपट

P.T.O.

V) संकल्पना प्राप्ति प्रतिमान के प्रस्तुतकर्ता _____ है ।

- अ) जेरोम ब्रुनर ब) आसुबेल क) मार्शावील ड) जे. लुकास

VI) _____ द्वारा 'त्रिभाषा सूत्र' का प्रस्ताव रखा गया था ।

- अ) मुदालियर आयोग
ब) केंद्रीय शिक्षा परामर्श समिती
क) १९८६ की शिक्षा नीति
ड) राधाकृष्णन समिती

VII) निम्नलिखित शब्दों में से _____ शब्द तत्सम शब्द नहीं है ।

- अ) चर्म ब) नृत्य क) उच्च ड) गधा
- _____

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (Semester – II) (CBCS) Examination, 2017
PEDAGOGY OF HINDI**

Day and Date : Friday, 12-5-2017

Marks : 28

Time : 10.30 a.m. to 12.00 noon

N.B. : सभी प्रश्न अनिवार्य हैं ।

2. निम्नलिखित प्रश्न का उत्तर दीजिए। 10
- अ) भाषा अध्यापन के सूत्रों पर प्रकाश डालिए।
अथवा
ब) कक्षागत समस्याओं की जानकारी देते हुए इनके समाधान में कृति अनुसंधान की उपयोगिता स्पष्ट कीजिए।
3. निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए। 10
- अ) श्रवण कौशल की विधियाँ बताईए।
ब) भाषा के किसी भी पाँच रूपों पर प्रकाश डालिए।
अथवा
अ) भूमिका पालन अध्ययन पद्धति के गुण-दोष लिखिए।
ब) गद्य शिक्षण के उद्देश्य स्पष्ट कीजिए ।
4. टिप्पणियाँ लिखिए (केवल २) 8
- अ) लेखन कौशल का महत्व
ब) समवाय के प्रकार
क) हिन्दी भाषा के राष्ट्रिय उद्देश्य.
-

SLR-W – 25

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester – II) (CBCS) Examination, 2017
PEDAGOGY OF ENGLISH

Day and Date : Friday, 12-5-2017

Max. Marks : 35

Time : 10.30 a.m. to 12.00 noon

- Instructions:** 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.
2) **All questions are compulsory.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 7

1. Choose the correct alternative :

(7×1=7)

- 1) According to _____ “English is our Major Window on the World”.
- Mahatma Gandhi
 - Pandit Nehru
 - Subhashchandra Bose
 - Gopal Krishna Gokhale
- 2) The natural sequence of basic skills of learning any language is _____
- L. S. R. W.
 - L. S. W. R.
 - L. W. R. S.
 - L. R. W. S.
- 3) _____ is that part of a particular subject which is supposed to be completed in a particular period of time.
- Text book
 - Hand Book
 - Curriculum
 - Syllabus
- 4) Listening is _____ skill, because listener receives the message of speaker.
- Active
 - Expressive
 - Receptive
 - Difficult

P.T.O.

- 5) The language habit formation is very important in _____ approach.
- a) Situational
 - b) Structural
 - c) Multi-skill
 - d) Communicative
- 6) _____ method is the combination of good points of various methods.
- a) Direct
 - b) Dr. West's New Method
 - c) Bilingual
 - d) Eclectic
- 7) In our day to day life many times we have to convey the message from one person to another person. There are _____ methods to convey the message.
- a) Two
 - b) Three
 - c) Four
 - d) Unlimited
-

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (Semester – II) (CBCS) Examination, 2017
PEDAGOGY OF ENGLISH**

Day and Date : Friday, 12-5-2017

Marks : 28

Time : 10.30 a.m. to 12.00 noon

2. Which life skills will you inculcate through English teaching ? **10**

OR

State with examples the nature of phonemes and morphemes.

3. Answer in brief : **10**

- What are the objectives of English Teaching ?
- Objectives and specifications of the “Writing Skill”.

OR

- Various types of English syllabus.
- Landmark of English language in India.

4. Answer in brief (**any two**) : **8**

- 1) What is the nature of multi-skills approach ?
 - 2) Tell the merits and demerits of Direct method.
 - 3) How will you use E-Books in English Teaching ?
 - 4) Explain with examples types of degree.
-

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (Semester – II) (CBCS) Examination, 2017
PEDAGOGY OF MATHEMATICS**

Day and Date : Friday, 12-5-2017

Marks : 28

Time : 10.30 a.m. to 12.00 noon

Instruction : All questions are compulsory.

2. Answer **any one** of the following : **10**
- i) Explain deductive method of teaching mathematics with following points.
 - a) nature
 - b) steps with suitable example
 - c) merits and demerits
 - ii) Explain correlation of mathematics with science, geography, history and drawing.
3. Answer the following question in brief : **10**
- a) Explain various types of boards which are useful for teaching of mathematics. **5**
 - b) Explain the supervised study techniques of teaching mathematics. **5**
- OR
- a) Explain the functions of mathematics club. **5**
 - b) How will you teach volume of cone by using appropriate teaching aids ? **5**
4. Write answer of following in brief (**any two**) : **8**
- 1) State the contribution of Gauss in mathematics.
 - 2) How will you teach concept of polynomial in algebra ?
 - 3) How will you introduce the concept ratio ?

मराठी रूपांतर

२. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा : 10
- i) गणितातील अवगामी पद्धत पुढील मुद्दयानुसार स्पष्ट करा.
- अ) स्वरूप
ब) पायया-योग्य उदाहरणासह
क) गुण आणि मर्यादा
- ii) गणिताचा विज्ञान, भूगोल, इतिहास आणि चित्रकला या विषयाशी समवाय स्पष्ट करा.
३. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. 10
- अ) गणित अध्यापनासाठी विविध प्रकारचे उपयुक्त फलक स्पष्ट करा. 5
- ब) गणित अध्यापनासाठी पर्यवेक्षित अभ्यासतंत्राचे स्पष्टीकरण करा. 5
- किंवा**
- अ) गणित मंडलाचे कार्य स्पष्ट करा. 5
- ब) शंकूचे घनफल हा घटक तुम्ही योग्य साधनांच्या साहाय्याने कसा शिकवाल ? 5
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन). 8
- १) गाऊसचे गणितातील योगदान स्पष्ट करा.
- २) बीजगणितातील 'बहुपदी' ही संकल्पना कशी शिकवाल ?
- ३) 'गुणोत्तर' या संकल्पनेची प्रस्तावना कशी कराल ?
-

SLR-W – 27

Seat No.	
----------	--

B.Ed. Semester – II (CBCS) Examination, 2017

PEDAGOGY OF URDU

Day and Date : Friday, 12-5-2017

Max. Marks : 35

Time : 10.30 a.m. to 12.00 noon

7

مندرجہ ذیل متبادل میں سے صحیح متبادل چُن کر لکھئے :

(1) سبق کے مواد کی وضاحت کرنے کے لئے _____ کا استعمال ہوتا ہے۔

(a) خاموش مطالعہ (b) اظہارِ خیال

(c) تصاویر (d) مشاہدہ

(2) درس و تدریس کے عمل کو موثر کرنے کے لئے _____ کا استعمال کیا جاتا ہے۔

(a) تعلیمی وسائل (b) وضاحت

(c) مواد کا تجزیہ (d) مواد پر مبنی تدریس

(3) اردو _____ لسانی خاندان سے تعلق ہے۔

(a) دراوڑ (b) سامی (c) ایرانی (d) ہند آریائی

(4) سر سید احمد خاں کا سنہ پیدائش _____ ہے۔

(a) 1817 (b) 1876

(c) 1857 (d) 1818

(5) لیکچر کا طریقہ _____ سطح پر استعمال کیا جاتا ہے۔

(a) ادنیٰ (b) ثانوی (c) ثلاثی (d) ان میں سے سب

- (6) مندرجہ ذیل میں سے کونسا مقصد فوری مقصد نہیں ہے؟
- (a) دلچسپی (b) علم (c) تخیل (d) تفہیم
- (7) زبان صرف مضمون نہیں ہے بلکہ درس و تدریس کا _____ ہے۔
- (a) تعلیمی وسائل (b) وضاحت
- (c) ذریعہ (d) ان میں سے نہیں
- 10 .۲ مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات مفصل میں دیجئے (کوئی ایک) :
- (1) اُردو کا دیگر مضامین سے ربط واضح کیجئے۔
- OR / یا
- (2) اُردو کے طریقے تدریس کون کونسے ہیں؟ کوئی دو مفصل میں بتائیے۔
- 10 .۳ مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات مختصراً دیجئے :
- (a) اُردو کے مختلف حکمت عملی Teaching Strategy بتا کر کوئی ایک پر روشنی ڈالئے۔
- (b) سمعی اور بصری وسائل اور سمعی و بصری وسائل بتا کر کسی ایک کا موثر انداز میں اُردو تدریس میں کس طرح استعمال کریں گے؟
- OR / یا
- (a) اُردو کے کمرے کی ضرورت اور اہمیت بیان کیجئے۔
- (b) اُردو زبان کی ترقی مختلف ادوار میں کس طرح سے ہوئی بیان کیجئے۔
- 8 .۳ مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات مختصراً دیجئے (کوئی دو) :
- (a) ڈاکٹر علامہ اقبال کے ادبی خدمات پر روشنی ڈالئے۔
- (b) SCF 2010 کے تعلق سے اُردو کے عام مقاصد بیان کیجئے۔
- (c) قومی اور بین القوامی یکجہتی میں اُردو کا کردار رہے گا؟

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – II) (CBCS) Examination, 2017
EDUCATION
Pedagogy of General Science

Day and Date : Monday, 15-5-2017

Max. Marks : 35

Time : 10.30 a.m. to 12.00 noon

- Instructions :** 1) **All the questions are compulsory.**
2) **Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book Page No. 3.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 7

1. Choose the correct alternative :

7

- 1) _____ will not be a general objective of science teaching.
 - a) To develop scientific attitude
 - b) To develop problem solving skills
 - c) Cultivate social and moral values
 - d) To make pupil literate
- 2) Student observe the chart and makes conclusion. This specification is related to _____ objective.
 - a) Knowledge
 - b) Understanding
 - c) Application
 - d) Skill
- 3) 'Learning by doing' is not the principle of _____ method.
 - a) Demonstration
 - b) Project method
 - c) Heuristic method
 - d) Experiment
- 4) Inquiry training model belongs to category of models
 - a) Personal models
 - b) Behavioural system models
 - c) Social interaction models
 - d) Information processing models
- 5) In inductive method of teaching _____ maxim of teaching is used.
 - a) Known to unknown
 - b) General to specific
 - c) Specific to general
 - d) Simple to complex
- 6) For teaching structure of 'Heart' most appropriate teaching aid is
 - a) Diagram
 - b) Charts
 - c) Graphs
 - d) Models
- 7) _____ commission recommended that science subject should be teaches as a compulsory subject.
 - a) Mudliyar
 - b) Dr. Radhakrishnan
 - c) Dr. Kothari
 - d) Tarabai committee

मराठी रूपांतर

7

1. योग्य पर्याय निवडा.

- 1) _____ हे शास्त्र अध्यापनाचे उद्दिष्ट नाही.
 - अ) वैज्ञानिक दृष्टिकोन विकसित करणे
 - ब) समस्या निराकरण कौशल्य विकसित करणे
 - क) सामाजिक व नैतिक मूल्ये सजविणे
 - ड) विद्यार्थ्यांना साक्षर बनविणे
- 2) विद्यार्थी तक्त्याचे निरीक्षण करून निष्कर्ष काढतो हे स्पष्टीकरण या उद्दिष्टाशी निगडीत आहे.
 - अ) ज्ञान
 - ब) आकलन
 - क) उपयोजन
 - ड) कौशल्य
- 3) 'कृतिद्वारे शिका' हे या अध्यापन पद्धतीचे तत्व नाही
 - अ) दिग्दर्शन पद्धती
 - ब) प्रकल्प पद्धती
 - क) स्वयंशोधन पद्धती
 - ड) प्रायोगिक पद्धती
- 4) 'पृच्छा प्रशिक्षण प्रतिमान' हे _____ गटातील प्रतिमान आहे.
 - अ) व्यक्तिगत प्रतिमाने
 - ब) वर्तनप्रणाली प्रतिमाने
 - क) सामाजिक परस्पर क्रिया प्रतिमाने
 - ड) माहिती प्रक्रियाकरण प्रतिमाने
- 5) 'उद्गामी पद्धतीत' _____ या अध्यापन सूत्राचा उपयोग केला जातो.
 - अ) ज्ञाताकडून अज्ञाताकडे
 - ब) सामान्याकडून विशिष्टाकडे
 - क) विशिष्टाकडून सामान्याकडे
 - ड) सोप्याकडून कठीणाकडे
- 6) 'हृदयाची रचना' याच्या अध्यापनासाठी सर्वात उपयुक्त शैक्षणिक साधन आहे ?
 - अ) आकृती
 - ब) तक्ता
 - क) आळेख
 - ड) प्रतिकृती
- 7) _____ या आयोगाने शास्त्र हा विषय सगतीचा विषय म्हणून शिकवावा अशी शिफारस केली.
 - अ) मुदलियार
 - ब) डॉ. कोठारी आयोग
 - क) डॉ. राधाकृष्णन
 - ड) ताराबाई समिती

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – II) (CBCS) Examination, 2017
EDUCATION
Pedagogy of General Science

Day and Date : Monday, 15-5-2017

Marks : 28

Time : 10.30 a.m. to 12.00 noon

2. State various teaching methods of science and write down in detail about project method of science teaching. 10

OR

What is the need of science laboratory in secondary school ? Explain organizing design and equipment and safety precautionary measures.

3. Answer the following (**any two**) :

- A) What is action research ? Explain various steps in action research. 5
B) Write down the contribution of Dr. A.P.J. Abdul Kalam related to science. 5

OR

- A) Write down the concept and functions of science club. 5
B) Which learning experiences will you give to teach content, types of motion. 5

4. Answer the following in brief (**any two**) : 8

- A) What is co-operative learning ? How will you use this strategy in science teaching ?
B) Which learning experience will you give to teach content 'Radioactivity'.
C) What is concept mapping ?

मराठी रूपांतर

2. शास्त्र अध्यापनाच्या विविध पद्धती सांगून 'प्रकल्प' पद्धती विषयी सविस्तर लिहा. 10

किंवा

माध्यमिक शाळेत शास्त्र प्रयोगशाळेची गरज काय ? प्रयोगशाळेची रचना, साधने व सुरक्षिततेचे उपाय स्पष्ट करा.

3. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही २) :

अ) कृतिसंशोधन म्हणजे काय ? कृतिसंशोधनाच्या विविध पायऱ्या स्पष्ट करा. 5

ब) डॉ. ए.पी.जे. अब्दुल कलाम यांचे शास्त्रातील प्रगतीतील योगदान लिहा. 5

किंवा

अ) शास्त्रमंडळाची संकल्पना व कार्य स्पष्ट करा. 5

ब) गतीचे प्रकार (types of motion) हा घटक शिकविण्यासाठी तुम्ही कोणते अध्ययन अनुभव दयाल. 5

4. थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणताही २) :

8

अ) सहकार्यात्मक अध्ययन म्हणजे काय ? शास्त्र विषयाच्या अध्यापना मध्ये तुम्ही ही कार्यनिती कशी वापराल ?

ब) 'अणुकिरणोत्सर्जी' (Radioactivity) हा घटक शिकविण्यासाठी तुम्ही कोणते अध्ययन अनुभव दयाल.

क) 'संकल्पना चित्र' म्हणजे काय ?

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा :

7

- 1) इतिहासाचे जनक _____ यांना म्हणतात.
 अ) हिरोडॉटस् ब) हेप्पोल्ड क) कालॉईल ड) बर्क हार्ट
- 2) प्राथमिक स्तरावर इतिहास अध्यापन करण्यासाठी उपयुक्त ठरणारी पद्धती _____ ही आहे.
 अ) प्रकल्प ब) चर्चा क) व्याख्यान ड) कथाकथन
- 3) _____ विषयातून मूल्य अधिक चांगल्या प्रकारे रूजविता येते.
 अ) मराठी ब) गणित क) इतिहास ड) भूगोल
- 4) अग्रत संघटक प्रतिमान हे अध्यापनाचे प्रतिमान _____ यांच्या अध्ययन उपपत्तीवर आधारलेले आहे.
 अ) ब्रूस जॉयस ब) जेरॉम ब्रूनर क) डॉ. आसुबेल ड) जॉर्ज शेफल
- 5) _____ पद्धतीमध्ये विद्यार्थ्यांचा कृतीशील सहभाग अधिक असतो.
 अ) व्याख्यान ब) प्रकल्प क) कथन ड) आधार
- 6) किल्ल्यांची माहिती स्पष्ट करण्यासाठी _____ हा अध्ययन अनुभव अधिक उपयुक्त ठरेल.
 अ) शाब्दिक अनुभव ब) प्रतिकृती क) चित्र ड) क्षेत्रभेटी
- 7) _____ या मुघल बादशहाने दीन-इ-इलाही ची स्थापना केली.
 अ) बाबर ब) शहाजहान क) अकबर ड) औरंगजेब

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – II) (CBCS) Examination, 2017
PEDAGOGY OF HISTORY

Day and Date : Monday, 15-5-2017

Marks : 28

Time : 10.30 a.m. to 12.00 noon

N.B. : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures of the right side indicator full marks.**

2. Answer the following questions : **10**

Explain the objectives of teaching history at secondary level.

OR

State the different methods of teaching history at secondary level and explain the merits and demerits of source method.

3. Answer the following questions in brief : **10**

a) Explain the steps of jurisprudential model of teaching history. **5**

b) Explain the importance of visual teaching aids while teaching history. **5**

OR

a) How will you equip the history room in your school and explain its layout ? **5**

b) Explain the correlation between history with other subjects while teaching at secondary level. **5**

4. Write short note on **any two** out of three : **8**

a) Explain the steps of action research.

b) Explain the rights of citizen as per constitution of India.

c) Explain the causes of Marathas Rise.

मराठी रूपांतर

- सूचना: १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.
२) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा : 10
इतिहास अध्यापनाचे माध्यमिक स्तरावरची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
- किंवा**
- माध्यमिक स्तरावरील इतिहास अध्यापनाच्या विविध पद्धती सांगून आधार पद्धतीचे गुण-दोष स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : 10
- अ) इतिहास अध्यापनामध्ये न्यायतत्त्वशास्त्रीय अन्वेषण प्रतिमानाच्या पायऱ्या स्पष्ट करा. 5
- ब) इतिहास अध्यापनामध्ये प्रक्षेपित साधनाचे महत्त्व स्पष्ट करा. 5
- किंवा**
- अ) तुमच्या शाळेत तुम्ही इतिहास खोली कशी सुसज्ज कराल ? तिची रचना स्पष्ट करा. 5
- ब) माध्यमिक स्तरावर इतिहासाचे अध्यापन करताना इतर विषयांशी येणारा सहसंबंध स्पष्ट करा. 5
4. खालील तीनपैकी दोन टीपा लिहा : 8
- अ) कृती संशोधनाच्या पायऱ्या स्पष्ट करा.
- ब) भारतीय संविधानात उल्लेखलेले नागरिकांचे मूलभूत अधिकार स्पष्ट करा.
- क) मराठा सत्तेच्या उदयाची कारणे स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

**B.Ed. (Semester – II) (CBCS) Examination, 2017
PEDAGOGY OF GEOGRAPHY**

Day and Date : Monday, 15-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.00 noon

Max. Marks : 35

- N.B. :** 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.
2) **All** questions are **compulsory**.
3) **Right side figures** shows the marks of question.
4) **Read** the objective type question 1 carefully.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 7

1. Choose the correct alternative :

1) Critically judge the following :

Assertion (A) : While teaching of geography subject correlation is essential with other subject.
Reason (R) : Co-relation of geography with other subjects help the students for better understanding of the content.

- A) Both (A) and (R) are correct
B) Both (A) and (R) are incorrect
C) Only (A) is correct
D) Only (R) is correct

2) The following _____ is not a principle of constructivism.

- A) Constructivism is child centered
B) Constructivist teaching-learning process are teacher centered
C) Constructivism focus on knowledge construction
D) Motivation is a major aspect of learning

3) Identify the odd item among the following

- A) Knowledge B) Understanding C) Application D) Skill

4) Match the following List-I with List-II in correct order :

List – I

- a) Project teaching method
b) Concept attainment model
c) Advance organizer model
d) Brainstorming

List – II

- 1) David Asubel
2) Bruner
3) Alex F. Osborn
4) Kilpatrick
5) Dewey

Codes :

	a	b	c	d
A)	1	2	3	4
B)	4	3	2	1
C)	4	2	1	3
D)	5	4	3	2

5) The process of educational action research involves the following steps _____

- 1) Collection of data 2) Statement of objectives 3) Selecting the problem
4) Analysis and interpretation of data 5) Implementation of conclusions

Which of the following sequence is correct.

- A) 1 2 3 4 5
B) 5 4 3 2 1
C) 3 2 1 4 5
D) 2 3 1 4 5

6) Internship programme of teacher education provide to teacher student _____

- A) Content knowledge B) Practical knowledge C) Complete school environment D) Research knowledge

7) The name of Carl Ritter is associated with one of the following _____

- A) Cosmos B) Erdkunde C) Anthropogeographic D) Human geography

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.
२) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

१. योग्य पर्याय निवडा.

७

१) खालील वाक्यांची चिकित्सक समीक्षा करा.

विधान (A) : भूगोल विषयाचे अध्यापन करताना इतर विषयाशी समन्वाय आवश्यक आहे.

कारण (R) : भूगोल विषयाचा इतर विषयाशी समन्वाय आशयाचे चांगले आकलन होण्यासाठी विद्यार्थ्यांना मदत करतो.

अ) दोन्ही (A) आणि (R) बरोबर आहेत

ब) दोन्ही (A) आणि (R) चुकीचे आहेत

क) फक्त (A) बरोबर आहे

ड) फक्त (R) बरोबर आहे

२) खालीलपैकी _____ हे ज्ञानरचनावादाचे तत्त्व नाही.

अ) ज्ञानरचनावाद विद्यार्थी केंद्रीत आहे

ब) ज्ञानरचनावादी अध्ययन-अध्यापन प्रक्रिया शिक्षक केंद्रीत आहे

क) ज्ञानरचनावाद ज्ञानाच्या निर्मितीवर भर देतो

ड) प्रेरणा हा अध्ययनाचा प्रमुख घटक आहे

३) खालील पर्यायामधून विषम पद ओळखा.

अ) ज्ञान

ब) आकलन

क) उपयोजन

ड) कौशल्य

४) यादी I व यादी II यांच्या योग्य क्रमानुसार जोड्या लावा.

यादी (I)

यादी (II)

a) प्रकल्प अध्यापन पद्धती

१) डेव्हिड असुबेल

b) संकल्पना प्राप्ती प्रतिमान

२) ब्रुनर

c) अग्रत संघटक प्रतिमान

३) अलेक्स् एफ. ऑसबर्न

d) बुद्धिमंथन

४) किलपॅट्रीक

५) ड्यूई

सूची :

	a	b	c	d
अ)	१	२	३	४
ब)	४	३	२	१
क)	४	२	१	३
ड)	५	४	३	२

५) शैक्षणिक कृती संशोधनामध्ये खालील पायऱ्यांचा समावेश होतो.

१) माहितीचे संकलन

२) उद्दिष्टांची विधाने

३) समस्येची निवड

४) माहितीचे विश्लेषण व अर्थनिर्वचन

५) निष्कर्षाची अमलबजावणी

वरील पायऱ्यांचा विचार करता कृती संशोधनाच्या पायऱ्यांचा योग्य क्रम कोणता ?

अ) १ २ ३ ४ ५

ब) ५ ४ ३ २ १

क) ३ २ १ ४ ५

ड) २ ३ १ ४ ५

६) शिक्षक शिक्षणाचा आंतरवासिता कार्यक्रम विद्यार्थी शिक्षकांना _____ पुरवितो.

अ) आशय ज्ञान

ब) प्रात्यक्षिक ज्ञान

क) संपूर्ण शालेय वातावरण

ड) संशोधन ज्ञान

७) कार्ल रिटर यांचे नाव खालीलपैकी _____ शी संबंधित आहे.

अ) कॉसमाँस

ब) अर्डकुंडे

क) अँथ्रोपोजिओग्राफिक

ड) मानवी भूगोल

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (Semester – II) (CBCS) Examination, 2017
PEDAGOGY OF GEOGRAPHY**

Day and Date : Monday, 15-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.00 noon

Marks : 28

N.B. : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Right side figures shows the marks of question.**

2. Answer the following question (**any one**) : **10**

1) State the concept of action research and explain in detail the steps of action research with suitable example.

OR

2) What is constructivism ? Explain with suitable example; how will you use 5E steps of constructivism in teaching geography.

3. Answer the following question in brief : **10**

a) How will you co-relate geography sub with history ?

b) State the modern concepts of geography.

OR

a) State the types of map.

b) Explain the agricultural types in Maharashtra.

4. Answer the following questions in brief (**any 2**) : **8**

1) State the objectives of geography club.

2) State the objectives and merits of brainstorming strategy of teaching geography.

3) State the objectives of teaching geography at secondary level.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.
२) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही १). १०
- १) कृती संशोधनाची संकल्पना सांगून कृती संशोधनाच्या पायऱ्या योग्य उदाहरणाद्वारे स्पष्ट करा.
- किंवा**
- २) ज्ञानरचनावाद म्हणजे काय ? तुम्ही तुमच्या भूगोल अध्यापनामध्ये ज्ञानरचनावादाच्या 5 E पायऱ्यांचा वापर कसा कराल ते योग्य उदाहरणाद्वारे स्पष्ट करा.
३. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. १०
- १) तुम्ही भूगोल विषयाचा इतिहास विषयाशी कसा समवाय साधावाल.
- २) भूगोलाच्या आधुनिक संकल्पना सांगा.
- किंवा**
- १) नकाशाचे प्रकार सांगा.
- २) महाराष्ट्रातील शेतीचे प्रकार सांगा.
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही २). ८
- १) भूगोल मंडळाची उद्दिष्टे सांगा.
- २) 'बुद्धिमंथन' या भूगोलाच्या अध्यापन कार्यनीतीची उद्दिष्टे आणि गुण सांगा.
- ३) माध्यमिक स्तरावरील भूगोल अध्यापनाची उद्दिष्टे सांगा.

Seat No.	
----------	--

**B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
EDUCATION IN EMERGING INDIAN SOCIETY
Sociological Foundation of Education (Paper – I)**

Day and Date : Friday, 5-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

- Instructions:** 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.
2) **All questions are compulsory.**
3) Figures on **right** side shows marks.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct alternative :

10

- 1) George Payne is the father of
a) Educational Philosophy b) Educational Sociology
c) Educational Technology d) Educational Psychology
- 2) The aspect of social change is
a) Social b) Cultural c) Both a) and b) d) None of the above
- 3) The principle of democracy is
a) Justice b) Liberty c) Equality d) Above all
- 4) Socialism is based on _____ value.
a) Cultural b) Moral c) Both a) and b) d) None of the above
- 5) Students wear same uniform dress is the example of
a) Integration b) School pressure
c) Political pressure d) Religious culture
- 6) UNESCO declared International Education year in
a) 1960 b) 1970 c) 1980 d) 1990
- 7) Eradication of illiteracy is the objective of
a) UGC b) NCTE c) NCERT d) NAEP
- 8) Equality of opportunities is given to
a) Gender b) Minorities c) Both a) and b) d) None of the above
- 9) Globalization is the _____ of 21st century.
a) Challenge b) Problem c) Barrier d) None of the above
- 10) Facebook is the example of
a) Family b) Social Networking
c) Peer Group d) Cultural Organizations

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा :

१०

- १) जॉर्ज पेन हा _____ चा जनक आहे.
 - अ) शैक्षणिक तत्वज्ञान
 - ब) शैक्षणिक समाजशास्त्र
 - क) शैक्षणिक तंत्रविज्ञान
 - ड) शैक्षणिक मानसशास्त्र
- २) सामाजिक बदलाचा _____ हा घटक आहे.
 - अ) सामाजिक
 - ब) सांस्कृतिक
 - क) दोन्ही अ) आणि ब)
 - ड) वरीलपैकी नाही
- ३) लोकशाहीचे _____ हे तत्व आहे.
 - अ) न्याय
 - ब) स्वातंत्र्य
 - क) समता
 - ड) वरील सर्व
- ४) समाजवाद हा _____ मूल्यावर आधारित आहे.
 - अ) सांस्कृतिक
 - ब) नैतिक
 - क) दोन्ही अ) आणि ब)
 - ड) वरीलपैकी नाही
- ५) विद्यार्थी एकसमान वेशभूषा परिधान करतात हे _____ चे उदाहरण आहे.
 - अ) एकात्मता
 - ब) शाळेत दबाव
 - क) राजकीय दबाव
 - ड) धार्मिक संस्कृती
- ६) युनेस्कोने आंतरराष्ट्रीय शैक्षणिक वर्ष _____ मध्ये जाहीर केले.
 - अ) १९६०
 - ब) १९७०
 - क) १९८०
 - ड) १९९०
- ७) निरक्षरतेचे निर्मुलन हे _____ चे उद्दिष्ट आहे.
 - अ) युजीसी
 - ब) एनसीटीई
 - क) एनसीईआरटी
 - ड) एनएडपी
- ८) संधीची समानता _____ यांना दिली जाते.
 - अ) लिंग
 - ब) अल्पसंख्यांक
 - क) दोन्ही अ) आणि ब)
 - ड) वरीलपैकी नाही
- ९) जागतिकीकरण ही २१व्या शतकाची _____ आहे.
 - अ) आव्हान
 - ब) समस्या
 - क) अडथळा
 - ड) वरीलपैकी नाही
- १०) फेसबुक हे _____ चे उदाहरण आहे.
 - अ) कुटुंब
 - ब) सोशल नेटवर्किंग
 - क) समवयस्क गट
 - ड) सांस्कृतिक संघटना

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
EDUCATION IN EMERGING INDIAN SOCIETY
Sociological Foundation of Education (Paper – I)

Day and Date : Friday, 5-5-2017

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Instructions : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures on right side shows marks.**

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Explain the challenges of 21st century regarding Indian society.
 - 2) Explain the various agencies of education.
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Explain the objectives of National Adult Education Programme.
 - 2) Explain the role of teacher in achieving national integration.
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) Explain the meaning of secularism.
 - 2) Explain the characteristics of liberal education.
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) Explain the role of education for social control.
 - 2) Explain the characteristics of socialistic pattern of society.
 - 3) Explain the concept of social change.

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) भारतीय समाज संदर्भात २१ व्या शतकातील आव्हाने स्पष्ट करा.
- २) शिक्षणाच्या विविध कार्यवाहिन्या स्पष्ट करा.
३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) राष्ट्रीय प्रौढ शिक्षण कार्यक्रमाची उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
- २) राष्ट्रीय एकात्मता साध्यतेत शिक्षकाची भूमिका स्पष्ट करा.
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : ८
- १) धर्मनिरपेक्षतेचा अर्थ स्पष्ट करा.
- २) उदार शिक्षणाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : १२
- १) सामाजिक नियंत्रणासाठी शिक्षणाची भूमिका स्पष्ट करा.
- २) समाजवादी समाजरचनेची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ३) सामाजिक बदलाची संकल्पना स्पष्ट करा.
-

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
DEVELOPMENT OF LEARNER AND TEACHING LEARNING PROCESS
Paper – II : Psychology of Learning and Teaching

Day and Date : Monday, 8-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

- N. B. :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right side indicate marks.**
3) **Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book on Page No. 3.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct alternative : 10
- 1) Purposefully and goal oriented action is essential for increasing learning transfer value is called by _____
A) Bagale B) Woodworth C) Judd D) Thorndike
 - 2) _____ is the fundamental component of models of teaching.
A) Technique B) Syntax C) Method D) Test
 - 3) In view of learner, _____ is the major component that affects learning.
A) Motivation B) Personality
C) Economical condition D) Social status
 - 4) _____ means the group get together for a special purpose.
A) Crowd B) Group C) Society D) Club
 - 5) The third group in Flander's interaction analysis is related to _____ behaviour.
A) Student B) Teacher
C) Teacher and learner D) None of these
 - 6) The concept of retroactive inhibition is related _____
A) Creative thinking B) Memory
C) Forgetting D) Critical thinking
 - 7) The following _____ is not the individual needs.
A) Prestige B) Action
C) Satisfaction of senses D) Approved by society
 - 8) The tools to study classroom dynamics is _____
A) Sociometry B) Cumulative record card
C) Observation D) All above

P.T.O.

- 9) Learning consist in building up of new associative bonds between situation and response. This statement is related to _____ theory.
 A) Thorndike's B) Skinner's C) Asubels's D) Povlov's
- 10) Forgetting studied first of all by _____
 A) Woodworth B) Edgale C) Ebbinghous D) Macdogual

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा :

१०

- 1) अध्ययन संक्रमण मूल्य वाढविण्यासाठी ध्येयनिष्ठ व सहेतूक कृती _____ यांच्या उपपत्तीनुसार मानले जाते.
 अ) बॅंग्ले ब) वुडवर्थ क) जड्ड ड) थॉर्नडाईक
- 2) अध्यापन प्रतिमानांचा _____ हा मूलभूत घटक आहे.
 अ) तंत्र ब) संरचना क) पद्धती ड) कसोटी
- 3) अध्ययन कर्त्याच्या दृष्टीने _____ हा घटक अध्ययनावर परिणाम करतो.
 अ) प्रेरणा ब) व्यक्तिमत्त्व क) आर्थिक परिस्थिती ड) सामाजिक स्थिती
- 4) विशिष्ट उद्येशाने एकत्र आलेल्या व्यक्तित्वाच्या समुहाला _____ असे म्हणतात.
 अ) समुदाय ब) समुह क) समाज ड) संहती
- 5) फ्लँडर्स यांच्या आंतरक्रिया पृथःकरणातील तिसरा गट हा _____ यांच्या वर्तनाशी संबंधित आहे
 अ) विद्यार्थी ब) शिक्षक
 क) शिक्षक व अध्ययनार्थी ड) यापैकी नाही
- 6) प्रतिगामी निरोधन ही संकल्पना _____ शी संबंधित आहे.
 अ) सर्जनशिल विचार ब) स्मरण क) विस्मरण ड) चिकित्सक विचार
- 7) खालीलपैकी _____ गरज व्यक्तिगत गरज नाही.
 अ) प्रतिष्ठा ब) कृती क) इद्रियाचे समाधान ड) समाजमान्यता
- 8) वर्गगतिशिलतेचा अभ्यास करण्यासाठी _____ साधन वापरले जाते.
 अ) समाजमिती ब) संचय नोंदपत्रक क) निरीक्षण ड) वरील सर्व
- 9) अध्ययनात चेतक आणि प्रतिसाद यामध्ये नवीन साहचर्यात्मक बंधाचा समावेश होतो. हे विधान _____ च्या उपपत्तीशी निगडीत आहे.
 अ) थॉर्नडाईक ब) स्किनर क) आसुबेल ड) पॅव्हलॉव्ह
- 10) विस्मरणाचा सर्वप्रथम अभ्यास _____ यांनी केला.
 अ) वुडवर्थ ब) एडगेल क) एबिंगहॉस ड) मॅकड्यूगल

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
DEVELOPMENT OF LEARNER AND TEACHING LEARNING PROCESS
Paper – II : Psychology of Learning and Teaching

Day and Date : Monday, 8-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

. Marks : 40

N. B. : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right side indicate marks.**

2. Answer the following questions (**any one**): **10**
- 1) What is meant by learning curve ? Explain different stages of learning curve. Explain how will you avoid the plateau stage among the learners.
 - 2) What is meant by sensation and perception ? Explain the Gestalt view about perception.
3. Answer the following questions (**any one**): **10**
- 1) What is meant by memory and forgetting ? Explain the factors affecting on memory.
 - 2) What is meant by leadership ? Which programmes you implement for development of characteristics of leadership in students ?
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) Explain the types of transfer of learning.
 - 2) Sociometry as a technique to study classroom dynamics.
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) Give the characteristics of effective teacher.
 - 2) Explain the types of attention.
 - 3) Explain the factors affecting on learning related to learner.

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक): १०
- 1) अध्ययन वक्र म्हणजे काय ? अध्ययन वक्राचे विविध टप्पे स्पष्ट करा. विद्यार्थ्यांमधील पठारावस्था तुम्ही कशी टाळाल ते स्पष्ट करा.
 - 2) संवेदना व अवबोध म्हणजे काय ? अवबोधाचा समष्टीवादी दृष्टीकोन स्पष्ट करा.
३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक): १०
- 1) स्मरण आणि विस्मरण म्हणजे काय ? स्मरण प्रक्रियेवर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.
 - 2) नेतृत्व म्हणजे क्या ? विद्यार्थ्यांमध्ये नेतृत्व गुण विकसित करण्यासाठी कोणते उपक्रम राबवाल ?
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : ८
- 1) अध्ययन संक्रमणाचे प्रकार स्पष्ट करा.
 - 2) वर्गातील गतिशिलता अभ्यासण्यासाठी समाजमिती तंत्राचा वापर.
५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : १२
- 1) प्रभावी अध्यापकाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 - 2) अवधानाचे प्रकार स्पष्ट करा.
 - 3) अध्ययनावर परिणाम करणारे अध्ययनार्थींशी निगडित घटक स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
DEVELOPMENT OF EDUCATIONAL SYSTEM IN INDIA AND
SECONDARY EDUCATION (Paper – III)
Secondary Education

Day and Date : Friday, 12-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

- Instructions :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Calculator is not allowed.**
3) **Figures to the right indicate full marks.**
4) **Q. No. 1 is Compulsory. It should be solved in first 15 Minutes in Answer Book on Page No. 3.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose correct alternative and write in your answer book : **10**
- 1) Evaluation means to take decision about individual to describe and present individual's information was stated by
A) N.C.T.E. Monograph
B) Tyler
C) Stufull Beem
D) Devin Wundit
 - 2) The best remedy to overcome indiscipline is
A) To organise co-curricular activity
B) Teacher should develop his personality
C) Development of value education
D) To assign responsibility
 - 3) First teachers organization in India was
A) South Indian Teacher's Union
B) East Indian Teacher's Union
C) North Indian Teacher's Union
D) West Indian Teacher's Union
 - 4) S.U.P.W. is the example of _____ type of activity.
A) Social development
B) Cultural development
C) Self discipline development
D) Development of productive activity
 - 5) Rank difference method is introduced by
A) Spearman
B) Newton
C) Pearson
D) None of the above
 - 6) The following _____ is not the type of correlation.
A) Zero correlation
B) Positive correlation
C) Higher correlation
D) Negative correlation
 - 7) Advisory institute for education to Govt. of India is
A) NCERT
B) UGC
C) NCTE
D) DIET
 - 8) Shikshan Sevak Yojana is known as _____ in Rajasthan State.
A) Vidya Sahayak
B) Shiksha Mitra
C) Shikshan Hami Yojana
D) Shiksha Karmi
 - 9) Which is not a core element ?
A) Equality of sexes
B) Protection of environment
C) Critical thinking
D) Removal of social barriers
 - 10) Dr. Mudaliyar is _____ Chairman of Commission.
A) University
B) Secondary Education
C) Indian Education
D) National Education Policy

P.T.O.

मराठी रूपांतर

- सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

१. योग्य पर्याय निवडा :

२०

- १) मूल्यमापन म्हणजे एखाद्या व्यक्तिबद्धल निर्णय घेणे, व्यक्तिच्या माहितीचे वर्णन व सादरीकरण करणे होय असे _____ यांनी स्पष्ट केले आहे.
अ) एन.सी.टी.ई. मोनोग्राफ ब) टायलर क) स्टफल बीम ड) डेविन वुंडिट
- २) बेशिस्तीवरील सर्वोत्तम उपाय _____ हा आहे.
अ) अभ्यासपूरक उपक्रमाचे संघटन करणे
ब) शिक्षकाने स्वतःचे व्यक्तिमत्त्व विकसित करणे
क) मूल्यशिक्षणाचा विकास
ड) जबाबदारी देणे
- ३) भारतातील पहिली शिक्षक संघटना _____ होती.
अ) दक्षिण भारतीय शिक्षक संघटना ब) पूर्व भारतीय शिक्षक संघटना
क) उत्तर भारतीय शिक्षक संघटना ड) पश्चिम भारतीय शिक्षक संघटना
- ४) कार्यानुभव हे _____ उपक्रमाचे उदाहरण आहे.
अ) सामाजिक विकास ब) सांस्कृतिक विकास
क) स्वयंशिस्त विकास ड) उत्पादक कार्य विकास
- ५) श्रेणी अंतर पद्धती _____ यांनी मांडली.
अ) स्पिअरमन ब) न्यूटन क) पिअर्सन ड) यापैकी नाही
- ६) खालीलपैकी _____ हा सहसंबंधाचा प्रकार नाही.
अ) शून्य सहसंबंध ब) धन सहसंबंध क) उच्च सहसंबंध ड) ऋण सहसंबंध
- ७) भारत सरकारला शिक्षणविषयक सल्ला देणारी _____ ही संस्था आहे.
अ) एन.सी.ई.आर.टी. ब) यु.जी.सी. क) एन.सी.टी.ई. ड) डायर
- ८) शिक्षण सेवक योजना ही राजस्थानमध्ये _____ या नावाने संबोधली जाते.
अ) विद्या सहाय्यक ब) शिक्षा मित्र क) शिक्षण हमी योजना ड) शिक्षा कर्मी
- ९) पुढीलपैकी कोणता गाभाभूत घटक नाही ?
अ) स्त्री-पुरुष समानता ब) पर्यावरण संरक्षण
क) चिकित्सक विचार प्रक्रिया ड) सामाजिक अडथळांचे निर्मूलन
- १०) डॉ. मुदलियार हे _____ आयोगाचे अध्यक्ष होते.
अ) विद्यापीठ ब) माध्यमिक शिक्षण क) भारतीय शिक्षण ड) राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
DEVELOPMENT OF EDUCATIONAL SYSTEM IN INDIA AND
SECONDARY EDUCATION (Paper – III)
Secondary Education

Day and Date : Friday, 12-5-2017

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Instructions : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Calculator is not allowed.**

2. What are training programmes for teachers professional development ? How these programmes develop quality of teachers ? 10

OR

Explain the concept, aims and objectives of secondary education.

3. Define concept of evaluation and differentiate between summative and formative evaluation. 10

OR

Explain the causes of wastage and stagnation. Give the solutions to wastage and stagnation.

4. Write short note on : 8
- 1) Differentiate between percentile and percentile rank.
 - 2) Characteristics of histogram.

5. Write short note on : 12
- 1) State the use of normal probability curve.
 - 2) Characteristics of mean and mode.
 - 3) Types of correlation.

मराठी रूपांतर

२. शिक्षकाच्या व्यावसायिक विकासासाठी प्रशिक्षण कार्यक्रम कोणते ? त्या प्रशिक्षणामुळे शिक्षकाची गुणवत्ता कशा प्रकारे वाढते ? १०

किंवा

माध्यमिक शिक्षणाची संकल्पना, ध्येय, उद्दिष्टे व महत्व सांगा.

३. मूल्यमापनाची संकल्पना सांगून साकारिक व आकारिक मूल्यमापनातील फरक स्पष्ट करा. १०

किंवा

स्थगन व गळतीची कारणे स्पष्ट करून स्थगन व गळतीवरील उपाय सुचवा.

४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : ८

- १) शततमक व शततमक क्रम यातील फरक लिहा.
- २) स्तंभालेखाची वैशिष्ट्ये.

५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : १२

- १) प्रसामान्य संभव वक्राचे उपयोग सांगा.
- २) मध्यमान व बहुलकाचे वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ३) सहसंबंधाचे प्रकार सांगा.

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
ESSENTIALS OF EDUCATIONAL TECHNOLOGY & EDUCATIONAL
MANAGEMENT (Paper – IV)
Educational Management

Day and Date : Monday, 15-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

- Instructions:** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right indicate full marks.**
3) **Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book on Page No. 3.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the proper alternative :

10

- 1) The aspect of _____ is included in the process of management.
a) Planning b) Organization c) Leadership d) Above all
- 2) Educational Management means
a) To give motivation to the work of teaching learning
b) Not to develop the educational policies
c) Avoiding the use of physical factors
d) Above all
- 3) Publishing report of Educational Development in State is the work of
a) Directorate Education b) Ministry of Education
c) Director of Education d) Dy. Director of Education
- 4) Establishing primary school in District is the work of
a) Zilla Parishad b) Panchayat Samiti
c) Grampanchayat d) Municipal Corporation
- 5) National Council of Educational Research and Training is at
a) Mumbai b) Chennai c) Goa d) Delhi
- 6) District Institute of Education and Training is working at _____ level as a teacher training institute.
a) Municipal Corporation b) Taluka
c) District d) State
- 7) The major aspect in school administration is
a) Headmaster b) Teacher
c) Student d) Non-teaching staff
- 8) The type of grants is
a) Salary grant b) Non-salary grant
c) Building grant d) Above all

P.T.O.

- 9) General Registers are related to
 a) Headmaster b) Teacher c) Student d) Parent
- 10) The characteristic of classroom management is
 a) Variety b) Unexpected events
 c) Responsibility of teacher d) Above all

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडा :

10

- 1) व्यवस्थापन प्रक्रियेत _____ घटक समाविष्ट आहे.
 अ) नियोजन ब) संघटन क) नेतृत्व ड) वरील सर्व
- 2) शैक्षणिक व्यवस्थापन म्हणजे
 अ) अध्ययन -अध्यापनाच्या कामाला प्रेरणा देणे
 ब) शैक्षणिक धोरणांचा विकास न करणे
 क) भौतिक घटकांचा वापर टाळणे
 ड) वरील सर्व
- 3) राज्याती शैक्षणिक प्रगतीचा अहवाल प्रसिद्ध करण्याचे काम _____ करतो.
 अ) शिक्षण संचालनालय ब) शिक्षण मंत्रालय
 क) शिक्षण संचालक ड) शिक्षण उपसंचालक
- 4) जिल्ह्यात प्राथमिक शाळा स्थापन करणे हे _____ यांचे कार्य आहे.
 अ) जिल्हा परिषद ब) पंचायत समिती क) ग्रामपंचायत ड) नगर परिषद
- 5) राष्ट्रीय शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद _____ येथे आहे.
 अ) मुंबई ब) चेन्नई क) गोवा ड) दिल्ली
- 6) जिल्हा शिक्षण व प्रशिक्षण संस्था ही _____ स्तरावर कार्य करणारी शिक्षक प्रशिक्षण संस्था आहे.
 अ) नगर परिषद ब) तालुका क) जिल्हा ड) राज्य
- 7) शालेय प्रशासनातील _____ हा प्रमुख घटक आहे.
 अ) मुख्याध्यापक ब) शिक्षक क) विद्यार्थी ड) शिक्षकेतर कर्मचारी
- 8) अनुदानाचा _____ हा प्रकार आहे.
 अ) वेतन अनुदान ब) वेतनेतर अनुदान
 क) इमारत अनुदान ड) वरील सर्व
- 9) सर्वसामान्य रिजिस्टरर्स _____ शी संबंधित आहेत.
 अ) मुख्याध्यापक ब) शिक्षक क) विद्यार्थी ड) पालक
- 10) वर्गव्यवस्थापनाचे _____ हे वैशिष्ट्य आहे.
 अ) विविधता ब) अनपेक्षित घटना
 क) शिक्षकाची जबाबदारी ड) वरील सर्व

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
ESSENTIALS OF EDUCATIONAL TECHNOLOGY & EDUCATIONAL
MANAGEMENT (Paper – IV)
Educational Management

Day and Date : Monday, 15-5-2017

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Instructions : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right indicate full marks.**

2. Answer the following question (**any one**) : **10**
- 1) Explain the concept and objectives of institutional planning.
 - 2) State the functions of Director of Education.
3. Answer the following question (**any one**) : **10**
- 1) Explain the objectives and functions of National Council of Educational Research and Training.
 - 2) State the responsibilities and functions of Headmaster.
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) Explain the importance of laboratory.
 - 2) State the concept of classroom management.
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) Explain the problems of classroom management.
 - 2) State the importance of general register.
 - 3) State the importance of human relationship.

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : **10**
- 1) संस्थानिहाय नियोजनाची संकल्पना आणि उद्दिष्टे स्पष्ट करा.
 - 2) शिक्षण संचालकाची कार्ये सांगा.
3. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : **10**
- 1) राष्ट्रीय शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषदेची उद्दिष्टे आणि कार्ये स्पष्ट करा.
 - 2) मुख्याध्यापकांच्या जबाबदाऱ्या आणि कार्ये सांगा.
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : **8**
- 1) प्रयोगशाळेचे महत्व स्पष्ट करा.
 - 2) वर्गव्यवस्थापनाची संकल्पना सांगा.
5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : **12**
- 1) वर्गव्यवस्थापनाच्या समस्या स्पष्ट करा.
 - 2) सर्वसामान्य रजिस्टर्सचे महत्व सांगा.
 - 3) मानवी संबंधाचे महत्व सांगा.
-

Seat No.	
----------	--

**B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
INFORMATION TECHNOLOGY AND AN ELECTIVE
a) Value Education (Paper – V)**

Day and Date : Wednesday, 17-5-2017

Max. Marks : 50

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

- Instructions :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right indicate marks.**
3) **Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book Page No. 3.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose correct answer :

10

- 1) The personal value is
 - a) National Integration
 - b) Dignity of labour
 - c) Equality
 - d) Love to nature
- 2) The center of value education is
 - a) School
 - b) Home
 - c) Society
 - d) Above all
- 3) Inculcation of democratic values is _____ value.
 - a) Personal
 - b) Political
 - c) Economical
 - d) Environmental
- 4) Projective technique in evaluation tool of value education includes
 - a) Interview
 - b) Observation
 - c) Diary
 - d) Questionnaire
- 5) The type of value is
 - a) Personal
 - b) Social
 - c) Political
 - d) Above all
- 6) Values are inculcated through the interactions of _____ in school environment.
 - a) Student-Student
 - b) Student-Teacher
 - c) Student-Environment
 - d) Above all
- 7) The birth of value is through the basic idea of
 - a) Family
 - b) School
 - c) Society
 - d) Environment
- 8) The area of value in school is
 - a) Prayer
 - b) Cultural programme
 - c) Project
 - d) Above all

- 9) Doing maximum work in minimum time means
 a) Patriotic b) Sensitivity c) Punctuality d) Modesty
- 10) _____ value is developed through the prayer.
 a) Patriotic b) Concentration of mind
 c) Discipline d) Above all

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडा.

10

- 1) _____ हे व्यक्तिगत मूल्य आहे.
 अ) राष्ट्रीय एकात्मता ब) श्रम प्रतिष्ठा क) समानता ड) निसर्गप्रेम
- 2) मूल्यशिक्षणाचे केंद्र _____ हे आहे.
 अ) शाळा ब) घर क) समाज ड) वरील सर्व
- 3) लोकशाही मूल्यांची रूजवणूक हे _____ मूल्य आहे.
 अ) व्यक्तिगत ब) राजकीय क) आर्थिक ड) पर्यावरणीय
- 4) मूल्यशिक्षणाच्या मूल्यमापन साधनातील अविष्कार तंत्रात _____ चा समावेश होतो.
 अ) मुलाखत ब) निरीक्षण क) दैनंदिनी ड) प्रश्नावली
- 5) _____ हा मूल्याचा प्रकार आहे.
 अ) व्यक्तिगत ब) सामाजिक क) राजकीय ड) वरील सर्व
- 6) शाळेय वातावरणात _____ यांच्या आंतरक्रियेतून मूल्ये संवर्धित केली जातात.
 अ) विद्यार्थी-विद्यार्थी ब) विद्यार्थी-शिक्षक क) विद्यार्थी-परिसर ड) वरील सर्व
- 7) _____ या मूलभूत कल्पनेतून मूल्यांचा जन्म झाला.
 अ) कुटूंब ब) शाळा क) समाज ड) पर्यावरण
- 8) शाळेत _____ हे मूल्यसंबंधित क्षेत्र आहे.
 अ) प्रार्थना ब) सांस्कृतिक कार्यक्रम
 क) प्रकल्प ड) वरील सर्व
- 9) कमीत कमी वेळेत अधिक काम करणे म्हणजे
 अ) देशभक्ती ब) संवेदनशीलता क) वक्तशीरपणा ड) नम्रता
- 10) प्रार्थनेतून _____ या मूल्याचा विकास होतो.
 अ) देशभक्ती ब) मनाची एकाग्रता क) शिस्त ड) वरील सर्व

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
INFORMATION TECHNOLOGY AND AN ELECTIVE
a) Value Education (Paper – V)

Day and Date : Wednesday, 17-5-2017

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

2. Answer the following questions (**any one**) : 10
- 1) Explain the need and place of value education in secondary school curriculum.
 - 2) Explain the values included in secondary school curriculum.
3. Answer the following questions (**any one**) : 10
- 1) Explain the various types of values.
 - 2) State the recommendations of different educational commissions and committees regarding value education.
4. Answer the following questions in brief : 8
- 1) Why is the need of value education to parents ?
 - 2) State the need of values in human life.
5. Answer the following questions in brief : 12
- 1) Explain the sources of values.
 - 2) State the concept of values.
 - 3) State the role of parents in value education.

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही **एक**) : 10
- 1) माध्यमिक शाळेय अभ्यासक्रमातील मूल्य शिक्षणाची गरज आणि स्थान स्पष्ट करा.
 - 2) माध्यमिक शाळेय अभ्यासक्रमात समाविष्ट असलेली मूल्ये स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही **एक**) : 10
- 1) मूल्यांचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
 - 2) मूल्य शिक्षण संदर्भातील विविध शैक्षणिक आयोग आणि समितींच्या शिफारशी विशद करा.

4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : **8**
- 1) पालकांना मूल्य शिक्षणाची गरज का आहे.
 - 2) मानवी जीवनात मूल्यांची गरज सांगा.
5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : **12**
- 1) मूल्यांची उगमस्थाने स्पष्ट करा.
 - 2) मूल्यांची संकल्पना विशद करा.
 - 3) मूल्य शिक्षणातील पालकांची भूमिका सांगा.
-

Seat No.	
----------	--

**B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
INFORMATION TECHNOLOGY AND AN ELECTIVE
Paper – V : Environmental Education**

Day and Date : Wednesday, 17-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

- N. B. :** i) **All questions are compulsory.**
ii) **Figures shown on right side indicate full marks.**
iii) **Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book on Page No. 3.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct alternative :

10

- 1) The term 'Environment' is derived from French word _____
A) Envion B) Environ C) Inviron D) Emoviorn
- 2) The surrounding around the living being is known as _____
A) Atmosphere B) Environment C) Biosphere D) All above
- 3) The word 'Ecosystem' was 1st defined by _____
A) Tansley B) Tichuer
C) John Turk D) Purdon and Anderson
- 4) _____ will causes soil erosion.
A) Deforestation B) Heavy rain C) Speedy wind D) All above
- 5) The Environmental Movement Chipko Andolan is from _____
A) Uttar Pradesh and Himachal Pradesh
B) Maharashtra
C) Gujarat
D) Tamilnadu
- 6) _____ is not a natural disaster.
A) Nuclear hazards B) Earthquake
C) Volcano D) Cyclones
- 7) _____ is known as World Environment Day.
A) 25th December B) 6th June
C) 7th June D) 5th May
- 8) _____ are the biotic factors of environment.
A) Plants, Animals and Microbes B) Solar energy
C) Water D) Chemicals

- 9) _____ is affected by effect of acid rain.
 A) Gate Way of India B) Taj Mahal of Agra
 C) India Gate D) Birla Temple
- 10) The silent valley project is utilized in _____ State of India.
 A) Maharashtra B) Karnataka
 C) Kerala D) Himachal Pradesh

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडा :

10

- 1) 'पर्यावरण' हा शब्द _____ या फ्रेंच शब्दापासून निर्माण झाला आहे.
 अ) Envion ब) Environ क) Inviron ड) Emoviorn
- 2) सजीवा सभोवतालची परिस्थिती म्हणजे _____ होय.
 अ) वातावरण ब) पर्यावरण क) जीवावरण ड) सर्व
- 3) परिसंस्थेची सर्वप्रथम व्याख्या यांनी केली _____
 अ) टॅन्सले ब) टिचतेर क) जॉन तुर्क ड) प्लुडन आणि अँडरसन
- 4) _____ मुळे मातीची धूप होते.
 अ) जंगलतोड ब) अतिवृष्टी क) सुसाट वारा ड) वरील सर्व
- 5) चिपको चळवळ हे पर्यावरणात्मक आंदोलन या ठिकाणचे आहे _____
 अ) उत्तर प्रदेश वा हिमाचल प्रदेश ब) महाराष्ट्र
 क) गुजरात ड) तामिलनाडू
- 6) _____ ही नैसर्गिक आपत्ती नाही.
 अ) आण्विक धोके ब) भूकंप क) ज्वालामुखी ड) चक्रिवादळ
- 7) _____ हा जागतिक पर्यावरण दिवस म्हणून ओळखला जातो.
 अ) 25 डिसेंबर ब) 6 जून क) 7 जून ड) 5 मे
- 8) _____ हे पर्यावरणाचे जैविक घटक आहेत.
 अ) वनस्पती, प्राणी, सूक्ष्मजीव ब) सूर्यशक्ती
 क) पाणी ड) रसायने
- 9) _____ या वास्तूवर आम्ल पाऊस यांमुळे परिणाम झाला.
 अ) गेट वे ऑफ इंडिया ब) आग्रा येथील ताजमहाल
 क) इंडिया गेट ड) बिल्गा टेंपल
- 10) भारतातील _____ राज्यामध्ये शांत खोरे प्रकल्प राबविला गेला.
 अ) महाराष्ट्र ब) कर्नाटक क) केरळ ड) हिमाचल प्रदेश

Seat No.	
----------	--

**B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
INFORMATION TECHNOLOGY AND AN ELECTIVE
Paper – V : Environmental Education**

Day and Date : Wednesday, 17-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Marks : 40

N. B. : i) **All questions are compulsory.**
ii) **Figures shown on right side indicate full marks.**

2. Answer the following question (**any one**): **10**
 - 1) What is meant by environmental education ? Explain objectives and need of environmental education.
 - 2) What is meant by eco-friendship ? Which programmes will you arrange to develop eco-friendship.

3. Answer the following question (**any one**): **10**
 - 1) Explain the concept, problems of solid wastes and its effects on human health.
 - 2) Explain discussion method. How will you use discussion method for teaching of environmental education ?

4. Answer the following questions in brief : **8**
 - 1) How will you develop awareness about environmental problems among your students ?
 - 2) Explain the Chipko Environmental Movement.

5. Answer the following questions in brief : **12**
 - 1) Explain the social issues occurred from global warming.
 - 2) Explain 'Food chain'.
 - 3) Write down the characteristics (qualities) of Environmental Education Teacher.

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नांचे उत्तर लिहा (कोणतेही एक): 10
- 1) पर्यावरण शिक्षण म्हणजे काय ? पर्यावरण शिक्षणाची उद्दिष्टे व गरज स्पष्ट करा.
 - 2) पर्यावरण मैत्री म्हणजे काय ? पर्यावरण मैत्री विकसित करण्यासाठी तुम्ही कोणते उपक्रम आयोजित कराल ?
3. खालील प्रश्नांची उत्तर लिहा (कोणतेही एक): 10
- 1) घन कचरा प्रदूषणाची संकल्पना व समस्या सांगून त्यांचा मानवी जीवनावरील परिणाम स्पष्ट करा.
 - 2) चर्चा पद्धती स्पष्ट करा. तुम्ही तुमच्या पर्यावरण शिक्षणाच्या अध्यापनात चर्चा पद्धतीचा वापर कसा कराल ?
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : 8
- 1) तुम्ही तुमच्या विद्यार्थ्यांमध्ये पर्यावरणीय समस्येबाबतची जाणीव कशी विकसित कराल ?
 - 2) चिपको पर्यावरणीय आंदोलन स्पष्ट करा.
5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : 12
- 1) वैश्विक तापमान वाढीमुळे निर्माण होणाऱ्या सामाजिक समस्या स्पष्ट करा.
 - 2) अन्नसाखली स्पष्ट करा.
 - 3) पर्यावरण शिक्षण शिक्षकाची गुणवैशिष्ट्ये लिहा.
-

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
Information Technology and an Elective
POPULATION EDUCATION (Paper – V)

Day and Date : Wednesday, 17-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

- Instructions :**
- i) **All questions are compulsory.**
 - ii) **Figures on right side shows marks.**
 - iii) **Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 30 minutes in Answer Book Page No. 3. Each question carries one mark.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 30 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct alternative :

10

- 1) Through Population Education
 - a) To create perception among the pupils about population explosion
 - b) To enable the pupils to know the effects on standard of living due to population explosion
 - c) To inculcate the qualities of responsible parenthood among the pupils
 - d) Above all
- 2) The main reason of population growth in India is
 - a) Unemployment
 - b) Illiteracy
 - c) Child marriage
 - d) Child labour
- 3) _____ element extends velocity to population.
 - a) Birth-rate and death-rate
 - b) Per capita Income
 - c) Industries trade and commerce
 - d) Economy
- 4) The way to population has been divided on earth it is called _____ of population.
 - a) Composition
 - b) Density
 - c) Distribution
 - d) Migration
- 5) Population growth can be controlled effectively by
 - a) Law
 - b) Education
 - c) Social Development
 - d) Finance system
- 6) Of the total area on the worlds surface India has only _____ area.
 - a) 1.3
 - b) 2.9
 - c) 2.4
 - d) 2.0
- 7) _____ elements determine quality of life.
 - a) Social system
 - b) Political system
 - c) Standard of living
 - d) All above
- 8) If there is _____ type of resource in the country the growth population can be suitable for economic progress.
 - a) Undeveloped resources
 - b) Developed resources
 - c) Developed and undeveloped resources
 - d) None of the above
- 9) The role of sexual education is
 - a) To solve physical, mental, emotional problems of men-women
 - b) To get rid from the question of sexual life
 - c) To solve the problems of children by responsible and proposed parents
 - d) Above all
- 10) Though population is most significant subject, it should not be taught as separate subject in the school because
 - a) Population education is a innovation
 - b) Population education is a new trend
 - c) Population education is a global problem
 - d) Above all

P.T.O.

मराठी रूपांतर

सूचना : सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

१. योग्य पर्याय निवडा :

१०

- १) लोकसंख्या शिक्षणातून
 - अ) विद्यार्थ्यांना लोकसंख्या विस्फोटाची जाणीव करून देणे
 - ब) विद्यार्थ्यांना लोकसंख्या विस्फोटामुळे जीवनावर होणाऱ्या परिणामांची जाणीव करून देणे
 - क) विद्यार्थ्यांमध्ये जबाबदार पालकत्वाच्या गुणांची प्रेरणी करणे
 - ड) वरील सर्व
- २) भारतात लोकसंख्या वाढीचे प्रमुख कारण _____ हे आहे.
 - अ) बेरोजगारी
 - ब) निरक्षरता
 - क) बालविवाह
 - ड) बालमजूरी
- ३) लोकसंख्येच्या गतीमानतेला चालना _____ घटक देतो.
 - अ) जन्मदर आणि मृत्यूदर
 - ब) दरडोई उत्पन्न
 - क) उद्योगधंदे व व्यापार
 - ड) अर्थव्यवस्था
- ४) लोकसंख्येची पृथ्वीवर ज्यापद्धतीने वारणी/विभागणी साली आहे त्यास लोकसंख्येचे _____ म्हणतात.
 - अ) रचना
 - ब) घनता
 - क) वितरण
 - ड) स्थलांतर
- ५) वाढत्या लोकसंख्येचा आळा घालण्यासाठी _____ हा सर्वात प्रभावी उपाय आहे.
 - अ) कायदे
 - ब) शिक्षण
 - क) सामाजिक विकास
 - ड) अर्थव्यवस्था
- ६) जगाच्या एकूण भूभागापैकी _____ टक्के भूभाग भारताच्या वाट्याला आला आहे.
 - अ) 1.3
 - ब) 2.9
 - क) 2.4
 - ड) 2.0
- ७) जीवनाची गुणवत्ता _____ घटक ठरवितात.
 - अ) सामाजिक व्यवस्था
 - ब) राजकीय व्यवस्था
 - क) राहणीमान
 - ड) वरील सर्व
- ८) देशात _____ प्रकारची साधन संपत्ती असल्यास लोकसंख्येतील वाढ अधिक विकासाला पोषक ठरू शकते.
 - अ) अविकसित साधन संपत्ती
 - ब) विकसित साधनसंपत्ती
 - क) विकसित व अविकसित साधनसंपत्ती
 - ड) वरीलपैकी नाही
- ९) लैंगिक शिक्षणाची भूमिका _____ आहे.
 - अ) तरुण-तरुणीच्या शारीरिक, मानसिक व भावनिक समस्या सोडविण्याची
 - ब) लैंगिक जीवन विषय प्रश्नातून सोडवणूक करण्याची
 - क) जबाबदार व नियोजित पालकांना पाल्यांच्या समस्या सोडविण्याची
 - ड) वरील सर्व
- १०) लोकसंख्या हा किती ही महत्वाचा विषय असला तरी तो शाळेत वेगळा विषय म्हणून शिकवावयाचा नाही कारण
 - अ) लोकसंख्या शिक्षण हा एक नवोपक्रम आहे
 - ब) लोकसंख्या शिक्षण हा एक नवीन विचार प्रवाह आहे
 - क) लोकसंख्यावाढ ही जागतिक समस्या आहे
 - ड) वरील सर्व

Seat No.	
----------	--

**B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
Information Technology and an Elective
POPULATION EDUCATION (Paper – V)**

Day and Date : Wednesday, 17-5-2017

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

- Instructions:**
- All questions are compulsory.*
 - Figures on right side shows marks.*

2. Answer the following question (**any one**) : **10**
- 1) What is quality of life ? Explain the factors affecting the quality of life.
 - 2) How will you use the different mass media to arouse the awareness about the adverse effects of growing population ?
3. Answer the following question (**any one**) : **10**
- 1) What are the reasons of population growth in India ? What remedies will you suggest for controlling population growth in India ?
 - 2) Explain the scope of population education in school. What is the importance of co-curricular activities in formation attitudes and value building ?
4. Answer the following in brief : **8**
- 1) What is meant by human sexuality education ?
 - 2) What efforts have been made by the government of India for controlling population growth ?
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) What do you mean by dynamics of population ?
 - 2) What are the factors affecting population changes ?
 - 3) Which are the population composition ?

मराठी रूपांतर

सूचना : सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणत्याही एक) : १०
- १) जीवनाची गुणवत्ता म्हणजे काय ? जीवनाच्या गुणवत्तेवर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.
 - २) लोकसंख्या वाढीच्या दुष्परिणामबाबत जनजाग्रतीसाठी प्रसारमाध्यमांचा उपयोग तुम्ही कसा करून घ्यालवे ?
३. खालील प्रश्नांचे उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) भारतातील लोकसंख्या वाढीची कारणे कोणती ? भारतात लोकसंख्या वाढीवर नियंत्रणासाठी तुम्ही कोणत्या उपाययोजना सूचवाल ?
 - २) शाळेतील लोकसंख्या शिक्षणाची व्याप्ती स्पष्ट करा. मूल्यनिर्मिती व अभिवृत्ती निर्मिती मधील अभ्यासपूरक उपक्रमांचे महत्त्व कोणते ?
४. खालील प्रश्नांचे उत्तरे लिहा थोडक्यात लिहा : ८
- १) मानवी लैंगिकतेचे शिक्षण म्हणजे काय ?
 - २) भारत सरकारने लोक संख्या नियंत्रणासाठी कोणकोणते प्रयत्न केले आहेत ?
५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : १२
- १) लोकसंख्येची गतिमानता म्हणजे काय ?
 - २) लोकसंख्येच्या बदलावर परिणाम करणारे घटक कोणते ?
 - ३) लोकसंख्येची रचना कोणत्या ?

SLR-W – 41

Seat
No.

**B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
MARATHI METHODOLOGY (Paper – VI)
Methodology of Teaching School Subject**

Day and Date : Friday, 19-5-2017

Max. Marks : 50

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

- सूचना :**
- १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - २) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - ३) प्रश्न १ ला 'वस्तुनिष्ठ प्रश्न' आवश्यक आहे ते उत्तरपत्रिकेत रिकाम्या जागा भरून वाक्ये पुन्हा लिहावीत तो पहिल्या १५ मिनिटात उत्तर पत्रिकेत पृष्ठ क्रमांक ३ मध्ये सोडवावा.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

१. योग्य पर्याय निवडा.

10

- १) पाठ्यपुस्तकातील अंतरंगात _____ चा समावेश होतो.
अ) मुखपृष्ठ ब) मलपृष्ठ क) स्वाध्याय ड) आकार
- २) प्रस्तावना आणि विषयविवेचन यांना जोडणारा दुवा _____ असतो.
अ) संकलन ब) हेतुकथन क) उपयोजन ड) गृहपाठ
- ३) विद्यार्थ्यांच्या ज्ञान, आकलन व बुद्धिमत्तेचा विकास _____ परीक्षेद्वारा तपासता येतो.
अ) लेखी ब) तोंडी क) प्रात्यक्षिक ड) वरील सर्व
- ४) नैदानिक कसोटीद्वारे _____ करता येते.
अ) उणिवांचे निदान ब) चूक कमी
क) कारणांची निश्चिती ड) अ) व क)
- ५) भिन्तीपत्रकाद्वारे विद्यार्थ्यांचे _____ कौशल्य तपासता येते.
अ) वाचन ब) लेखन
क) पाठांतर ड) गायन

P.T.O.

- ६) घटक नियोजनापूर्वी घटकाचे _____ केले पाहिजे.
अ) संघटन
क) पृथक्करण
ब) व्यवस्थापन
ड) मूल्यमापन
- ७) अध्यापन साहित्यातील चैतन्यरूप साधन म्हणजे _____ होय.
अ) शिक्षक
ब) विद्यार्थी
क) शाळा
ड) वरील सर्व
- ८) विशिष्ट काळावधीत पूर्ण करण्यासाठी विषयाचा जो आराखडा असतो त्याला _____ म्हणतात.
अ) अभ्यासक्रम
क) पाठ्यपुस्तक
ब) पाठ्यक्रम
ड) वरील सर्व
- ९) _____ स्पर्धेद्वारा विद्यार्थ्यांमध्ये सभाधीटपणा वाढीस लागतो.
अ) लेखन
क) वक्तृत्व
ब) बातमीलेखन
ड) पाठांतर
- १०) मराठी विषय संघटनेचे _____ हे कार्य नाही.
अ) तज्ञांच्या व्याख्यानांचे आयोजन करणे
ब) विद्यार्थ्यांना मराठी विषयाची गोडी लावणे
क) दृक-श्राव्य साधनांची निर्मिती करणे
ड) चर्चासत्रांचे आयोजन करणे
-

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
MARATHI METHODOLOGY (Paper – VI)
Methodology of Teaching School Subject**

Day and Date : Friday, 19-5-2017

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

सूचना : १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

२) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) आशय विश्लेषण म्हणजे काय ते सांगून आशय विश्लेषण करताना कोणकोणत्या बाबी विचारात घ्याल ते सोदाहरण स्पष्ट करा.
- २) दैनंदिन पाठनियोजन कसे तयार कराल ते एक नमूना पाठटाचणाद्वारे स्पष्ट करा.
३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) मूल्यमापन संकल्पना स्पष्ट करून तोंडी व लेखी परीक्षेचे महत्व स्पष्ट करा.
- २) मराठी विषय शिक्षकाची गुणवैशिष्ट्ये सांगून त्याचे वेगळेपण स्पष्ट करा.
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे द्या : ८
- १) अभ्यासक्रम व पाठ्यक्रम यातील फरक स्पष्ट करा.
- २) भाषिक खेळाचे महत्व सांगा.
५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे द्या. १२
- १) व्यावसायिक विकसनात शिक्षकाची भूमिका सांगा.
- २) अध्ययन अनुभवात उदाहरणे व दाखले यांचे महत्व सांगा.
- ३) चांगल्या पाठ्यपुस्तकाचे निकष सांगा.

SLR-W – 42

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
HINDI METHODOLOGY (Paper – VI)

Day and Date : Friday, 19-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

- सूचनाएँ :** 1) प्रश्न पहला अनिवार्य है। उसे पहले 15 मिनट में उत्तर पत्रिका के पृष्ठ क्रमांक 3 में लिखिए।
2) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
3) दाईं ओर दिए गए अंक मार्क्स दर्शाते हैं।

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. निम्नलिखित पर्यायों में से सही पर्याय चुनकर लिखें : 10
- 1) खेल विधी _____ स्तर के लिए अधिक असरदार होती है।
अ) माध्यमिक
ब) प्राथमिक
क) उच्च माध्यमिक
ड) अन्य
- 2) छात्रों की कमजोरियों को ढूँढने की शिक्षा को _____ शिक्षा कहते हैं।
अ) बुनियादी
ब) प्रारंभिक
क) निदानात्मक
ड) इनमें से नहीं
- 3) _____ यह पाठ्यपुस्तक का बाह्य तत्त्व है।
अ) आशय
ब) मूल्य
क) जिल्द
ड) चित्र
- 4) गेयता _____ शिक्षा की विशेषता है।
अ) व्याकरण
ब) रचना
क) गद्य
ड) पद्य
- 5) पाठयोजना की रूपरेखा निर्धारित करते समय _____ द्वारा दिए पाँच औपचारिक सोपान हैं।
अ) जॉन मिल्टन
ब) हरबार्ट स्पेन्सर
क) सिग्मंड फ्राईड
ड) बि. एस. ब्लूम

P.T.O.

- 6) प्रत्याभिज्ञान प्रकार के प्रश्नों में उत्तर लिखते समय _____ प्रकार से लिखना पडता है ।
अ) पहचान कर
ब) जबानी बताकर
क) याद कर के
ड) प्रात्यक्षिक कर के
- 7) उदाहरण से नियम की ओर जाना यह _____ प्रणाली में आवश्यक है ।
अ) अवगामी
ब) प्रत्यक्ष
क) उद्गामी
ड) व्यास
- 8) _____ यह गद्य का प्रकार नहीं है ।
अ) दोहा
ब) एकांकी
क) कहानी
ड) निबंध
- 9) प्रश्न प्रकारों में से _____ यह वस्तुनिष्ठ प्रश्न प्रकार नहीं है ।
अ) निबंधात्मक
ब) रिक्त स्थानों की पूर्ती
क) किसने किससे कहा
ड) सही गलत पहचानो
- 10) निम्नलिखित में से _____ शब्द पुल्लिंग है ।
अ) सरकार
ब) आत्मा
क) समय
ड) पुलिस
-

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
HINDI METHODOLOGY (Paper – VI)

Day and Date : Friday, 19-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Marks : 40

सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाईं ओर दिए गए अंक मार्क्स दर्शाते हैं।

2. निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर लिखिए (कोई एक) : 10
- 1) हिंदी भाषा की संरचना का अर्थ बताकर संरचना का कोई एक प्रकार उदाहरण द्वारा स्पष्ट कीजिए।
2) निदानात्मक एवं उपचारात्मक शिक्षा का स्वरूप बताकर शिक्षा में उनका योगदान स्पष्ट कीजिए।
3. निम्नलिखित प्रश्नों के उत्तर लिखिए (कोई एक) : 10
- 1) 'विद्यार्थी के भावात्मक विकास में पद्य अध्यापन महत्वपूर्ण होता है।' यह वाक्य पद्य अध्यापक की विशेषताओं द्वारा स्पष्ट कीजिए।
2) 'पाठ्यपुस्तक माध्यमिक शिक्षा का प्रमुख आधार होता है' यह स्पष्ट करते हुए पाठ्यपुस्तक के आंतरिक गुणों की चर्चा कीजिए।
4. निम्नलिखित प्रश्नों के संक्षिप्त उत्तर लिखो : 8
- 1) आशय विश्लेषण का अर्थ और महत्त्व बताओ।
2) मौखिक रचना के लाभ बताओ।
5. निम्नलिखित प्रश्नों के संक्षेप में उत्तर लिखो : 12
- 1) वार्षिक नियोजन का महत्त्व
2) अध्यापन में उपचारात्मक शिक्षा के उद्देश्य
3) रचना शिक्षा के उद्देश्य लिखे।

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
METHODOLOGY OF TEACHING SCHOOL SUBJECT – ENGLISH
METHODOLOGY (Paper – VI)

Day and Date : Friday, 19-5-2017

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Instructions : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right side indicate marks.**

2. Answer **any one** of the following questions : **10**
- 1) What is year planning ? Explain its importance to language teachers.
 - 2) State the concept of unit test. Explain the steps of construction of unit test.
3. Answer **any one** of the following questions : **10**
- 1) Explain the principles of curriculum construction.
 - 2) State the meaning of content. Explain the types of content.
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) Explain the concept of poetry.
 - 2) Explain the qualities of English teacher.
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) State the need of English Teacher's Association.
 - 2) What are the methods of teaching grammar of English ?
 - 3) Suggest innovative practices for the professional growth of English teacher.
-

Seat No.	
----------	--

B.Ed. Semester – II (Old) Examination, 2017

URDU METHODOLOGY (Paper – VI)

Day and Date : Friday, 19-5-2017

Max. Marks : 50

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

10

مندرجہ ذیل کی خانہ پُری صحیح متبادل چُن کر لکھئے :

(1) سالانہ منصوبہ بندی میں _____ کا استعمال کیا جاتا ہے۔

(a) کیلنڈر (b) تعطیلات

(c) اسکول کے پیریڈ کا ٹائم ٹیبل (d) ان میں سے سبھی

(2) درسی کتاب میں دی گئی درسی کتاب کی قیمت کا شمار _____ میں کیا جاتا ہے۔

(a) اندرونی حصہ (b) بیرونی حصے میں

(c) اندرونی اور بیرونی حصے میں (d) ان میں سے کوئی نہیں

(3) وضاحتی طریقہ کا استعمال خاص طور پر _____ میں کیا جاتا ہے۔

(a) نظم کی تدریس (b) گرامر (قواعد) کی تدریس

(c) نثر کی تدریس (d) ان میں سے نہیں

(4) مواد کے تجزیے میں _____ کا شمار ہوتا ہے۔

(a) جُز (b) اکائی

(c) مثالیں (d) ان میں سے سبھی

(5) مُعلم کی پیشہ وارانہ ترقی _____ پر منحصر ہوتی ہے۔

(a) مختلف پروگرام میں حصہ لینا (b) کسی اچھے عنوان پر لیکچر دینا

(c) مختلف پروگرام منعقد کرنا (d) ان میں سے سبھی

- (6) کہانی کا شمار _____ کی ساخت میں ہوتا ہے۔
- (a) نظم (b) سبق
(c) قواعد (d) ان میں سے نہیں
- (7) وسائل قدر پیمائش کی _____ قسمیں ہیں۔
- (a) دو (b) تین
(c) پانچ (d) چار
- (8) معروضی سوال _____ ہے۔
- (a) خانہ پُری کیجئے (b) جوڑیاں لگائیں
(c) جملے مکمل کیجئے (d) ان میں سے سبھی
- (9) نئے قدر پیمائش کے طریقے _____ ہیں۔
- (a) دو (b) تین
(c) چار (d) ان میں سے نہیں
- (10) نصاب میں _____ کا شمار ہوتا ہے۔
- (a) درسیات (b) مضامین کے مقاصد
(c) a اور b دونوں بھی (d) a اور b دونوں بھی نہیں

10

۲. مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات مفصل لکھئے (کوئی ایک):

(1) بہترین تدریسی کتاب کی خصوصیات بیان کیجئے اور ثانوی درجے کی جماعت نہم کی اُردو تدریسی

کتاب کا تنقیدی جائزہ کیجئے۔

(2) مُعلم اُردو کو کون خویوں، صلاحیتوں اور قابلیتوں کا ہونا ضروری ہے؟

- 10 .۳ مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات مفصل لکھئے (کوئی ایک) :
- (1) مواد طریقہ تدریس سے کیا مراد ہے؟ کسی ایک مواد کا تجزیہ آپ کس طرح سے کریں گے واضح کیجئے۔
- (2) منصوبہ بندی سے کیا مراد ہے؟ سالانہ اور اکائی کی منصوبہ بندی کس طرح سے کریں گے واضح کیجئے۔
- 8 .۴ مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات مختصراً دیجئے :
- (1) اُردو ادب میں مرزا غالب کی خدمات پر روشنی ڈالئے۔
- (2) ہمہ جہت مسلسل ترقی اور قدر پیمائش سے کیا مراد ہے؟
- 12 .۵ مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات مختصراً دیجئے :
- (1) سبق پڑھانے کے مختلف طریقے کون کونسے ہیں؟
- (2) قدر پیمائش کے وسائل کون کونسے ہیں؟
- (3) اُردو زبان میں شاعری کا مقام واضح کیجئے۔
-

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
Paper – VI : METHODOLOGY OF TEACHING SCHOOL SUBJECTS
Mathematics Methodology

Day and Date : Friday, 19-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

N. B. : Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book on Page No. 3.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose correct alternative and fill in the blanks : **10**
- 1) Algebra is generalized form of _____
a) Arithmetic b) Trigonometry c) Geometry d) Statistics
 - 2) Area of equilateral triangle = _____
a) a^2 b) $\frac{\sqrt{3}}{4} a^2$ c) $\frac{\sqrt{3}}{2} a^2$ d) $\frac{2\sqrt{3}}{4} a^2$
 - 3) The _____ test is used to study individuals strengths and weaknesses in the study subjects.
a) Diagnostic test b) Achievement test
c) Criterion reference test d) Norm reference test
 - 4) The key of successful teaching is _____
a) Year planning b) Lesson planning
c) Unit planning d) Unit test
 - 5) The union of rational and irrational numbers is set of _____ numbers.
a) Real b) Integers c) Natural d) Whole
 - 6) In _____ type of questions the student has to write the answer by recalling.
a) True or false b) Match the pairs
c) Completion d) Multiple choice
 - 7) In Maharashtra _____ prepares the syllabus for Std. VIII to X.
a) NCERT b) SCERT
c) NCTE d) State Examination Board (S.S.C./H.S.C.)

- 8) If diameter of circle is 14 cm then its circumference is _____ cm.
 a) 22 b) 44 c) 88 d) 28
- 9) Both the coordinates of points are negative in _____ quadrant of graph.
 a) I b) III c) IV d) II
- 10) Selected homogeneous part of syllabus is called _____
 a) Unit b) Lesson c) Year plan d) Unit test

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडा व रिकाम्या जागा भरा :

10

- 1) बीजगणित हे _____ चे सामान्य रूप आहे.
 a) अंकगणित b) त्रिमिती c) भूमिती d) संख्यशास्त्रा
- 2) समभुज त्रिकोणाचे क्षेत्रफळ = _____
 a) a^2 b) $\frac{\sqrt{3}}{4} a^2$ c) $\frac{\sqrt{3}}{2} a^2$ d) $\frac{2\sqrt{3}}{4} a^2$
- 3) एखाद्याची अभ्यास विषयातील बलस्थाने व उणिवांचा अभ्यास करण्यासाठी _____ चाचाणीचा उपयोग करतात.
 a) नैदानिक चाचणी b) संपादन चाचणी
 c) निकष संदर्भ चाचणी d) प्रमाणके संदर्भ चाचणी
- 4) यशस्वी अध्यापनाची गुरूकिल्ली _____ आहे.
 a) वार्षिक नियोजन b) पाठ नियोजन
 c) घटक नियोजन d) घटक चाचणी
- 5) परिमेय व अपरिमेय संख्यांचा संयोग म्हणजे _____ संख्यांचा संच होय.
 a) वास्तव b) पूर्णांक c) नैसर्गिक d) पूर्ण
- 6) _____ प्रकारच्या प्रश्न प्रकारात विद्यार्थीला उत्तर आठवून लिहाले लागते.
 a) चूक वा बरोबर b) जोडया लावा
 c) पूर्ती d) बहुपर्यायी
- 7) महाराष्ट्रात इ. ८ वी व १० वी चा पाठ्यक्रम _____ तयार करतो.
 a) एन.सी.ई.आर.टी. b) एस.सी.ई.आर.टी.
 c) एन.सी.टी.इ. d) राज्य परीक्षा मंडळ (S.S.C./H.S.S.)
- 8) वर्तुळाचा व्यास 14 सेमी. आहे तर त्याचा परीघ _____ सेमी असतो.
 a) 22 b) 44 c) 88 d) 28
- 9) बिंदूचे दोन्ही निर्देशांक आलेखाच्या _____ चरणामध्ये ऋण असतात.
 a) I b) III c) IV d) II
- 10) पाठ्यक्रमाचा निवडक एकजिनसी भाग म्हणजे _____
 a) घटक b) पाठ c) वार्षिक नियोजन d) घटक चाचणी

Seat No.	
-----------------	--

B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
Paper – VI : METHODOLOGY OF TEACHING SCHOOL SUBJECTS
Mathematics Methodology

Day and Date : Friday, 19-5-2017

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Explain the steps of preparing unit test. Prepare blue print of any one unit of Mathematics.
 - 2) Explain the various aspects of unit planning with examples.
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) What is the educational and professional qualification for mathematics teacher ? Explain the essential qualities of mathematics teacher.
 - 2) What is meant by diagnostic test ? Explain the role of remedial teaching with examples.
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) Explain how will you teach surface area of cylinder.
 - 2) Explain criterion of a good mathematics text book.
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) Explain “Algebra is generalized form of Arithmetic”.
 - 2) Explain how will you introduce the unit “Indices”.
 - 3) Explain the correlation between curriculum and syllabus.

मराठी रूपांतर

2. खालिल प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : 10
- 1) घटक चाचणी तयार करण्याच्या पायऱ्या स्पष्ट करा. गणितातील कोणत्याही घटकासाठी संविधान तक्ता तयार करा.
 - 2) घटकनियोजनाची विविध अंगे उदाहरणासह स्पष्ट करा.
3. खालिल प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : 10
- 1) गणित शिक्षकासाठी शैक्षणिक व व्यावसायिक पात्रता कोणती ? गणित शिक्षकाची आवश्यक गुणवैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 - 2) नैदानिक चाचणी म्हणजे काय ? उपचारात्मक अध्यापनाची भूमिका उदाहरणासह स्पष्ट करा.
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : 8
- 1) “वृत्तचितीचे पृष्ठफळ” हा घटक तुम्ही कसा शिकवाल ?
 - 2) गणिताच्या चांगल्या पाठ्यपुस्तकाचे निकष लिहा.
5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : 12
- 1) “बीजगणित हे अंकगणितचे सामान्य रूप” – स्पष्ट करा.
 - 2) “घातांक” चा घटकाची तुम्ही प्रस्तावना कशी कराल ?
 - 3) अभ्यासक्रम व पाठ्यक्रम यातील सह संबंध स्पष्ट करा.
-

Seat No.	
----------	--

**B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
METHODOLOGY OF TEACHING SCHOOL SUBJECTS
History Methodology (Paper – VII)**

Day and Date : Monday, 22-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 50

- N.B :** 1) *All questions are compulsory.*
2) *Question No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book on Page No. 3.*
3) *Figures to the right indicate full marks.*

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 10

1. Choose the correct alternative

10

- 1) _____ is the link between curriculum and text-book.
A) Teacher B) Student C) Syllabus D) References
- 2) The following _____ aspect is not included in the triangle of evaluation.
A) Evaluation tool B) Teaching methods
C) Learning experiences D) Objectives
- 3) Gandhiji made passive political resistance of salt at Dandi on
A) 6 April 1930 B) 12 March 1930 C) 6 May 1930 D) 1 Aug. 1920
- 4) 'Unit is a segment of experience which cut out for study' is defined by
A) Benjamin Bloom B) Travilian C) B. Sandes D) Johnson
- 5) The aspect in preparing lesson plan is considered
A) Analysis of content B) Objectives
C) Learning experiences D) Above all
- 6) 'Das Capital' is written by
A) Sir Jadunath Sarkar B) Karl Marx
C) D.D. Kosambi D) Dr. B.R. Ambedkar
- 7) Diagnostic tests are used for
A) Removing complex about History subject
B) To understand Historical concepts
C) To find out weakness among students
D) Testing fulfillment of history objectives in learning.

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
METHODOLOGY OF TEACHING SCHOOL SUBJECTS
History Methodology (Paper – VII)**

Day and Date : Monday, 22-5-2017

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

N.B : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right indicate full marks.**

2. Answer the following question (**any one**): **10**
- 1) What is year planning ? Explain the importance of year planning and various aspects of year planning.
 - 2) What is Evaluation ? Explain the difference between formative and summative evaluation.
3. Answer the following question (**any one**). **10**
- 1) What is meant by curriculum ? State the principles of history curriculum constructions.
 - 2) What are the good qualities of history teacher ? State the role of History teacher organization for professional development of history teachers .
4. Answer the following questions in brief. **8**
- 1) Explain the importance of content analysis in teaching of history.
 - 2) Explain the contribution of Mahatma Gandhi in non-cooperation movement.
5. Answer the following questions in brief. **12**
- 1) State the religious policy of Samrat Akbar.
 - 2) State the contribution of Herodotus in History.
 - 3) State the contribution of Dr. Babasaheb Ambedkar in Indian Constitution.

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : 10
- 1) वार्षिक नियोजन म्हणजे काय ? वार्षिक नियोजनाचे महत्व व वार्षिक नियोजनाची विविध अंगे स्पष्ट करा.
 - 2) मूल्यमापन म्हणजे काय ? विकासात्मक आणि अंतिम मूल्यमापन यातील फरक स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : 10
- 1) अभ्यासक्रम म्हणजे काय ? अभ्यासक्रम रचनेची तत्वे स्पष्ट करा.
 - 2) चांगल्या इतिहास शिक्षकाचे गुणविशेष कोणते ? इतिहास शिक्षकाच्या व्यावसायिक विकासासाठीची इतिहास शिक्षक संघटनेची भूमिका स्पष्ट करा.
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : 8
- 1) इतिहास अध्यापनात आशय विश्लेषणाचे महत्व स्पष्ट करा.
 - 2) महात्मा गांधीजींचे असहकार चळवळीतील योगदान स्पष्ट करा.
5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : 12
- 1) सम्राट अकबराचे धार्मिक धोरण
 - 2) हिरोडोटस यांचे इतिहासातील योगदान स्पष्ट करा.
 - 3) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे भारतीय संविधानातील योगदान.
-

मराठी रुपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा :

10

- १) अभ्यासक्रमातून या क्षमतांचा विकास केला जातो.
 अ) समस्यानिराकरण ब) सर्जनशीलता क) प्रणवता ड) वरीलपैकी सर्व
- २) मूल्यमापन तंत्राची सुरुवात _____ साली झाली.
 अ) १९५० ब) १९४९ क) १९४८ ड) १९५१
- ३) वेळा पत्रक, कॅलेंडर व सुट्ट्यांची यादी _____ नियोजनासाठी गरजेची आहेत.
 अ) वार्षिक ब) घटक क) पाठ ड) वरील सर्व
- ४) आशय युक्त अध्यापन पद्धतीची संकल्पना _____ या संस्थेनी मांडली.
 अ) NCTE ब) SCERT क) NCERT ड) वरील सर्व
- ५) खालील _____ चाचणीमध्ये आपण विद्यार्थ्यांच्या प्रगतीचे मोजमाप करतो.
 अ) प्राविण्य ब) नैदानिक क) उपचारात्मक ड) वरील सर्व
- ६) पाठ्यपुस्तकाच्या अंतरंगामध्ये _____ घटकाचा समावेश होतो.
 अ) मुखपृष्ठ ब) किंमत/मूल्य क) स्वाध्याय ड) यापैकी नाही
- ७) काळी मृदा ही _____ खडकाचा अपक्षय होऊन तयार झाली आहे.
 अ) अग्निजन्य ब) बेसाल्ट क) चूनखडी ड) यापैकी नाही
- ८) मान्सून वाऱ्याचे _____ प्रकार आहेत.
 अ) चार ब) तीन क) दोन ड) पाच
- ९) भूगोल दिन _____ दिवशी साजरा केला जातो.
 अ) १६ जानेवारी ब) १४ जानेवारी क) १६ जानेवारी ड) वरील सर्व
- १०) भारताचा _____ हा जलसंपत्ती दिवस म्हणून साजरा करतात.
 अ) २३ एप्रिल ब) २२ एप्रिल क) २६ नोव्हेंबर ड) यापैकी नाही

Seat No.	
---------------------	--

**B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
GEOGRAPHY METHODOLOGY (Paper – VII)
Methodology of Teaching School Subject**

Day and Date : Monday, 22-5-2017
Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Max. Marks : 40

2. Answer the following question (**any one**) : **10**
- 1) Explain different types of planning and how will you do unit planning in geography teaching.
 - 2) Explain different types of test.
3. Answer the following question (**any one**) : **10**
- 1) State the difference in between curriculum and syllabus and explain the principles of syllabus development.
 - 2) What are attempts done by geography teacher for professional development ?
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) Explain the characteristics of Indian Agriculture.
 - 2) Explain the importance of Geography Organisation.
5. Answer the following question in brief : **12**
- 1) Explain the concept of Monsoon.
 - 2) State the qualities of Ideal Geography textbook.
 - 3) Explain the importance of Map in Geography teaching.

मराठी रुपांतर

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) नियोजनाचे विविध प्रकार सांगून भूगोल अध्यापनात घटक नियोजन कसे केले जाते ? स्पष्ट करा.
 - २) चाचणीचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
३. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) अभ्यासक्रम व पाठ्यक्रम या मधील फरक सांगून पाठ्यक्रम विकसनाची तत्त्वे स्पष्ट करा.
 - २) भूगोल शिक्षकाने व्यवसायिक विकासासाठी कोणकोणते प्रयत्न केले पाहिजे ?
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : ८
- १) भारतीय शेतीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
 - २) भूगोल संघटनेचे महत्त्व स्पष्ट करा.
५. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : १२
- १) मान्सूनची संकल्पना स्पष्ट करा.
 - २) आदर्श भूगोल पाठ्यपुस्तकाची गुणवैशिष्ट्ये सांगा.
 - ३) भूगोल अध्यापनात नकाशाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

मराठी रूपांतर

सूचना : i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

1. योग्य पर्याय निवडा :

10

- 1) घटक चाचणी तयार करताना प्रामुख्याने _____ याचा विचार केला जातो.
अ) प्रश्नप्रकार ब) संविधान तक्ता क) सुचवणे उत्तर ड) वेळ
- 2) पाठ्यपुस्तकातील प्रकरणांच्या पृष्ठांकाची व पाठ्यक्रमांकांची माहिती _____ च्या द्वारे मिळते.
अ) प्रस्तावना ब) अनुक्रमणिका क) व्याकरण ड) घटक
- 3) विद्यार्थ्यांच्या मागासलेपणाची कारणे शोधून उपाय योजण्यासाठी केलेले अध्यापन म्हणजे
अ) वर्ग अध्यापन ब) सांघिक अध्यापन
क) सूक्ष्म अध्यापन ड) नैदानिक व उपचारात्मक अध्यापन
- 4) शास्त्र शिक्षकांचा व्यावसायिक विकास करणारी पुढील राष्ट्रीय संघटना आहे.
अ) National Association of Teachers Association
ब) NCTE
क) AICT
ड) SIE
- 5) _____ हे शिक्षकांच्या व्यावसायिक विकासासाठी उपयुक्त आहे.
अ) कृतिसत्रे ब) मूल्यमापन
क) विषय सहल ड) वरील सर्व
- 6) पुढील सूत्र पूर्ण करा. घनता = ?
अ) वस्तुमान × आकारमान ब) वस्तुमान/बल
क) वजन × बल ड) वस्तुमान/आकारमान
- 7) विषयातील अनेक समान गुणधर्मांचे किंवा एकसारखे असणारे विषयभाग एकत्र करून तयार केलेला एक मोठा विषयभाग म्हणजे _____ होय.
अ) घटक ब) पाठ्यपुस्तक क) अभ्यासक्रम ड) आशय
- 8) अभ्यासानुवर्ती उपक्रमांचा समावेश _____ मध्ये होतो.
अ) पाठ्यक्रम ब) पाठ्यपुस्तक क) आशय ड) अभ्यासक्रम
- 9) विशिष्ट इयत्तेला शिकविला जाणारा विषयाचा भाग म्हणजे _____ होय.
अ) अभ्यासक्रम ब) आशय क) पाठ्यक्रम ड) घटक
- 10) रासायनिक अभिक्रियेमध्ये रासायनिक बदलामुळे तयार झालेल्या नवीन पदार्थांना _____ असे म्हणतात.
अ) अभिक्रिया कारके ब) रासायनिक घटक क) उत्पादिते ड) भौतिक घटक

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (Semester – II) (Old) Examination, 2017
EDUCATION (Paper – VII)
General Science Method**

Day and Date : Monday, 22-5-2017

Marks : 40

Time : 10.30 a.m. to 12.30 p.m.

Instructions :1) **All** questions are **compulsory**.
2) Figures to the **right** side indicate marks.

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) What are the necessary good qualities of science teacher ? What is the need of professional development of science teachers ? What are the ways to achieve it ?
 - 2) What is meant by Diagnostic test and Remedial teaching ? Explain the importance of Diagnostic test and Remedial teaching in science.
3. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) Write down the criteria of good science text book. Critically analyse the science text book of 8th std.
 - 2) What do you mean by unit planning ? Explain different aspects of unit planning.
4. Answer the following questions in brief : **8**
- 1) Write down the content analysis of any topic in science.
 - 2) Write down the importance of blue print in unit test.
5. Answer the following questions in brief : **12**
- 1) How will you teach the unit 'Chemical Reaction' ?
 - 2) Explain the importance of professional development of science teacher.
 - 3) Which teaching experiences should be used for teaching balanced diet ?

मराठी रूपांतर

सूचना : i) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

ii) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : 10
- 1) चांगल्या शास्त्र शिक्षकाला आवश्यक असणारे गुण कोणते ? शास्त्र शिक्षकाचा व्यावसायिक विकास करण्याची गरज काय ? तो साधण्याचे मार्ग कोणते ?
 - 2) नैदानिक चाचणी व उपचारात्मक अध्यापन म्हणजे काय ? शास्त्रात नैदानिक चाचणी व उपचारात्मक अध्यापनाचे महत्व स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : 10
- 1) चांगल्या पाठ्यपुस्तकाचे निकष सांगून इयत्ता 8 वीच्या शास्त्र पाठ्यपुस्तकाचे चिकित्सक परीक्षण करा.
 - 2) घटक नियोजन म्हणजे काय ? घटक नियोजनाची विविध अंगे स्पष्ट करा.
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : 8
- 1) शास्त्रातील कोणत्याही एका घटकाचे आशय विश्लेषण करून लिहा.
 - 2) घटक चाचणीतील संविधान तक्त्याचे महत्व सांगा.
5. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा : 12
- 1) तुम्ही 'रासायनिक अभिक्रिया' हा घटक कसा शिकवाल ?
 - 2) शास्त्र शिक्षकांच्या व्यावसायिक विकासाचे महत्व स्पष्ट करा.
 - 3) 'समतोल आहार' या घटकाच्या अध्यापनासाठी कोणते अध्ययन अनुभव द्याल ?

Seat No.	
----------	--

**B.Ed. (Semester – III) (CBCS) Examination, 2017
KNOWLEDGE AND CURRICULUM (Part – I)**

Day and Date : Thursday, 4-5-2017
Time : 2.30 p.m. to 4.00 p.m.

Max. Marks : 35

Instructions : 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.
2) **All questions are compulsory.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 7

1. Choose the correct alternative :

7

- 1) NCFTE curriculum framework is developed in the year _____
A) 2005 B) 2010 C) 2008 D) 2012
- 2) The characteristic of knowledge is _____
A) Unlimited B) Active
C) Positive and negative D) All the above
- 3) _____ is a component of theoretical knowledge.
A) Perception knowledge B) Factual knowledge
C) Perception and factual knowledge D) None of these
- 4) In Maharashtra the curriculum of standard VII is prepared by _____ institution.
A) MSCERT B) NCERT C) Balbharti D) SCERT
- 5) The last step of curriculum construction is _____
A) Submission B) Evaluation
C) Feedback D) Curricular analysis
- 6) _____ is not a major way of acquiring knowledge.
A) Logic B) Direct experience
C) Communication D) Scientific method
- 7) In view of NCF 2005, _____ is included in Physical Education.
A) Exercise B) Sport competition
C) Yoga D) Individual games

P.T.O.

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – III) (CBCS) Examination, 2017
KNOWLEDGE AND CURRICULUM (Part – I)

Day and Date : Thursday, 4-5-2017

Marks : 28

Time : 2.30 p.m. to 4.00 p.m.

Instruction: All questions are compulsory.

2. Answer the following questions : 10

1) What is meant by knowledge ? Explain the ways of acquiring knowledge.

OR

2) Explain the role of State, the teacher and the students in preparation of a curriculum.

3. Answer the following questions in brief (**any two**) : 10

1) Explain the difference between knowledge and information.

2) State the concept of curriculum framework.

3) Which are the characteristics of scientific method ?

4. Answer the following questions in brief (**any two**) : 8

1) Explain the concept of local knowledge.

2) Explain the library as a curricular resource.

3) State the salient features of NCF 2005.

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा : 10
- 1) ज्ञान म्हणजे काय ? ज्ञानप्राप्तीचे मार्ग स्पष्ट करा.
- किंवा**
- 2) अभ्यासक्रम तयार करण्यात राज्य, शिक्षक व विद्यार्थी यांची भूमिका स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : 10
- 1) ज्ञान व माहिती यातील फरक स्पष्ट करा.
- 2) अभ्यासक्रम आराखडाची संकल्पना लिहा.
- 3) वैज्ञानिक पद्धतीची गुणवैशिष्ट्ये कोणती ?
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : 8
- 1) स्थानिक ज्ञानाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- 2) अभ्यासक्रम स्रोत म्हणून ग्रंथालय स्पष्ट करा.
- 3) NCF 2005 ची ठळक वैशिष्ट्ये लिहा.
-

SLR-W – 53

Seat No.	
----------	--

**B.Ed. – II (Semester – III) (CBCS) Examination, 2017
PEDAGOGY OF – MARATHI (Paper – X)**

Day and Date : Saturday, 6-5-2017
Time : 2.30 p.m. to 4.00 p.m.

Max. Marks : 35

- सूचना :** १) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
२) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
३) प्रश्न क्र. १ हा आवश्यक आहे. ते पहिल्या 15 मिनिटांत उत्तरपत्रिकेत पृष्ठ क्रमांक ३ मध्ये लिहावीत.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 7

1. योग्य पर्याय निवडा :

7

- 1) नैदानिक कसाटीद्वारे _____
अ) विद्यार्थ्यांच्या चुकांची कारणे शोधणे
ब) विद्यार्थ्यांच्या कोणत्या चुका होतात ते पाहणे
क) विद्यार्थ्यांच्या प्रगतीतील कच्चे दुवे शोधणे
ड) वरील सर्व
- 2) शब्दकोड्याच्या माध्यमातून विद्यार्थ्यांच्या _____ चालना मिळते.
अ) वाचनाला
ब) बुद्धीला
क) लेखनाला
ड) भाषणाला
- 3) शाळेच्या नियंत्रणाखाली शिकणाऱ्याला प्राप्त होणाऱ्या सर्व अनुभवांचा साठा म्हणजेच _____ होय.
अ) अभ्यासक्रम
ब) पाठ्यक्रम
क) पाठ्यपुस्तक
ड) वरीलपैकी एकही नाही

P.T.O.

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. – II (Semester – III) (CBCS) Examination, 2017
PEDAGOGY OF – MARATHI (Paper – X)**

Day and Date : Saturday, 6-5-2017
Time : 2.30 p.m. to 4.00 p.m.

Marks : 28

सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

2. नैदानिक कसोटी म्हणजे काय ते सांगून नैदानिक कसोटी तयार करताना ती कशी कराल ते सांगा व नैदानिक कसोटीचे महत्त्व सांगा. 10

किंवा

अभ्यासानुवर्ती उपक्रम कोणते ते सांगून मराठी भाषा विषयासाठी तुम्ही कोणकोणत्या कार्यक्रमांचे आयोजन कराल ते स्पष्ट करा. 10

3. अ) मराठी शिक्षक हस्तपुस्तिकेचे महत्त्व स्पष्ट करून अध्यापनात तिचा उपयोग कसा कराल ते सांगा. 5

ब) घटक नियोजन म्हणजे काय ते सांगून घटक नियोजनाची आवश्यकता स्पष्ट करा. 5

किंवा

अ) व्याकरण अध्यापनाचा उद्देश्य सांगून महत्त्व स्पष्ट करा. 5

ब) श्रवण व भाषण कौशल्याच्या त्रुटी कमी करण्यासाठी उपक्रम सुचवा. 5

4. पुढीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा : 8

अ) ज्ञानरचनावाद संकल्पना स्पष्ट करून त्याची वैशिष्ट्ये सांगा.

ब) संरचना म्हणजे काय ते सांगून संरचनेचे फायदे सांगा.

क) निकष संदर्भीय चाचणी म्हणजे काय ते सांगून तिची गरज सांगा.

SLR-W – 54

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. – II (Semester – III) (CBCS) Examination, 2017
PEDAGOGY OF HINDI**

Day and Date : Saturday, 6-5-2017
Time : 2.30 p.m. to 4.00 p.m.

Max. Marks : 35

सूचना : सभी प्रश्नों के उत्तर लिखना अनिवार्य हैं।

MCQ/Objective Type Questions

Marks : 7

1. निम्नलिखित प्रश्नों के नीचे दिए गए सही उत्तर को चुनकर लिखें :

1) _____ नियोजन करते समय ऋतु तत्त्व को ध्यान में रखा जाता है ।

अ) घटक

ब) वार्षिक

क) पाठ

ड) परीक्षा

2) हस्त पुस्तिका की _____ को सर्वाधिक उपयोगिता होती है ।

अ) अभिभावक

ब) विद्यार्थी

क) शिक्षक

ड) मुख्याध्यापक

3) प्रत्येक विषय की _____ अलग होती है ।

अ) पद्धति

ब) रूपरेखा

क) संरचना

ड) प्रणाली

4) व्याकरण शिक्षा के लिए _____ प्रणाली उपयुक्त होती है ।

अ) खण्डान्वय

ब) आगमन

क) व्यास

ड) प्रत्यक्ष

P.T.O.

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. – II (Semester – III) (CBCS) Examination, 2017
PEDAGOGY OF HINDI**

Day and Date : Saturday, 6-5-2017
Time : 2.30 p.m. to 4.00 p.m.

Marks : 28

2. निम्नलिखित प्रश्न का उत्तर लिखो । (कोई एक) : 10

हिंदी भाषा अध्यापन में नियोजन का महत्त्व बताते हुए वार्षिक नियोजन के तत्व स्पष्ट किजिए ।

अथवा

मूल्यांकन प्रणाली का स्वरूप बताकर घटक कसौटी निर्माण के तत्व स्पष्ट किजिए ।

3. निम्नलिखित प्रश्नों का उत्तर लिखो । (कोई दो) : 10

1) व्याकरण अध्यापन की पद्धतियाँ स्पष्ट किजिए ।

2) पाठ्यपुस्तक की आवश्यकता बताकर उसके आंतरिक तत्वों स्पष्ट किजिए ।

अथवा

1) हिंदी अध्यापक के गुणविशेष स्पष्ट किजिए ।

2) भाषा शिक्षा में मूल्य शिक्षा का महत्त्व स्पष्ट किजिए ।

4. निम्नलिखित टिप्पणियाँ लिखो (कोई दो) : 8

1) हिंदी विषय संरचना के लाभ ।

2) निदानात्मक शिक्षा का स्वरूप स्पष्ट किजिए ।

3) भाषा अध्ययन में शब्दकोश का योगदान ।

- 5) English teacher must have certain characteristics such as
- a) Kind, generous and thorough knowledge of literature
 - b) Punctual, sincere and modern thoughts
 - c) Broad sight, scientific and liberal
 - d) Above all
- 6) 'Helen was like a lovely rose' is the example of _____ figure of speech.
- a) Simile
 - b) Metaphor
 - c) Personification
 - d) Apostrophe
- 7) 'The rise and fall of pitch in voice'. It is called
- a) Stress
 - b) Intonation
 - c) Pitch
 - d) None of above
-

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (Semester – III) (CBCS) Examination, 2017
PEDAGOGY OF ENGLISH**

Day and Date : Saturday, 6-5-2017

Marks : 28

Time : 2.30 p.m. to 4.00 p.m.

Instructions: 1) **All questions are compulsory.**
2) **Right side number indicates marks.**

2. Answer the following questions (**any one**) : **10**
- 1) What is unit test ? What points do you consider for constructing unit test ?
 - 2) What is the difference between prose and poetry lesson plan ? How do you plan for planning of a story ?
3. Answer the following questions in brief :
- 1) What are the organs of speech ? **5**
 - 2) What are the causes of defective pronunciation of Indian students ? **5**
- OR
- 1) What are the essential qualities of English teacher ? **5**
 - 2) What is the role of English teacher organization ? **5**
4. Answer the following questions in brief (**any two**) : **8**
- 1) What is the difference between vowels and consonants ?
 - 2) What points do you consider for analysing the content of the poem ?
 - 3) What is the need of unit plan ?
-

Seat No.	
----------	--

**B.Ed. (Semester – III) (CBCS) Examination, 2017
PEDAGOGY OF MATHEMATICS**

Day and Date : Saturday, 6-5-2017
Time : 2.30 p.m. to 4.00 p.m.

Max. Marks : 35

Instruction : Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 7

1. Choose the correct answer :

7

- 1) Key of successful teaching is _____
 - a) Year planning
 - b) Lesson planning
 - c) Unit planning
 - d) Unit test
- 2) The first stage in teaching Geometry is _____
 - a) Logical
 - b) Deductive
 - c) Practical
 - d) Inductive
- 3) An outline of course study to be completed in a fixed time is called _____
 - a) Syllabus
 - b) Content
 - c) Textbook
 - d) Unit
- 4) The unit "Graph" is related with _____ branch of Mathematics.
 - a) Arithmetic
 - b) Geometry
 - c) Algebra
 - d) Trigonometry
- 5) In _____ types of question, the students has to write the answers by recalling.
 - a) True/false
 - b) Match the pairs
 - c) Completion
 - d) Multiple choice
- 6) The essential qualification of higher secondary maths teacher is _____
 - a) B.Sc.B.Ed.
 - b) M.Sc.B.Ed.
 - c) H.Sc.D.El.Ed.
 - d) M.Sc.M.Ed.
- 7) The purpose of _____ is to know the strengths and weaknesses of question paper.
 - a) Blueprint
 - b) Question bank
 - c) Marking scheme
 - d) Questionwise analysis

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडा :

7

- 1) यशस्वी अध्यापनाची किल्ली _____ आहे.
a) वार्षिक नियोजन b) पाठ नियोजन c) घटक नियोजन d) घटक चाचणी
- 2) भूमितीच्या अध्यापनातील पहिला टप्पा _____ आहे.
a) तार्किक b) अवगामी c) प्रात्यक्षिक d) उद्गामी
- 3) निश्चित वेळेत पूर्ण करावयाचा अभ्यासक्रमाचा आराखडा म्हणजे _____
a) पाठ्यक्रम b) आशय c) पाठ्यपुस्तक d) घटक
- 4) “आलेख” हा घटक गणितातील _____ शाखेशी संबंधित आहे.
a) अंकगणित b) भूमिती c) बीजगणित d) त्रिमिती
- 5) _____ या प्रश्न प्रकारात विद्यार्थ्याला प्रश्नाचे उत्तर आठवून लिहावे लागते.
a) चूक/बरोबर b) जोड्या लावा
c) पूर्ती d) बहुपर्यायी
- 6) उच्च माध्यमिक स्तरावर गणित शिक्षकासाठी _____ ही आवश्यक पात्रता आहे.
a) B.Sc.B.Ed. b) M.Sc.B.Ed.
c) H.Sc.D.El.Ed. d) M.Sc.M.Ed.
- 7) प्रश्नपत्रिकेतील बलस्थाने व कमतरता जाणणे हा _____ चा हेतु असतो.
a) संविधान तक्ता (ब्ल्युप्रिंट) b) प्रश्नपेढी
c) गुणदान योजना d) प्रश्नवार पृथःकरण

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (Semester – III) (CBCS) Examination, 2017
PEDAGOGY OF MATHEMATICS**

Day and Date : Saturday, 6-5-2017

Marks : 28

Time : 2.30 p.m. to 4.00 p.m.

2. Answer the following questions (**any one**) : 10

- 1) Write the difference between curriculum and syllabus. Explain the principles of construction of curriculum.
- 2) What is meant by diagnostic test ? Illustrate the need of remedial teaching.

3. Answer the following questions :

- 1) Explain the role of Mathematics teacher organization in professional development of maths teacher. 5
- 2) Write criterion of good textbook of Mathematics. 5

OR

- 1) Explain the various aspects of unit planning. 5
- 2) Explain the concept of formative evaluation. 5

4. Answer the following questions in brief (**any two**) : 8

- 1) Write short note on norm reference test.
- 2) Explain how will you teach the unit “congruence of triangle”.
- 3) Explain the need and importance of year plan.

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणताही एक) : 10
- 1) अभ्यासक्रम व पाठ्यक्रम यातील फरक स्पष्ट करा. अभ्यासक्रम निर्मितीची तत्त्वे स्पष्ट करा.
 - 2) नैदानिक चाचणी म्हणजे काय ? उपचारात्मक अध्यापनाची गरज उदाहरणासह स्पष्ट करा.
3. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा :
- 1) गणित शिक्षकाच्या व्यावसायिक विकासात गणित शिक्षक संघटनेची भूमिका स्पष्ट करा. 5
 - 2) गणिताच्या चांगल्या पाठ्यपुस्तकाचे निकष लिहा. 5
- किंवा**
- 1) घटक नियोजनाची विविध अंगे स्पष्ट करा. 5
 - 2) आकारिक मूल्यमापनाची संकल्पना स्पष्ट करा. 5
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : 8
- 1) प्रमाणके संदर्भ चाचणी वर टीप लिहा.
 - 2) “त्रिकोणाची एकरूपता” हा घटक तुम्ही कसा शिकवाल ते स्पष्ट करा.
 - 3) वार्षिक नियोजनाची गरज व महत्त्व स्पष्ट करा.
-

SLR-W – 57

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Part – II) Semester – III (CBCS) Examination, 2017

PEDAGOGY OF URDU

Day and Date : Saturday, 6-5-2017

Max. Marks : 35

Time : 2.30 p.m. to 4.00 p.m.

7

مندرجہ ذیل کی خانہ پُری صحیح متبادل چُن کر لکھئے :

- (1) اکائی کی منصوبہ بندی میں _____ جُز ہوتے ہیں۔
(a) دو (b) تین
(c) چار (d) پانچ
- (2) _____ کے دو قسمیں ہوتے ہیں۔
(a) ہمہ جہت ملل ترقی (b) قدر پیمائش
(c) منصوبہ بندی (d) ان میں سے سبھی
- (3) درسیات کا شمار _____ میں ہوتا ہے۔
(a) نصاب (b) کتاب
(c) سبق (d) ان میں سے سبھی
- (4) گھر کام کا شمار کتاب کے _____ حصے میں ہوتا ہے۔
(a) اندرونی (b) بیرونی
(c) اندرونی اور بیرونی (d) ان میں سے کوئی نہیں
- (5) اُردو دن _____ شاعر کے یوم پیدائش پر منایا جاتا ہے۔
(a) غالب (b) سر سید احمد خاں
(c) علامہ اقبال (d) حالی

P.T.O.

- (6) معلم کی پیشہ وارانہ ترقی _____ پر منعقد ہوتی ہے۔
- (a) اُردو دن منانا (b) مشاعرہ منعقد کرنا
(c) سپینار لینا (d) ان میں سے سبھی
- (7) مستند خاکہ _____ پر منحصر ہوتا ہے۔
- (a) سوالات (b) ذیلی اکائی
(c) مقاصد (d) ان میں سے سبھی
- 10 .۲ مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات مفصل میں دیجئے (کوئی ایک) :
ہمہ جہت مسلسل ترقی (C.C.E.) کے مختلف وسائل بیان کیجئے۔
- OR
- کسی ایک درسی کتاب کا تجزیہ کیجئے۔
- 10 .۳ مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات دیجئے :
- (a) اکائی کے منصوبہ بندی کے اہم جز بیان کیجئے۔
(b) تشخیص جانچ اور انسدادی تدریس سے کیا مراد ہے ؟
- OR
- (a) مثالی اُردو معلم کی خوبیاں بیان کیجئے۔
(b) اُردو معلم کے مذمت کے دوران واقع سرگرمیاں کون کون سی ہیں ؟
- 8 .۳ مندرجہ ذیل سوالات کے جوابات مختصراً دیجئے (کوئی دو) :
- (1) اُردو تعلیم میں روزنامہ اور دیگر وسائل کی اہمیت بیان کیجئے۔
(2) SCF-2010 کے انحصار پر اُردو نصاب پر روشنی ڈالئے۔
(3) سبق کے مختلف قسمیں بتائیے۔

Seat No.	
----------	--

**B.Ed. – II (Semester – III) (CBCS) Examination, 2017
PEDAGOGY OF GENERAL SCIENCE**

Day and Date : Tuesday, 9-5-2017
Time : 2.30 p.m. to 4.00 p.m.

Max. Marks : 35

- N.B. :** 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.
2) Figures to the **right** side indicate **full** marks.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 7

1. Choose the correct answer :

7

- 1) While doing year plan we have to focus on _____
A) objectives of teaching B) units from curriculum
C) available periods D) all above
- 2) The answer of why teaching in unit plan is _____
A) content B) objectives C) methodology D) evaluation
- 3) The test who detect the weak and strong points of student is called _____ test.
A) diagnostic B) achievement
C) criterion reference D) norm reference
- 4) Content analysis includes _____
A) identifying concepts B) identifying formulae
C) identifying definitions D) all above
- 5) An outline of the course of study to be completed in a fixed time is called _____
A) curriculum B) syllabus C) unit D) content
- 6) The chemical reaction in which two or more products formed from single compound is called _____ chemical reaction.
A) combination B) displacement
C) decomposition D) double decomposition
- 7) The research of _____ is related to blood groups.
A) Henry Becquerel B) Louis Pasteur
C) Dr. R.H. Whitehouse D) Dr. Karl Landsteiner

मराठी रूपांतर

७

१. योग्य पर्याय निवडा :

- १) वार्षिक नियोजन करताना आपणास _____ चा विचार करावा लागतो.

अ) अध्यापनाची उद्दिष्टे	ब) अभ्यासक्रमातील घटक
क) उपलब्ध तासिका	ड) वरील सर्व
- २) घटक नियोजनातील का शिकवायचे या प्रश्नाचे उत्तर _____ हे आहे.

अ) आशय	ब) उद्दिष्टे
क) अध्यापन पद्धती	ड) मूल्यमापन
- ३) विद्यार्थ्यांतील कच्चे व चांगले दुवे शोधण्यासाठी _____ या चाचणीचा उपयोग होतो.

अ) नैदानिक	ब) प्राविण्य
क) निकष संदर्भीय	ड) प्रमाणक संदर्भीय
- ४) आशय विश्लेषणात _____ चा समावेश असतो.

अ) संकल्पना ओळखणे	ब) सूत्रे ओळखणे
क) व्याख्या ओळखणे	ड) वरील सर्व
- ५) विशिष्ट कालावधीत पद्धतशीरपणे विषयाचा अभ्यास कसा करावा याचे मार्गदर्शन म्हणजे _____ होय.

अ) अभ्यासक्रम	ब) पाठ्यक्रम
क) घटक	ड) आशय
- ६) एका संयुगापासून दोन किंवा अधिक उत्पादिते ज्या रासायनिक अभिक्रियेत तयार होतात त्यास _____ अभिक्रिया म्हणतात.

अ) संयोग	ब) विस्थापन
क) अपघटन	ड) दुहेरी अपघटन
- ७) रक्तगटाशी संबंधित संशोधन _____ यांनी केले आहे.

अ) हेन्री बेक्वेरल	ब) लुई पाश्चर
क) डॉ. आर. एच. व्हाईटहाऊस	ड) डॉ. कार्ल लॅण्डस्टाईनर

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. – II (Semester – III) (CBCS) Examination, 2017
PEDAGOGY OF GENERAL SCIENCE**

Day and Date : Tuesday, 9-5-2017

Marks : 28

Time : 2.30 p.m. to 4.00 p.m.

Instructions : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right side indicate full marks.**

2. Answer **any one** of the following : **10**
- 1) What is assessment ? Explain types of examinations in details.
 - 2) What are the criteria of good textbook ? Criticise the science textbook of std. VIII.
3. Answer the following questions in brief (**any two**) : **10**
- 1) Explain the constituents of unit plan.
 - 2) How will you teach laws of motion to students ?
 - 3) Write the role of science teacher organization in development of science teacher.
4. Answer the following questions in brief (**any two**) : **8**
- 1) Write the principles of designing curriculum.
 - 2) Explain the steps of unit test.
 - 3) Distinguish between curriculum and syllabus.

मराठी रूपांतर

२. खालीलपैकी **एका** प्रश्नाचे उत्तर लिहा : **10**
- १) मूल्यनिर्धारण म्हणजे काय ? परिक्षाचे प्रकार सविस्तरपणे स्पष्ट करा.
 - २) चांगल्या पाठ्यपुस्तकाचे निकष कोणते आहेत ? इ. प्वी च्या शास्त्र पाठ्यपुस्तकाचे चिकित्सक परीक्षण करा.
३. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही **दोन**) : **10**
- १) घटक नियोजनाची अंगे स्पष्ट करा.
 - २) गतीविषयक नियम आपण कसे शिकवाल ?
 - ३) शास्त्र शिक्षकाच्या विकासात शास्त्र शिक्षक संघटनांची भूमिका लिहा.
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही **दोन**) : **8**
- १) अभ्यासक्रम रचनेची तत्वे लिहा.
 - २) घटक चाचणीच्या पायऱ्या स्पष्ट करा.
 - ३) अभ्यासक्रम व पाठ्यक्रम यातील फरक स्पष्ट करा.
-

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (Semester – III) (CBCS) Examination, 2017
PEDAGOGY OF HISTORY**

Day and Date : Tuesday, 9-5-2017
Time : 2.30 p.m. to 4.00 p.m.

Marks : 28

- N.B. :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right side indicate marks.**

2. Answer the following question : 10
- What is Indian Constitution ? What are its directive principles ?
- OR
- What is meant by Unit test ? What points do you consider for Unit test plan of history subject ?
3. Answer the following questions in brief :
- a) What are the criteria of a good text book of history. 5
- b) Explain the difference between formative and summative. 5
- OR
- a) What is remedial teaching ? 5
- b) What is the benefits of content analysis to the teacher ? Explain with examples. 5
4. Answer the following questions in brief (**any two**) : 8
- a) Explain the need of history teacher association.
- b) What points do you consider for year plan of history subject ?
- c) Explain the principles for designing curriculum.

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नाची उत्तरे लिहा : १०
- भारतीय संविधान म्हणजे काय ? तिची मार्गदर्शक तत्त्वे कोणती ?
- किंवा**
- घटक चाचणी म्हणजे काय ? इतिहास विषयाची घटक चाचणीचे नियोजन करतांना कोणते मुद्दे लक्षण घ्याल ?
३. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा :
- अ) इतिहासाच्या चांगल्या पाठ्यपुस्तकाचे निकष कोणते ? ५
- ब) आकारिक आणि साकारिक मूल्यमापनातील फरक स्पष्ट करा. ५
- किंवा**
- अ) उपचारात्मक अध्यापन म्हणजे काय ? ५
- ब) आशय विश्लेषणाचा शिक्षकास कोणता उपयोग (फायदे) होतो ? सोदाहरण स्पष्ट करा. ५
४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : ८
- अ) इतिहास शिक्षक संघटनेची गरज स्पष्ट करा.
- ब) इतिहास विषयाचे वार्षिक नियोजन करतांना कोणते मुद्दे लक्षण घ्याल ?
- क) अभ्यासक्रम रचनेची तत्त्वे स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

**B.Ed. (Part – II) (Semester – III) (CBCS) Examination, 2017
PEDAGOGY OF GEOGRAPHY**

Day and Date : Tuesday, 9-5-2017
Time : 2.30 p.m. to 4.00 p.m.

Max. Marks : 35

- N.B. :** 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.
2) **Answer MCQ/Objective type questions on Page No. 3 only. Don't forget to mention, Q.P. Set (A/B/C/D) on Top of Page.**
3) **All questions are compulsory.**
4) Figures to the **right** side indicate the marks.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 7

1. Choose the correct answer :

7

- 1) _____ process is more important in constructivism.
a) Learning b) Teaching c) Objective d) Evaluation
- 2) Multiple choice questions are _____ types of questions.
a) Recognition b) Recall
c) Recognition and Recall d) All above
- 3) Content cum-methodology means _____
a) content and teaching methods
b) teaching methods and content
c) teaching aids and teaching methods
d) integration of content and teaching methods
- 4) In unit planning 'What aspect of the unit' is related _____
a) selection of objectives and specifications
b) content analysis
c) teaching methods and learning experiences
d) evaluation process
- 5) The following _____ is not a part of Blue-print.
a) objectives b) sub-unit
c) types of questions d) answer key
- 6) The following _____ statement is correct about diagnostic test and remedial teaching.
a) before diagnostic test, remedial teaching is essential
b) after remedial teaching, diagnostic test is essential
c) after diagnostic test, remedial teaching is essential
d) a, b and c statements are incorrect

- 7) Major role of Geography teacher is _____
- provide the students up-to-date knowledge
 - provide the students accurate knowledge
 - assist the students to acquire and re-organize knowledge
 - assist the students to remember given knowledge for a long time

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा :

७

- ज्ञानरचनावादामध्ये _____ प्रक्रिया खूप महत्त्वाची आहे.
अ) अध्ययन ब) अध्यापन क) उद्दिष्टे ड) मूल्यमापन
- बहुपर्यायी प्रश्न _____ प्रकारचे असतात.
अ) प्रत्याभिज्ञान (ओळखणे)
ब) प्रत्यावाहन (आठवणे)
क) प्रत्याभिज्ञान आणि प्रत्यावाहन (ओळखणे - आठवणे)
ड) वरील सर्व
- आशययुक्त अध्यापन पद्धती म्हणजे _____
अ) आशय आणि अध्यापन पद्धती
ब) अध्यापन पद्धती आणि आशय
क) शैक्षणिक साधने आणि अध्यापन पद्धती
ड) आशय आणि अध्यापन पद्धतींचे एकत्रीकरण
- घटक नियोजनामध्ये 'काय शिकवायचे' - हे _____ शी संबंधित आहे.
अ) उद्दिष्टे आणि स्पष्टीकरणे यांची निवड
ब) आशय विश्लेषण
क) अध्यापन पद्धती आणि अध्ययन अनुभव
ड) मूल्यमापन प्रक्रिया
- खालीलपैकी _____ हा संविधान तक्त्याचा भाग नाही.
अ) उद्दिष्टे ब) उप-घटक क) प्रश्न प्रकार ड) उत्तर सूची
- खालीलपैकी _____ विधान नैदानिक चाचणी व उपचारात्मक अध्यापनाविषयी बरोबर आहे.
अ) नैदानिक चाचणीपूर्वी, उपचारात्मक अध्यापन आवश्यक आहे
ब) उपचारात्मक अध्यापनानंतर, नैदानिक चाचणी आवश्यक आहे
क) नैदानिक चाचणीनंतर, उपचारात्मक अध्यापन आवश्यक आहे
ड) अ, ब आणि क विधाने चूकीची आहेत
- भूगोल शिक्षकाची प्रमुख भूमिका _____
अ) विद्यार्थ्यांना अद्ययावत ज्ञान पुरविणे
ब) विद्यार्थ्यांना अचूक ज्ञान पुरविणे
क) विद्यार्थ्यांना ज्ञानप्राप्ती व ज्ञानाची पुनर्रचना यात साहाय्य देणे
ड) विद्यार्थ्यांना दिलेले ज्ञान दीर्घकाळ स्मरणात ठेवण्यास साहाय्य करणे

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (Part – II) (Semester – III) (CBCS) Examination, 2017
PEDOGOGY OF GEOGRAPHY**

Day and Date : Tuesday, 9-5-2017

Marks : 28

Time : 2.30 p.m. to 4.00 p.m.

Instructions : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right side indicate the marks.**

2. What are the attempts Geography teacher should be use to increasing the professional quality ? 10

OR

What is diagnostic test ? How will you use remedial teaching in Geography subject teaching ?

3. Write the short answers of following questions : 10

a) State the criteria of good textbook of Geography subject.

b) Sketch the structure of Geography subject.

OR

a) State the aspects of unit planning.

b) Explain the priciples of syllabus construction.

4. Write short notes (**any two**) : 8

a) Explain the steps of constructivist lesson.

b) State the various types of objective questions.

c) State the aspects of unit test construction.

मराठी रूपांतर

२. भूगोल शिक्षकाने स्वतः ची व्यावसायिक गुणवत्ता वाढविण्यासाठी कोणते प्रयत्न करावेत ? १०

किंवा

नैदानिक चाचणी म्हणजे काय ? तुम्ही भूगोल विषयाच्या अध्यापनामध्ये उपचारात्मक अध्यापनाचा वापर कसा कराल ?

३. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. १०

अ) भूगोल विषयाच्या चांगल्या पाठ्यपुस्तकाचे निकष सांगा.

ब) भूगोल विषयाची संरचना रेखाटा.

किंवा

अ) घटक नियोजनाची अंगे सांगा.

ब) पाठ्यक्रम निर्मितीची तत्वे स्पष्ट करा.

४. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिह (कोणतेही दोन) ८

अ) ज्ञानरचनावादी पाठाच्या पायऱ्या स्पष्ट करा.

ब) वस्तुनिष्ठ प्रश्नांचे विविध प्रकार सांगा.

क) घटक चाचणी निर्मितीची अंगे सांगा.

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (Semester – IV) (New – CBCS) Examination, 2017
GENDER, SCHOOL AND SOCIETY**

Day and Date : Friday, 5-5-2017
Time : 2.30 p.m. to 4.00 p.m.

Max. Marks : 35

- N.B. :** 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.
2) **All questions are compulsory**.
3) Figures to the **right** indicate **full marks**.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 7

1. Choose the correct alternative :

7

- 1) In 1997, World Health Organization fixed _____ basic life skill.
a) Fourteen b) Eleven c) Ten d) Fifteen
- 2) The following _____ factor is not as deprived.
a) Women b) Handicapped
c) Classified case, sub caste d) Government
- 3) Government of India has declared _____ is as a “Women Empowerment Year”.
a) 2001 b) 2005 c) 2010 d) 2003
- 4) The basic thought behind Feminism is _____
a) Equality among men and women b) Role against men
c) Superior role against men d) Above all
- 5) Women empowerment means _____
a) Equal opportunity in power
b) Proper place in decision making
c) Social, political and economical equality in life
d) Above all
- 6) The barrier in the women empowerment is _____
a) Poverty b) Blind faith c) Enslavement d) Above all
- 7) According to Indian Constitution Article _____ prohibition of discrimination of any citizen on ground of any religion, race, caste and sex.
a) 15 b) 45 c) 46 d) 17

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (Semester – IV) (New – CBCS) Examination, 2017
GENDER, SCHOOL AND SOCIETY**

Day and Date : Friday, 5-5-2017

Marks : 28

Time : 2.30 p.m. to 4.00 p.m.

- N.B. :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Figures to the right indicate full marks.**

2. Answer the following question (**any one**) : **10**
- 1) What is meant by gender ? Explain the nature of feminism.
- OR
- 2) What is meant by women empowerment ? Explain the barriers in gender equality.
3. Answer the following questions in brief :
- a) Explain the relation between gender education and nation. **5**
- b) Explain the importance of extracurricular activities for gender equality. **5**
- OR
- a) What are the articles in Indian Constitution related to gender equality. **5**
- b) Explain the progress of gender and education in post independence India. **5**
4. Answer the following questions in brief **any two** : **8**
- 1) Explain the need of women empowerment.
- 2) Explain the nature of Institutional mechanism for addressing sexual harassment related abuses.
- 3) Explain the role of teacher and peer group to inculcate gender equality.

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नांचे उत्तरे लिहा : १०
- १) लिंग म्हणजे काय ? स्त्रीवादाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- किंवा**
- २) स्त्रीसक्षमता म्हणजे काय ? लैंगिक समानतेतील अडथळे स्पष्ट करा.
३. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा :
- अ) लैंगिक शिक्षण व राष्ट्र यातील संबंध स्पष्ट करा. ५
- ब) लैंगिक समानतेसाठी अभ्यासपुरक कार्य क्रमांचे महत्त्व स्पष्ट करा. ५
- किंवा**
- अ) भारतीय राज्यघटनेतील लिंग समानतेशी संबंधित कलमे कोणती ? ५
- ब) स्वातंत्र्योत्तर भारतातील लिंग आणि शैक्षणिक प्रगति स्पष्ट करा. ५
४. खालील प्रश्नांपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा : ८
- १) स्त्रीयांच्या सक्षमीकरणाची गरज स्पष्ट करा.
- २) लैंगिक छळाच्या संदर्भात तक्रार निवारणाची संस्थात्मक यंत्रणेचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ३) लिंग समानता रुजविण्यात शिक्षक आणि समवयस्क गटाची यांची भूमिका स्पष्ट करा.

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (Semester – IV) (New CBCS) Examination, 2017
KNOWLEDGE AND CURRICULUM (Part – II)**

Day and Date : Monday, 8-5-2017
Time : 2.30 p.m. to 4.00 p.m.

Max. Marks : 35

- N.B :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Question No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book on Page No. 3.**
3) **Figures to the right indicate full marks.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 7

1. Choose correct alternative

7

- 1) _____ is the characteristics of curriculum.
 - a) To build a national character
 - b) To give direction for social change
 - c) To enable the student for their future living
 - d) All above
- 2) The art of assisting another one to learn means
 - a) teaching
 - b) knowledge
 - c) skill
 - d) training
- 3) “True education is that which draws out and stimulates the spiritual Intellectual and physical faculties of the children” is stated by
 - a) M.K. Gandhi
 - b) Rabindranath Tagore
 - c) J.Krishnamurthi
 - d) Swami Vivekand
- 4) _____ is known a half apparatus of teaching.
 - a) Syllabus
 - b) Curriculum
 - c) Textbook
 - d) Book
- 5) _____ is not a part of Democracy.
 - a) Economical
 - b) Educational
 - c) Political
 - d) Religious
- 6) _____ are included in the children’s literature.
 - a) Stories
 - b) Songs
 - c) Books
 - d) All above

- 7) The need of education of nationality is for
- Development of attitude of sacrifice for the nation
 - Religious horishment
 - Language development
 - All above

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडा.

7

- _____ हे अभ्यासक्रमाचे वैशिष्ट्य आहे.
 - राष्ट्रीय चारित्र्य घडविणे
 - सामाजिक परिवर्तनाला दिशा देणे
 - विद्यार्थ्यांना भावी जीवन जगण्यासाठी समर्थ बनविणे
 - वरील सर्व
- एखाद्या व्यक्तीला अध्ययन करण्यासाठी मदत करणारी कला म्हणजे _____ होय.
 - अध्यापन
 - ज्ञान
 - कौशल्य
 - प्रशिक्षण
- खरे शिक्षण म्हणजे बालकातील चैतन्य बुद्धिमत्ता आणि शारीरिक क्षमतांना वाट करून देणे आणि त्यांच्यात उत्तेजना निर्माण करणे होय'. असे _____ यांनी म्हटले.
 - महात्मा गांधी
 - रवींद्रनाथ टागोर
 - जे. कृष्णमूर्ती
 - स्वामी विवेकानंद
- अध्यापनाच्या साहित्याचा अर्ध भाग म्हणजे _____ असे समजले जाते.
 - पाठ्यक्रम
 - अभ्यासक्रम
 - पाठ्यपुस्तक
 - पुस्तके
- लोकशाहीचे _____ हे अंग नाही.
 - आर्थिक
 - शैक्षणिक
 - राजकीय
 - धार्मिक
- बालसाहित्यामध्ये _____ चा समावेश होतो.
 - गोष्टी
 - गाणी
 - पुस्तके
 - वरील सर्व
- 'राष्ट्रीयत्वाच्या शिक्षणाची गरज' _____ साठी आहे.
 - राष्ट्रासाठी त्याग करण्याच्या वृत्तीचा विकास
 - धार्मिकता जोपासणे
 - भाषेचा विकास
 - वरील सर्व

Seat No.	
----------	--

B.Ed. (Semester – IV) (New CBCS) Examination, 2017
KNOWLEDGE AND CURRICULUM (Part – II)

Day and Date : Monday, 8-5-2017

Marks : 28

Time : 2.30 p.m. to 4.00 p.m.

N.B :1) All questions are compulsory.

2) Figures to the right indicate full marks.

2. Answer the following questions (**any one**) :

1) What is nationalism ? Explain its need. Which activities will you adopt in your school for nourishing nationality ? **10**

OR

2) What is epistemology ? State the epistemological basis of education explained by M.K. Gandhi and Rabindranath Tagore. **10**

3. Answer the following questions in brief.

1) Explain the difference between knowledge and skill. **5**

2) Explain the difference between teaching and training. **5**

OR

1) Explain the importance of teachers' handbook. **5**

2) State the importance of textbook. **5**

4. Write short notes (**any two**). **8**

1) The concept of secularism

2) The characteristics of curriculum

3) The need of children's literature.

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : 10
- 1) राष्ट्रीयत्व म्हणजे काय ? त्याची गरज स्पष्ट करा. विद्यार्थ्यांमध्ये राष्ट्रीयत्वाची भावना रुजविण्यासाठी तुम्ही शालेय स्तरावर कोणते उपक्रम राबवाल ?
- किंवा**
- 2) ज्ञानमीमांसा म्हणजे काय ? महात्मा गांधी व रवींद्रनाथ टागोर यांची शिक्षणविषयक ज्ञानमीमांसा सांगा. 10
3. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.
- 1) ज्ञान आणि कौशल्य यातील फरक स्पष्ट करा. 5
- 2) अध्यापन आणि प्रशिक्षण यातील फरक स्पष्ट करा. 5
- किंवा**
- 1) शिक्षक हस्तपुस्तिकेचे महत्व स्पष्ट करा. 5
- 2) पाठ्यपुस्तकाचे महत्व सांगा. 5
4. खालीलपैकी कोणत्याही दोन टीपा लिहा: 8
- 1) धर्मनिरपेक्षतेची संकल्पना
- 2) अभ्यासक्रमाची वैशिष्ट्ये
- 3) बालसाहित्याची गरज.
-

SLR-W – 65

Seat No.	
----------	--

**B.Ed. (Semester – IV) (New-CBCS) Examination, 2017
CREATING AN INCLUSIVE SCHOOL**

Day and Date : Friday, 12-5-2017
Time : 2.30 p.m. to 4.00 p.m.

Max. Marks : 35

- N.B. :** 1) **All questions are compulsory.**
2) Figures to the **right** indicate **full marks.**
3) Q. No. **1** is **compulsory.** It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. **3.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 7

1. Choose the correct alternatives :

7

- 1) The characteristic of inclusive education is
 - a) School helps for skill development in student
 - b) Participation of all students in programmes
 - c) School gives admission to all type of students
 - d) All above
- 2) Dunn L.M. classified disable students into _____ groups.
 - a) five
 - b) six
 - c) seven
 - d) eight
- 3) The main barrier of inclusive school is
 - a) negative approach of society
 - b) lack of training to teachers
 - c) 'a' and 'b'
 - d) none of these
- 4) For physically handicapped person the concession in travelling is
 - a) 50%
 - b) 75%
 - c) as per percentage of pH
 - d) none of these
- 5) Visually impaired students receives knowledge through
 - a) listening
 - b) touching objects
 - c) 'a' and 'b'
 - d) none of these
- 6) Among all disabled students _____ are intensive cases.
 - a) 10%
 - b) 15%
 - c) 20%
 - d) 45%
- 7) Behaviour measurement scale includes _____ factors.
 - a) physical development
 - b) language development
 - c) social skill
 - d) all above

P.T.O.

मराठी रूपांतर

1. योग्य पर्याय निवडा :

7

- 1) सर्वसमावेशक शिक्षणाचे _____ हे गुणवैशिष्ट्ये आहे.
 - अ) विद्यार्थ्यांत कौशल्य विकसनासाठी शाळेची मदत
 - ब) उपक्रमांत सर्व विद्यार्थ्यांचा सहभाग
 - क) सर्व प्रकारच्या विद्यार्थ्यांना शाळेत प्रवेश
 - ड) वरील सर्व
- 2) डन एल.एम. यांनी अक्षम विद्यार्थ्यांचे वर्गीकरण _____ गटात केले आहे.
 - अ) पाच
 - ब) सहा
 - क) सात
 - ड) आठ
- 3) सर्वसमावेशक शाळातील मुख्य अडथळा _____ हा आहे.
 - अ) समाजाचा नकारात्मक दृष्टिकोन
 - ब) शिक्षकांना न दिले जाणारे प्रशिक्षण
 - क) 'अ' आणि 'ब'
 - ड) यापैकी नाही
- 4) अस्थिव्यंग व्यक्तीसाठी प्रवासात _____ सवलत असते.
 - अ) 50%
 - ब) 75%
 - क) अपंगत्वाच्या शेकडेवारीनुसार
 - ड) यापैकी नाही
- 5) दृष्टिदोष असणारे विद्यार्थी ज्ञान _____ मार्फत घेतात.
 - अ) श्रवण
 - ब) वस्तूला स्पर्श करून
 - क) 'अ' आणि 'ब'
 - ड) यापैकी नाही
- 6) सर्व प्रकारच्या अक्षम बालकामध्ये अतिशय तीव्र स्वरूपाच्या _____ बालके असतात.
 - अ) 10%
 - ब) 15%
 - क) 20%
 - ड) 45%
- 7) वर्तन मापन श्रेणी मध्ये _____ चा समावेश होतो.
 - अ) शारीरिक विकास
 - ब) भाषा विकास
 - क) सामाजिक कौशल्ये
 - ड) वरील सर्व

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (Semester – IV) (New-CBCS) Examination, 2017
CREATING AN INCLUSIVE SCHOOL**

Day and Date : Friday, 12-5-2017
Time : 2.30 p.m. to 4.00 p.m.

Marks : 28

***N.B. : 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.***

2. What is Inclusive Education ? Explain barriers of Inclusive School. **10**

OR

How will you use evaluation method for special children in inclusive school ? **10**

3. A) Explain inclusive classroom management. **5**

B) How will you develop attitude competencies for inclusion ? **5**

OR

A) Explain qualities of training programme of an inclusive teachers. **5**

B) Write role of teacher in inclusive education. **5**

4. Write short notes on (**any two**) : **8**

1) Write any two government schemes for inclusion.

2) What is challenging behaviour ?

3) Write characteristics of disabled students.

मराठी रूपांतर

2. सर्वसमावेशक शिक्षण म्हणजे काय ? सर्वसमावेशक शाळाचे अडथळे स्पष्ट करा 10

किंवा

सर्वसमावेशक शाळामध्ये विशेष बालकांसाठी तुम्ही कोणत्या मूल्यमापनाच्या पद्धती कशा वापराल ? 10

3. अ) सर्वसमावेशक वर्ग व्यवस्थापन स्पष्ट करा. 5

ब) सर्वसमावेशकतेसाठी तुम्ही दृष्टिकोन क्षमता कशा विकसित कराल ? 5

किंवा

3. अ) सर्वसमावेशक शिक्षकासाठी आयोजित प्रशिक्षण कार्यक्रमाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. 5

ब) सर्वसमावेशक शिक्षणात शिक्षकाची भूमिका लिहा. 5

4. टीपा लिहा (कोणतेही दोन) : 8

1) सर्वसमावेशकतेसाठी शासनाच्या दोन योजना लिहा.

2) आव्हानात्मक वर्तन म्हणजे काय ?

3) अक्षम विद्यार्थ्यांची गुणवैशिष्ट्ये लिहा.

Seat No.	
----------	--

B.Ed. – II (Semester – IV) (New C.B.C.S. Pattern) Examination, 2017
EDUCATIONAL MANAGEMENT

Day and Date : Monday, 15-5-2017
Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Total Marks : 35

N. B. : Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book on Page No. 3.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 7

1. Choose the correct alternative :

7

- 1) Educational management in a broad sense is _____
 - a) Planning
 - b) Organising
 - c) Setting directions
 - d) Management in education is concerned with human and material resources
- 2) Scope of management in education primarily includes _____
 - a) management of men
 - b) management of material
 - c) management of money
 - d) management of machines
- 3) Managing financial matters is function of _____
 - a) Head Master
 - b) Management
 - c) Both a) and b)
 - d) Teachers
- 4) Teaching would come in which of the following classification of work ?
 - a) Service
 - b) Professional
 - c) Managerial
 - d) Skilled
- 5) The process of teaching learning takes place in the _____
 - a) class-room
 - b) home
 - c) school
 - d) mind
- 6) In the class room, the teacher has to work about _____ skillfully.
 - a) Lesson planning
 - b) Class-management
 - c) School management
 - d) Teaching
- 7) The best shape of the school building is like _____ alphabet.
 - a) E
 - b) H
 - c) U
 - d) L

P.T.O.

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. – II (Semester – IV) (New C.B.C.S. Pattern) Examination, 2017
EDUCATIONAL MANAGEMENT**

Day and Date : Monday, 15-5-2017
Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Max. Marks : 35

2. Explain the concept of management and state its elements. 10
- OR
- Explain the role of the Head Master and state his various responsibilities and functions. 10
3. a) How will you plan and administrate the annual work ? 5
b) What do you know about scholarships and free ships ? 5
- OR
- a) Nature of interpersonal relationship in the school. 5
b) Problems in classroom management. 5
4. Write short notes on **any 2** of the following : 8
- 1) Concept of accountability in School Education.
2) Importance of School Library
3) Secondary School Code.

मराठी रूपांतर

२. व्यवस्थापनाची संकल्पना स्पष्ट करून त्याचे विविध घटक सांगा. १०
- किंवा**
- मुख्याध्यापकाची भूमिका, जबाबदाऱ्या व कार्ये स्पष्ट करा. १०
३. अ) वार्षिक कामकाजाचे नियोजन व अंमलबजावणी तुम्ही कशी कराल ? ५
ब) शिष्यवृत्ती व मोफत शिक्षणाबाबत तुम्हाला काय माहिती आहे ? ५

किंवा

- अ) शाळेमधील मानवी संबंधाचे स्वरूप. ५
- ब) वर्ग व्यवस्थापनातील समस्या. ५
४. खालीलपैकी कोणत्याही २ टीपा लिहा. ८
- १) शालेय शिक्षणामधील उत्तरदायित्वाची संकल्पना
- २) शालेय गृथालयाचे महत्त्व
- ३) माध्यमिक शाळा संहिता.
-

SLR-W – 67

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (Semester – IV) (New – CBCS) Examination, 2017
VALUE EDUCATION**

Day and Date : Monday, 15-5-2017
Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Max. Marks : 35

- N.B. :** 1) Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.
2) **All questions are compulsory**.
3) Figures to **right side indicate full marks**.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 7

1. Choose correct alternatives :

7

- 1) "Values cannot be taught" framed by _____
 - a) Rousseau
 - b) Socrates
 - c) John Dewey
 - d) Kilpatric
- 2) Student stands during national anthem is inculcation of _____ value.
 - a) Sensitivity
 - b) Neat and tidy
 - c) Patriotism
 - d) All above
- 3) The _____ value is a personal value.
 - a) Respect
 - b) Equality
 - c) Humanity
 - d) Sportiveness
- 4) Secularism is a _____ value.
 - a) Personal
 - b) Social
 - c) National
 - d) None of these
- 5) Understanding of values is a _____ stage of process of value education.
 - a) First
 - b) Second
 - c) Third
 - d) Last
- 6) Making the list of activities done is example of _____ value.
 - a) Neat and tidy
 - b) Dignity to labour
 - c) Punctuality
 - d) Scientific attitude
- 7) Organization of seminar is _____ type of programme for value inculcation.
 - a) Cognitive
 - b) Affective
 - c) Cultural
 - d) Art

P.T.O.

मराठी रूपांतर

7

1. योग्य पर्याय निवडा :

- 1) 'मूल्ये शिकविता येत नाहीत' असे _____ यांनी सांगितले आहे.
 अ) रूसो
 ब) सॉक्रेटिस
 क) जॉन ड्यूई
 ड) किलपॅट्रीक
- 2) राष्ट्रगीतावेळी विद्यार्थी उभे राहतात, हे _____ मूल्य रुजल्याचे लक्षण आहे.
 अ) संवेदनशीलता
 ब) नीटनेटकेपणा
 क) राष्ट्रभक्ती
 ड) वरील सर्व
- 3) _____ हे व्यक्तिगत प्रकारचे मूल्य आहे.
 अ) आदरभाव
 ब) समानता
 क) मानवता
 ड) खिलाडुवृत्ती
- 4) सर्वधर्मसमभाव हे _____ प्रकारचे मूल्य आहे.
 अ) व्यक्तिगत
 ब) सामाजिक
 क) राष्ट्रीय
 ड) यापैकी नाही
- 5) मूल्यांचे आकलन ही मूल्य शिक्षण प्रक्रियेची _____ पायरी आहे.
 अ) पहिली
 ब) दुसरी
 क) तिसरी
 ड) शेवटची
- 6) उपक्रमांची यादी तयार करणे, हे _____ मूल्याचे उदाहरण आहे.
 अ) नीटनेटकेपणा
 ब) श्रमप्रतिष्ठा
 क) वक्तशीरपणा
 ड) वैज्ञानिक दृष्टिकोन
- 7) चर्चासत्राचे आयोजन करणे हा उपक्रम _____ प्रकारचे मूल्य रुजविण्यासाठी उपयुक्त आहे.
 अ) बौद्धिक
 ब) भावनिक
 क) सांस्कृतिक
 ड) कलात्मक

Seat No.	
-------------	--

B.Ed. (Semester – IV) (New – CBCS) Examination, 2017
VALUE EDUCATION

Day and Date : Monday, 15-5-2017

Marks : 28

Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

N.B. : 1) **All questions are compulsory.**

2) **Figures to right side indicate full marks.**

2. What is nature of values ? Explain sources of values in details. **10**

OR

Explain process of value education in details with suitable example. **10**

3. a) Write activities for inculcation of social values. **5**

b) What is the need of value education to parents ? **5**

OR

a) Write conflicts among values and ways to overcome these conflicts. **5**

b) Explain the role of parents in value education. **5**

4. Write short notes on (**any two**) : **8**

1) Role of the teacher in value education.

2) Activities in inculcation of religious values.

3) Activities for environmental values for parents.

मराठी रूपांतर

2. मूल्याचे स्वरूप म्हणजे काय ? मूल्यांचे स्रोत सविस्तरपणे स्पष्ट करा. 10
- किंवा**
- मूल्य शिक्षण प्रक्रिया उदाहरणाद्वारे सविस्तरपणे स्पष्ट करा. 10
3. अ) सामाजिक मूल्ये रुजविण्यासाठी उपक्रम लिहा. 5
- ब) पालकांसाठी मूल्य शिक्षणाची गरज म्हणजे काय ? 5
- किंवा**
- अ) मूल्य संघर्ष म्हणजे काय ? मूल्य संघर्ष टाळण्यासाठी मार्ग लिहा. 5
- ब) मूल्य शिक्षणातील पालकांची भूमिका विशद करा. 5
4. टीपा लिहा (कोणतेही दोन) : 8
- 1) मूल्य शिक्षणात शिक्षकाची भूमिका
 - 2) धार्मिक मूल्ये रुजविण्यासाठी उपक्रम
 - 3) पालकांमध्ये पर्यावरण मूल्येसाठी उपक्रम.
-

SLR-W – 68

Seat No.	
----------	--

**B.Ed. (Semester – IV) (New) (CBCS) Examination, 2017
GUIDANCE AND COUNSELLING**

Day and Date : Monday, 15-5-2017
Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Max. Marks : 35

Instruction : Q. No. 1 is **compulsory**. It should be solved in **first 15 minutes** in Answer Book on Page No. 3.

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 7

1. Choose the correct alternative :

7

- 1) There are _____ types of Guidance according to syllabus.
a) Four b) Three c) Two d) Five
- 2) The need of Guidance is _____
a) Individual difference b) Satisfactory adjustment
c) Proper use of leisure time d) All above
- 3) Which aspect is involved in Guidance process ?
a) Orientation b) Individual analysis
c) Distribution of information d) All above
- 4) For Guidance which test is more useful ?
a) Intelligence b) Aptitude
c) Personality d) All above
- 5) Which source is not effective for professional information ?
a) Family
b) News paper
c) Employment news
d) Central Bureau of Educational and Vocational Guidance
- 6) In Which counselling decision process took more time ?
a) Nondirective b) Directive c) Flexible d) Vocational
- 7) The need of counselling is _____
a) to decrease mental stress b) to achieve mental health
c) to solve problems d) all above

P.T.O.

मराठी रूपांतर

१. योग्य पर्याय निवडा :

७

- १) पाठ्यक्रमानुसार मार्गदर्शनाचे ————— प्रकार आहेत.

अ) चार	ब) तीन
क) दोन	ड) पाच
- २) मार्गदर्शनाची गरज ————— असते.

अ) व्यक्तिभेदासाठी	ब) समाधानाने समायोजन करण्यासाठी
क) फुरसदीचा वेळ योग्य उपयोगसाठी	ड) वरील सर्व
- ३) खालील कोणता घटक मार्गदर्शन प्रक्रियेत आहे ?

अ) उदबोधन	ब) व्यक्तिगत पृथक्करण
क) माहितीचे वितरण	ड) वरील सर्व
- ४) मार्गदर्शनासाठी कोणती कसोटी खूप उपयोगी आहे ?

अ) बुद्धिमत्ता	ब) अभियोग्यता
क) व्यक्तिमत्व	ड) वरील सर्व
- ५) खालील पैकी कोणता स्रोत व्यावसायिक माहिती मिळवण्यासाठी प्रभावी नाही ?

अ) कुटुंब
ब) वर्तमान पत्रे
क) एम्प्लॉयमेंट न्यूज
ड) सेंट्रल ब्यूरो ऑफ एज्युकेशनल अँड व्होकेशनल गायडन्स
- ६) कोणत्या समूपदेशनात निर्णय प्रक्रिया वेळखाऊ असते ?

अ) अनिर्देशित	ब) निर्देशित
क) लवचिक	ड) व्यावसायिक
- ७) समूपदेशनाची गरज —————

अ) मानसिक ताण कमी करण्यासाठी	ब) मानसिक आरोग्य प्राप्त करण्यासाठी
क) समस्या सोडवण्यासाठी	ड) वरील सर्व

Seat No.	
---------------------	--

**B.Ed. (Semester – IV) (New) (CBCS) Examination, 2017
GUIDENCE AND COUNSELLING**

Day and Date : Monday, 15-5-2017

Marks : 28

Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

2. Write answer in brief **(any one)** :

1) Explain the concept, issues and problems of Guidance. **10**

OR

2) Explain the concept, principles and nature of counselling. **10**

3. Answer the following questions :

1) Explain the different approaches to career guidance and career development. **5**

2) How will you take interview for counselling ? **5**

OR

1) Explain the difference in between Individual and Group Counselling. **5**

2) Explain the role of teacher in Guidance. **5**

4. Answer the following questions **(any two)** : **8**

1) State which are the problems of special need students.

2) Explain the steps of counselling process.

3) Explain the characteristics of client and counsellor.

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणतेही एक) : १०
- १) मार्गदर्शनाची संकल्पना, आह्वाने, आणि समस्या स्पष्ट करा ?
- किंवा**
- २) समूपदेशनाची संकल्पना, तत्वे, आणि स्वरूप स्पष्ट करा.
३. खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या : १०
- १) व्यवसाय मार्गदर्शन व व्यवसायिक विकासाचे विविध दृष्टिकोन स्पष्ट करा. ५
- २) समूपदेशनासाठी तुम्ही मुलाखत कशी घ्याल ? ५
- किंवा**
- १) व्यक्तीगत व सामूहिक समूपदेशनामधील फरक स्पष्ट करा. ५
- २) मार्गदर्शनात शिक्षकाची भूमिका स्पष्ट करा. ५
४. खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या (कोणतेही दोन) : ८
- १) विशेष गरजा असणाऱ्या विद्यार्थ्यांचे समस्या कोणत्या. सांगा ?
- २) समूपदेशन प्रक्रियेच्या पायऱ्या स्पष्ट करा.
- ३) ग्राहक व समूपदेशकाची गुणवैशिष्ट्ये स्पष्ट करा ?

Seat No.	
----------	--

**B.Ed. (Semester – IV) (New – CBCS) Examination, 2017
EDUCATIONAL TECHNOLOGY**

Day and Date : Monday, 15-5-2017
Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Max. Marks : 35

- N. B. :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Right side figure shows the marks.**
3) **Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book on Page No. 3.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 7

1. Choose the correct alternative :

7

- For projection of non-transparent picture _____ projected is used.
a) Overhead b) Film strip c) Slide d) Epidiascope
- In Brain storming method _____ is most important.
a) Selection of values b) Selection of quality
c) Selection of ideas d) Selection of quantity
- If _____ type of conferencing for face to face communication television and audio system is used as electronic media.
a) Audio conferencing b) Video conferencing
c) Computer conferencing d) None of these
- _____ is not a type of graphic aid.
a) Map b) Model
c) Comic image d) Entertainment image book
- Programmed learning technique was developed by _____.
a) Dr. Skinner b) Markle and Meye
c) D. L. Cook d) Dr. Ausborn
- Within group type of communication saves _____.
a) Money b) Time c) Efforts d) All above
- The system is _____ process.
a) Self regulating b) Dynamic
c) Complex d) All above

P.T.O.

Seat No.	
-------------	--

**B.Ed. (Semester – IV) (New – CBCS) Examination, 2017
EDUCATIONAL TECHNOLOGY**

Day and Date : Monday, 15-5-2017
Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Marks : 28

N. B. : 1) **All questions are compulsory.**
2) **Right side figure shows the marks.**

2. Answer the following questions : 10

1) What is meant by communication ? Explain the basic communication cycle.

OR

2) What is meant by system ? Explain constituents and principles of system.

3. Answer the following questions :

a) Write the classification of projected and non-projected aids. 5

b) Describe the language laboratory. 5

OR

a) Explain role of E.T. Teacher. 5

b) State the forms of Educational technology. 5

4. Write short note on **any two** out of three : 8

a) Write a note on “Brain Storming”.

b) How will you prepare free and inexpensive instructional materials ?

c) Explain use of slide projector for classroom teaching.

मराठी रूपांतर

२. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा : १०
- १) संप्रेषण म्हणजे काय ? मूलभूत संप्रेषण चक्र स्पष्ट करा.
- किंवा**
- २) प्रणाली म्हणजे काय ? प्रणालीची घटक व तत्त्वे स्पष्ट करा.
३. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा :
- अ) प्रक्षेपित व अप्रक्षेपित साधनांचे वर्गीकरण लिहा. ५
- ब) भाषा प्रयोगशाळेचे वर्णन करा. ५
- किंवा**
- अ) शैक्षणिक तंत्रविज्ञान शिक्षकांची भूमिका विशद करा. ५
- ब) शैक्षणिक तंत्रविज्ञानांची रूपे सांगा. ५
५. खालील तीनपैकी दोन टीपा लिहा : ८
- अ) बुद्धीमंथन यावर टीपा लिहा.
- ब) मोफत व अल्पमोली अनुदेशन साहित्याची निर्मिती कशी कराल ?
- क) वर्गाध्यापनासाठी स्लाईड प्रोजेक्टरचा उपयोग स्पष्ट करा.

SLR-W – 70

Seat No.	
----------	--

B.Ed. – II (Semester – IV) (New-CBCS) Examination, 2017
ENVIRONMENTAL EDUCATION

Day and Date : Monday, 15-5-2017
Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

Max. Marks : 35

- Instructions :** 1) **All questions are compulsory.**
2) **Q. No. 1 is compulsory. It should be solved in first 15 minutes in Answer Book Page No. 3. Each question carries one mark.**

MCQ/Objective Type Questions

Duration : 15 Minutes

Marks : 7

1. Choose the correct alternative :

(7×1=7)

- 1) _____ is green house responsible for global warming.
A) Nitrogen
B) Ammonia
C) Oxygen
D) Carbon-dioxide
- 2) From the total water on the earth _____ water is available for direct use.
A) 94% B) 2.15% C) 64.3% D) 0.65%
- 3) Due to chemical matters _____ pollution occurs.
A) Air
B) Soil
C) Water
D) All of above
- 4) 'Environmental Education' word is approved in _____ International Conference.
A) Stockholm, 1972
B) Belgrade, 1975
C) Russia, 1977
D) New Delhi, 1981
- 5) _____ is not the method of teaching environmental education.
A) Project
B) Assignment
C) Discussion
D) Problem solving
- 6) Ozone gas finds in _____ layer.
A) Troposphere
B) Stratosphere
C) Mesosphere
D) Thermosphere
- 7) Destruction of forest is _____ source of pollution.
A) Sound
B) Water
C) Thermal power
D) Air

P.T.O.

Seat No.	
---------------------	--

**B.Ed. – II (Semester – IV) (New-CBCS) Examination, 2017
ENVIRONMENTAL EDUCATION**

Day and Date : Monday, 15-5-2017

Marks : 28

Time : 2.30 p.m. to 5.00 p.m.

2. Answer the following question (**any one**) : **10**

- 1) Illustrate project method by stating various methods of teaching environmental education.
- 2) State the reasons of sound pollution and explain effects of them. What remedies do you suggest for avoiding sound pollution ?

3. Answer the following question :

- A) Which co-curricular activities do you adopt for environmental education ? **5**
- B) Explain the importance of Environmental Education. **5**

OR

- A) Explain the concept of acid rain. **5**
- B) How do you make the awareness of environmental problems in local community ? **5**

4. Answer the following questions in brief (**any two**) : **8**

- 1) Give information about Chipko Movement.
- 2) Explain role of teacher in Environmental Education.
- 3) Explain the role of students and teachers in the management of landslide.

मराठी रूपांतर

2. खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा (कोणतेही एक) : 10
- 1) पर्यावरण शिक्षणाच्या विविध अध्ययन पद्धती सांगून प्रकल्प पद्धती सोदाहरण स्पष्ट करा.
 - 2) ध्वनी प्रदूषणाची कारणे कोणती ते सांगून त्याचे परिणाम सांगा. ध्वनि प्रदूषण टाळण्यासाठी तुम्ही कोणते उपाय सुचवाल ?
3. खालील प्रश्नाची उत्तरे लिहा :
- अ) पर्यावरण शिक्षणाशी संबंधित तुम्ही कोणते सहशालेय उपक्रम आयोजित कराल ? ५
 - ब) पर्यावरण शिक्षणाचे महत्व स्पष्ट करा. ५
- किंवा**
- अ) आम्ल पर्जन्याची संकल्पना स्पष्ट करा. 5
 - ब) स्थानिक समुदायामध्ये पर्यावरणविषयक समस्याबाबत जाणीव जागृती कशी कराल ? 5
4. खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन) : 8
- 1) चिपको आंदोलनाबाबत माहिती द्या.
 - 2) पर्यावरण शिक्षणात शिक्षकाची भूमिका स्पष्ट करा.
 - 3) भूस्खलन/भूमिपात व्यवस्थापनात विद्यार्थी व शिक्षकांची भूमिका स्पष्ट करा.
-